Bundel - Commissie Bestuur van 3 december 2026

1 Opening

2 Vaststellen van de agenda van 3 december 2026

3 Vaststellen van de behandelvoorraad
Ter vaststelling (volgt uiterlijk 1 december 2026).

4 Toezeggingen /moties
Ter vaststelling:
Toezeggingen en motielijst commissie Bestuur 3 december 2026 (volgt 26 november 2026)
Lijst aangenomen moties commissie Bestuur 3 december 2026 (volgt 26 november 2026).

5 Ingekomen stukken
Indien aanwezig: (volgt 26 november 2026).

6 Raadsvoorstel Beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030
Burgemeester, Beleidsterrein: Openbare Orde en Veiligheid
Indicatieve behandeltijd: 150 minuten.
De Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 geeft de speerpunten voor het Utrechtse veiligheidsbeleid voor de komende vier jaar weer. De agenda bouwt voort op de bestaande doelstellingen uit de vorige agenda: het integraal terugdringen van overlast en criminaliteit in wijken en buurten, het tegengaan van de ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit, het beschermen van de democratische rechtsorde en tegengaan van excessen door maatschappelijke onrust. Accentverschuivingen, zijn o.a. ondermijning in de zorg.
Daarnaast worden twee nieuwe doelstellingen toegevoegd: veiligheid voor vrouwen en het versterken van de weerbaarheid van de samenleving door o.a. betere voorbereiding op de gevolgen van grootschalige en langdurige crisis.

Raadsvoorstel Beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030
Raadsbrief Raadsvoorstel beleidsnota Veiligheidsagenda 2027-2030
Beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030

7 Raadsvoorstel aanpassing referendum verordening correctief raadgevend referendum
Presidium, Bestuurlijke Zaken
Indicatieve behandeltijd: 45 minuten
Op 6 februari 2025 heeft de referendumcommissie een advies uitgebracht over de referendumprocedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht. Daarbij zijn de nieuwste inzichten over de referendumprocedure en in het bijzonder de bepalingen van de VNG-modelverordening meegenomen.
Het advies over mogelijke verbeteringen in de referendumverordening is voor besluitvorming voorgelegd aan de raad. Besloten is een deel van de adviezen over te nemen in een nieuw vast te stellen verordening. Deze verordening ligt nu voor ter besluitvorming, waarbij de aanpassingen in rood zichtbaar zijn.
De referendumcommissie heeft n.a.v. de aangepaste verordening een (aanvullend) advies aan de gemeenteraad verzonden met enkele suggesties voor verdere aanpassing. Het presidium heeft deze verwerkt in een gewijzigd voorstel. Deze zijn geel gemarkeerd.

Raadsvoorstel aanpassing Referendumverordening
(Gewijzigd) 2026 Verordening correctief raadgevend referendum met wijzigingen bijhouden
(Gewijzigd) 2026 Verordening correctief raadgevend referendum
Aanbieding gewijzigde Verordening correctief raadgevend referendum presidium
Gewijzigde toelichting 2026 Verordening correctief raadgevend referendum met wijzigingen bijhouden
Gewijzigde toelichting 2026 Verordening correctief raadgevend referendum. Schoon

7.1 Advies referendumcommissie inzake Raadsvoorstel Aanpassing referendumverordening
Advies referendumcommissie inzake Raadsvoorstel Aanpassing referendumverordening

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030

Beleidsveld	Openbare Orde en Veiligheid
Organisatieonderdeel	Openbare Orde en Veiligheid
Opsteller	Jennifer Hofland, Bram de Boer
Kenmerk	34224983
Vergaderdatum Raad	volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 vast te stellen, op basis waarvan de gemeente de komende 4 jaar werkt aan een veilige stad voor inwoners, ondernemers en bezoekers van Utrecht, met als belangrijkste punten:
    a. Continueren van doelstellingen uit de Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026:
        i. Terugdringen van overlast en criminaliteit en de wijkveiligheid te vergroten;
        ii. Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit, en in het bijzonder tegengaan van ondermijning in de zorg;
        iii. Beschermen democratische rechtsorde (waaronder het tegengaan van excessen door maatschappelijk onrust);
    b. Aanvullend de volgende doelstellingen toe te voegen:
        i. Veilige stad voor vrouwen;
        ii. Weerbare samenleving;
    c. Bij alle thema's specifiek aandacht hebben voor de manier waarop digitale technische ontwikkelingen enerzijds en de online leefwereld anderzijds de problematiek versterken of nieuwe risico’s creëren, die veiligheid en leefbaarheid in stad en buurt direct beïnvloeden, en is dit geen aparte doelstelling meer.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Met de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 wordt de koers voor het Utrechtse veiligheidsbeleid voor de komende vier jaar vastgesteld. De agenda bouwt voort op de bestaande doelstellingen uit de Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026 door in te zetten op het integraal terugdringen van overlast en criminaliteit in wijken en buurten, het tegengaan van de ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit, en het beschermen van de democratische rechtsorde en tegengaan van excessen door maatschappelijke onrust. Daarbij nemen we accentverschuivingen, zoals die naar ondermijning in de zorg, mee in de nieuwe Veiligheidsagenda. Daarnaast worden twee nieuwe doelstellingen toegevoegd: we willen dat Utrecht een veilige stad is voor vrouwen en dat de weerbaarheid van de samenleving wordt versterkt door voorbereid te zijn op de gevolgen van maatschappelijke ontwrichting door een grootschalige en langdurige crisis. Bij de uitvoering van alle doelstellingen wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan zowel fysieke als digitale componenten van veiligheidsvraagstukken.

Context

Aanleiding

Het huidige integraal veiligheidsplan 2023-2026 (IVP, Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026), dat de gemeenteraad eens in de vier jaar vaststelt (artikel 38b Politiewet), loopt eind dit jaar af. In het IVP worden de lokale prioriteiten op het gebied van veiligheid beschreven. Voor de gemeenteraad is het IVP het instrument om te sturen op lokaal veiligheidsbeleid en de aanpak van veiligheidsproblemen.

“Iedereen, wie je ook bent en welke keuzes je ook maakt, moet veilig kunnen zijn in onze stad.” (uit het Coalitieakkoord 'Voor Uuuu' 2026-2030, gemeente Utrecht). In het coalitieakkoord is veiligheid een duidelijke prioriteit. Er wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan het zorgen voor een veilige stad voor vrouwen en leden van de LHBTQIA+ gemeenschap, aan het aanpakken van ondermijnende (drugs)criminaliteit, aan het tegengaan van overlast en criminaliteit en tegelijk het vinden van passende zorg voor de mensen die overlast veroorzaken, het bestrijden van polarisatie en aan het vergroten van de weerbaarheid van de samenleving tegen crises. Met de Veiligheidsagenda geven we invulling aan deze ambities en bouwen we voort op wat de afgelopen jaren is bereikt.

De doelstellingen zijn geformuleerd op basis van actuele trends en data (waaronder de Utrecht Monitor), professionele inzichten en analyses. We constateren dat:

- Utrecht onverminderd een centrale rol speelt in de (inter)nationale drugshandel. Daarbij zien we de ontwikkeling dat criminelen zich toegang hebben verschaft tot de zorgsector.
- Overlast en criminaliteit is toegenomen in de wijken.
- Internationale gebeurtenissen, zoals conflicten in o.a. het Midden-Oosten en Oekraïne, zichtbaar invloed hebben op gevoelens van angst, boosheid en onzekerheid onder inwoners. Deze gevoelens vertalen zich lokaal en ook online in spanningen tussen groepen, schadelijke polarisatie en een grotere kans op confrontaties in de openbare ruimte.
- De veiligheid van vrouwen en LHBTQIA+ personen onder druk staat en dat dat een maatschappelijk probleem is dat in Utrecht aandacht verdient.
- Veiligheid en stabiliteit geen vanzelfsprekendheden meer zijn. Het belang van weerbaarheid tegen internationaal conflict, grootschalige stroomuitval, klimaatverandering of een digitale ontregeling is daarbij naar de voorgrond gekomen.
- Veiligheidsproblematiek en criminaliteit vrijwel altijd een digitale/online component kennen.
- Op basis van actuele data, professionele inzichten en analyses, we onze inzet op de veiligheidsthema’s van de afgelopen vier jaar onverminderd moeten voortzetten. Verder zullen trends en nieuwe ontwikkelingen de komende jaren invloed hebben op de stad. Als er voldoende aanleiding voor is, scherpen wij onze doelstellingen gedurende de looptijd van de Veiligheidsagenda aan. We leven in een periode van toenemende onzekerheden, zowel nationaal als internationaal, die ook in Utrecht zichtbaar en voelbaar zijn.

Toelichting doelstellingen:

Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit

- In Utrecht spelen grote en urgente opgaven op het gebied van veiligheid en zorg. Het gaat om personen met complexe en hardnekkige problemen. Deze personen plegen strafbare feiten,

veroorzaken overlast, laten onbegrepen gedrag zien en hebben te maken met bijvoorbeeld verslaving en schulden.

- Het aantal meldingen ‘overlast door personen met verward en onbegrepen gedrag’ is de afgelopen jaren toegenomen. Het gaat hierbij niet altijd over mensen met psychiatrische problematiek maar juist ook vaak over mensen met een samenloop van complexe problemen (zoals gedrag/persoonlijkheidsproblematiek, verslaving, agressie, licht verstandelijke beperking).
- We zien een aanhoudend probleem van overlast en criminaliteit in met name de binnenstad van Utrecht, veroorzaakt door overlastgevende en criminele vreemdelingen (OCV) waaronder uitgeprocedeerde en ongedocumenteerde vreemdelingen, rondreizende jonge vreemdelingen, Noord-Afrikaanse migranten en (jongvolwassen) asielzoekers, inclusief alleenstaande minderjarigen. Deze personen komen op verschillende momenten op verschillende plekken in beeld bij gemeenten, politie, justitie, zorgpartners en de vreemdelingenketen.
- We stellen grenzen aan overlastgevend en strafbaar gedrag door stevig en zichtbaar op te treden tegen overtredingen en zo het gedrag van overlastgevers te normeren. Overlastgevers bieden we perspectief door het aanbieden van hulp en zorg of terug geleiding naar opleiding, werk of land van herkomst.
- Naar aanleiding van het toenemend aantal escalaties door een kleine groep jongeren intensiveren we de komende jaren de aanpak van jongerenoverlast. Het doel is om rust te creëren en te bewaren in alle wijken, en daarmee jongerenoverlast beheersbaar te houden.
- Jongeren bieden we perspectief door hen alternatieven en toekomstkansen te bieden, door de samenwerking tussen ouders, opvoeders en scholen te versterken en door hun weerbaarheid tegen verleidingen van het criminele pad te vergroten."
- We werken aan een goede informatiepositie over wat er gebeurt en starten op de plekken waar de meeste problematiek is en de meest recente incidenten met een openbare-ordeverstorend karakter hebben plaatsgevonden.
- We vergroten onze kennis en vakbekwaamheid over wat jongeren beweegt, zowel online als op straat.

Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs) criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg

- Utrecht speelt een centrale rol in de (inter)nationale drugshandel. Geweld wordt niet geschuwd, beschietingen en explosies vinden plaats in onze stad. Het is onvoorstelbaar hoeveel geld en geweld er in de wereld van drugshandel omgaat en met hoeveel maatschappelijke ontwrichting dit gepaard gaat. We zien dat criminele netwerken op allerlei manieren ook de zorg zijn binnengedrongen.
- De aanpak van de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit is complex en vraagt een lange adem, temeer gezien de toenemende verwevenheid met de zorgsector die wordt gebruikt als financieringsbron en dekmantel.
- Onze inzet blijft daarom hard nodig. We blijven de lijn van de nota Grenzen Stellen Perspectief Bieden volgen, en houden focus op tegengaan van ondermijning in de zorg. De kern van de nota zijn twee pijlers: het doorbreken van criminele carrières en het doorbreken van criminele geldstromen.

Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust

- We willen de democratische rechtsorde beschermen en excessen door maatschappelijke onrust tegengaan.
- We zetten vanuit *Utrecht zijn we samen* in op het tegengaan van schadelijke polarisatie, radicalisering en extremisme. Dit doen we door een groot netwerk van professionals en bondgenoten in te zetten.
- We bieden deskundigheidsbevordering aan zodat (online) trends en excessen tijdig gesignaleerd kunnen worden. Bijvoorbeeld bij nieuwe vormen van extremisme, desinformatie en schadelijke polarisatie, waarbij ook aandacht is voor de rol van online media.

- We zetten persoonsgerichte aanpak in bij personen die de democratische rechtsorde (dreigen te) ondermijnen.
- Veiligheidsmaatregelen die we toepassen ter bescherming van de democratische rechtsorde, worden gebaseerd op actuele (online) informatie en risico-inschattingen en komen tot stand in nauwe afstemming met de politie en andere veiligheidsdiensten. Denk hierbij aan maatregelen in het kader van het stelsel van bewaken en beveiligen, evenals van het in goede banen leiden van vreedzame demonstraties.

Veilige stad voor vrouwen

- We willen dat Utrecht een veilige stad is voor vrouwen. We willen dat Utrecht veilig is voor vrouwen die met geweld te maken krijgen; achter de voordeur en in de openbare ruimte.
- We zetten in op het vroegtijdig tegengaan van geweld in afhankelijkheidsrelaties door de aanpak geweld tegen vrouwen te versterken met bewustwording en normering, (vroeg) signalering, een stevige daderaanpak, bescherming en opvang.
- We besteden aandacht aan veiligheid in de openbare ruimte met de aanpak straatintimidatie. Daarbij vinden we het belangrijk de openbare ruimte te bezien door de ogen van vrouwen en nodigen hen uit samen met ons de openbare ruimte te schouwen zodat deze verbetert kan worden.
- We versterken de veiligheid van vrouwen door de digitale omgeving mee te nemen. Dit doen we door het signaleren van online dynamieken en schadelijke trends. Ook zetten we in op goede doorverwijzing bij digitale incidenten en/of schadelijke content in het online domein (zoals deepfakes en sextortion).

Weerbare samenleving

- We willen ons -samen met partners in de stad- beter voorbereiden op de gevolgen van maatschappelijke ontwrichting door een grootschalige en langdurige crisis.
- Onze inzet is erop gericht de (digitale) weerbaarheid van onze eigen organisatie en van onze crisisorganisatie te vergroten. En ook op het inrichten van noodsteunpunten in de wijken.
- Hierbij zijn zelfredzaamheid en samenredzaamheid in Utrecht sleutelbegrippen.

Reguliere werkzaamheden en wettelijke verplichtingen
Naast de doelstellingen in de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 blijft de burgemeester zich vanuit haar OOV-portefeuille inzetten op het integraal veiligheidsbeleid. Dit bestaat uit bestaand beleid, maatregelen, instrumenten, bevoegdheden en voorzieningen die nodig zijn om de stad veilig te houden. Denk hierbij onder meer aan de wettelijke taken op het gebied van crisisbeheersing, huiselijk geweld (huisverboden), acties in het kader van preventie, het faciliteren van demonstraties, het voorkomen van en prepareren op openbare ordeverstoringen met de driehoekspartners en de voorbereiding van de inzet van de bestuurlijke maatregelen in het kader van openbare ordehandhaving. Verder valt te denken aan gemeentelijk cameratoezicht in het kader van de openbare orde, het veilig en feestelijk verloop van Koningsnacht/-dag en de Jaarwisseling, ordelijk verloop van wedstrijden in het betaald voetbal en de aanpak van woonoverlast.

Leidende principes voor de uitvoering
De volgende vijf leidende principes zijn richtinggevend bij de uitvoering van de Veiligheidsagenda.
1. Grenzen stellen, perspectief bieden
2. Ongelijk investeren voor gelijke kansen
3. Integrale samenwerking: verantwoordelijkheid nemen en rolvastheid
4. Aandacht voor Utrechtse jeugd en jongvolwassenen
5. Informatie- en risicogestuurd werken.

Juridische context
Op grond van artikel 38b lid 1 Politiewet stelt de gemeenteraad ten minste eenmaal in de vier jaar de doelen vast die de gemeente op het terrein van de veiligheid nastreeft door de handhaving van de openbare orde en de hulpverlening door de politie. De doelen worden met dit raadsvoorstel Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 voorgelegd.

Beslistermijn
Op grond van artikel 38b lid 1 Politiewet stelt de gemeenteraad ten minste eenmaal in de vier jaar de doelen vast die de gemeente op het terrein van de veiligheid nastreeft door de handhaving van de openbare orde en de hulpverlening door de politie. Dit wordt vastgelegd in het integraal veiligheidsplan (IVP) dat de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 heet. Het is wenselijk de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 zo spoedig mogelijk na afloop van de huidige Veiligheidsagenda (1-1-2027) te laten vaststellen door de raad.

Beoogd effect
In de eerste plaats dient de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 om de veiligheid en leefbaarheid van de stad te verbeteren. Specifieker werken we aan:
- het terugdringen van de toename van overlast en criminaliteit, zodat (het gevoel van) de veiligheid in buurt en wijk wordt vergroot;
- het tegenaan van ontwrichtende effecten van ondermijnende (drugs)criminaliteit, met daarbij tevens focus op het tegengaan van ondermijning in de zorg;
- het beschermen van de democratische rechtsorde en het tegengaan van excessen door maatschappelijke onrust;
- een stad waar vrouwen zich op ieder moment van de dag veilig voelen;
- een samenleving die weerbaar is en voorbereid is op mogelijke incidenten, rampen en crises die impact hebben op stad en gemeentelijke organisatie.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
- Document Utrecht - Raadsbesluit Nota Grenzen stellen, perspectief bieden tegengaan van de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit (28122021).pdf - iBabs Publieksportaal
- Document Utrecht - Veiligheidsagenda 2023-2026 (mei 2023).pdf - iBabs Publieksportaal
- Raadsbrief Voortgangsrapportage Veiligheidsagenda 2023 Utrecht - iBabs Publieksportaal (bestuurlijkeinformatie.nl)
- Raadsbrief Herijking Utrecht zijn we samen Utrecht - iBabs Publieksportaal
- Raadsbrief Voortgangsrapportage Veiligheidsagenda 2024 Utrecht - iBabs Publieksportaal
- Raadsbrief Aanpak ondermijning in de zorg Utrecht - iBabs Publieksportaal
- Raadsbrief Voortgangsrapportage Veiligheidsagenda 2025 Utrecht - iBabs Publieksportaal

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De beleidsnota veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 vast te stellen, op basis waarvan de gemeente de komende 4 jaar werkt aan een veilige stad voor inwoners, ondernemers en bezoekers van Utrecht, met als belangrijkste punten: a. Continueren van doelstellingen uit de Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026: i. Terugdringen van overlast en criminaliteit en de wijkveiligheid te vergroten; ii. Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit, en in het bijzonder tegengaan van ondermijning in de zorg; iii. Beschermen democratische rechtsorde (waaronder het tegengaan van excessen door maatschappelijk onrust); b. Aanvullend de volgende doelstellingen toe te voegen: iv. Veilige stad voor vrouwen; v. Weerbare samenleving; c. Bij alle thema's specifiek aandacht hebben voor de manier waarop digitale technische ontwikkelingen enerzijds en de online leefwereld anderzijds de problematiek versterken of nieuwe risico's creëren, die veiligheid en leefbaarheid in stad en buurt direct beïnvloeden, en is dit geen aparte doelstelling meer.
Argumenten	
1.1	Prioriteiten uit 2023-2026 zijn actuele, urgente opgaven waarbij de veiligheidssituatie in de stad ten opzichte van vier jaar geleden complexer en uitdagender is geworden.

	De trends en ontwikkelingen die zichtbaar waren tijdens het opstellen van Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026 hebben zich tijdens de looptijd van de beleidsnota in grote lijnen doorgezet. De prioriteiten uit de Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026 zijn daarom nog steeds relevant en urgent voor de komende vier jaren. Met de groei van de stad groeit ook de grootstedelijke problematiek. Overlastmeldingen en criminaliteitscijfers zijn gestegen, drugsproblematiek is diepgeworteld in Utrecht en (preparatie op mogelijke) excessen door maatschappelijke onrust blijven om veel inzet van gemeente en veiligheidspartners vragen. De Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 bouwt daarom voort op de prioriteiten uit de Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026. Daarbij zijn accentverschuivingen, zoals die naar ondermijning in de zorg, opgenomen in de nieuwe Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030. Een effectieve inzet op de doelstellingen vraagt om een lange adem. Het continueren van de doelstellingen maakt dat mogelijk.
1.2	Brede maatschappelijke uitdagingen zoals geweld tegen vrouwen en geopolitieke ontwikkelingen vragen om aanvullende doelstellingen.
	Naast dat er doelstellingen (aangescherpt) worden doorgezet, zetten we in op een aanpak geweld tegen vrouwen. Daarnaast kunnen geopolitieke ontwikkelingen, klimaatveranderingen en netcongestie in Nederland leiden tot een grootschalige en langdurige ramp of crisis, met ook een grote impact op de Utrechtse samenleving. Daarom zijn in de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 de doelstellingen ‘veilige stad voor vrouwen’ en ‘weerbare samenleving’ toegevoegd.
1.3	De fysieke en online leefwereld zijn verbonden en vraagt een hybride aanpak op alle veiligheidsthema’s en geen aparte doelstelling.
	De digitalisering van de samenleving gaat onverminderd door en dat heeft ook effect op de veiligheidsvraagstukken. De fysieke en online leefwereld zijn verbonden en vraagt een hybride aanpak bij de veiligheidsvraagstukken. Daarom is de digitale component van veiligheid verweven in alle doelstellingen van de veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 en is het geen aparte doelstelling meer.
1.4	De Veiligheidsagenda draagt bij aan lokale, regionale en landelijke doelstellingen in veiligheidsbeleid.
	Met de Veiligheidsagenda dragen we bij aan de doelstellingen zoals beschreven in het Coalitieakkoord 'Voor Uuuu' 2026-2030 en in de gemeentelijke beleids- en uitvoeringsprogramma’s die daarmee samenhangen, zoals de Ruimtelijke Strategie 2040 en de Sociale Visie Utrecht 2040. De doelstellingen uit de Veiligheidsagenda sluiten aan bij de prioriteiten die landelijk en regionaal worden vastgesteld in respectievelijk de Landelijke Veiligheidsagenda 2027-2030 en de Regionale Veiligheidsstrategie Midden-Nederland 2027-2030.
Kanttekeningen/Risico’s	
1.1	De uitvoering van deze agenda staat onder druk door capaciteitstekort bij de (veiligheids)partners van de gemeente en binnen de gemeente.
	Een belangrijke randvoorwaarde voor de uitvoering van de prioriteiten is de beschikbare capaciteit bij de partners. Er is echter een groot tekort aan capaciteit bij o.a. de politie, het OM, de rechtbank, zorgpartners en de Jeugdbescherming. We zien ook dat er op de arbeidsmarkt een beperkt aanbod is aan specialisten binnen het veiligheidsdomein. Deze tekorten hebben gevolgen voor onze gezamenlijke uitvoeringskracht binnen deze Veiligheidsagenda. We temporiseren dan wel prioriteren als dit risico zich voordoet.
1.2	Partners kunnen prioriteiten of capaciteit elders leggen waardoor kans is op minder uitvoeringskracht voor deze agenda.
	Veiligheid is een gezamenlijke integrale opgave van de gemeente en haar partners. Ieder stelt echter prioriteiten en kaders vanuit eigen taakstelling en gezag. Wanneer partners hun prioriteiten anders leggen dan de gemeente heeft dit gevolgen voor de doelstellingen

	in de veiligheidsagenda en het (tijdig) behalen daarvan. Als dit risico zich dreigt voor te doen, dan stemmen we hierover af met partners.
1.3	De beperkte beschikbaarheid van en knelpunten bij woon- en verblijfsruimten voor zorg bemoeilijken de aanpak van veiligheidsproblematiek.
	Er is een tekort aan (sociale) woonruimte, plekken voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang en forensische zorg. We zien lange wachtlijsten in de jeugdhulp- en zorgsector. Hierdoor is het lastig om passende woonruimte en (verblijfs)zorg snel beschikbaar te stellen als de situatie daar vanwege veiligheidsbelang om vraagt. We blijven extra investeren in opvangplekken vanuit de gemeente om tijdelijk de plaatsing op een (crisis)zorg- of behandelplek te overbruggen bij multiproblematiek en hoog risicovolle casuïstiek.
1.4	De afhankelijkheid van niet-structurele (rijks)bijdragen bedreigt de uitvoering van deze agenda.
	Door de afhankelijkheid van niet-structurele (rijks)bijdragen voor de financiering van onderdelen van onze werkzaamheden en aanpak, bestaat de kans dat beschikbare middelen wegvallen wanneer deze bijdragen niet worden voortgezet, met als gevolg dat activiteiten moeten worden afgeschaald of beëindigd. Hierdoor komt de realisatie van de beoogde doelstellingen en de leefbaarheid en veiligheid in de stad onder druk te staan. We ondervangen dit risico door helder te houden welke middelen nodig zijn en daarvoor te lobbyen. Daarbij brengen we in kaart wat de eventuele gevolgen zijn van minder of geen (incidentele) middelen. We blijven ook zorgvuldig afwegen welk werk we waarmee doen en waar we, indien nodig, kunnen herstructureren. Het uitgangspunt is daarbij dat we zo min mogelijk afdoen aan de inzet voor de veiligheid van onze inwoners.
1.5	Nieuwe crises die veel van de gemeentelijke capaciteit vragen, de extra inzet van de gemeente op weerbaarheid en grote opschaling bij incidentbestrijding beperken de uitvoeringskracht voor deze agenda.
	Door nieuwe crises die veel van onze capaciteit vragen, zoals dit bijvoorbeeld speelt bij het Midden-Oosten conflict, onze extra inzet op weerbaarheid door geopolitieke ontwikkelingen en bij grote opschaling bij incidentbestrijding (zoals bij de explosie Visscherssteeg) bestaat de kans op minder uitvoeringskracht met als gevolg dat de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald. We temporiseren dan wel prioriteren als dit risico zich voordoet.
1.6	Toenemende polarisatie en daardoor onder druk staan van vertrouwen tussen inwoners in buurten gaat gepaard met verkleinen van vertrouwen in de overheid.
	Door toenemende polarisatie in de maatschappij en het daardoor onder druk staan van vertrouwen tussen inwoners in buurten, bestaat de kans dat het vertrouwen van inwoners in de overheid en de democratische rechtsorde verder afneemt en de noodzakelijke basis voor samenwerking verzwakt. Dit heeft als gevolg dat activiteiten binnen onze aanpak minder effectief zijn en de beoogde doelstellingen onvoldoende worden gerealiseerd. We bouwen aan vertrouwen in de overheid door voorspelbaar te zijn en duidelijk, open en eenduidig te werken en te communiceren. Ook blijven we inzetten op het vergroten van de meldingsbereidheid.

Financiën

Onderstaande tabel is opgesteld met inachtneming van de Programmabegroting 2027 (ten tijde van presentatie en publicatie op 24 september 2026).

				bedragen * € 1.000
Doelstellingen	*2027*	*2028*	*2029*	*2030*
Lasten				
Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit	25.459	24.427	24.427	23.291
Preventieve en repressieve maatregelen, zoals inzet Eropaf team, toezicht en handhaving, versterken weerbaarheid jongeren tegen verleidingen van het criminele pad, stevig en zichtbaar optreden tegen overtredingen, perspectief bieden met hulp en zorg of terug geleiding naar opleiding, werk of land van herkomst				
Waarvan:				
Bijdrage Samenwerkingsverbanden - Zorg en Veiligheidshuis Utrecht en Landelijk Bureau Zorg- en Veiligheidshuizen	*2.723*	*2.723*	*2.723*	*1.587*
Jongerenwerk - Jeugd en Veiligheid	*6.160*	*6.160*	*6.160*	*6.160*
Straatveiligheid	*150*	*150*	*150*	*150*
Cameratoezicht	*967*	*967*	*967*	*967*
Overlastgevende Criminele Vreemdelingen	*686*	*686*	*686*	*686*
Samen eropaf	*1.103*	*1.103*	*1.103*	*1.103*
Toezicht en handhaving wijkveiligheid	*4.735*	*4.737*	*4.737*	*4.736*
Overige uitvoeringskosten inclusief materieel budget	*8.935*	*7.901*	*7.901*	*7.902*
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg	6.919	7.021	7.030	7.030
Preventieve en repressieve maatregelen, zoals voorkomen van jonge aanwas, voorkomen doorgroeien, verbeteren perspectief, verstoren criminele activiteiten, fenomeenanalyses, actie- en controle dagen, interne bewustwordingssessies				
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	6.994	7.332	7.355	7.356
Tegengaan van schadelijke polarisatie, radicalisering en extremisme (Utrecht zijn we samen), o.a. door groot netwerk aan professionals en bondgenoten in te zetten, aanbieden van deskundigheidsbevordering, inzet persoonsgerichte aanpak				
Veilige stad voor vrouwen	315	315	315	315
O.a. meer inzet op bewustwording en normering, (vroeg) signalering, bescherming en opvang van slachtoffers en een stevige plegeraanpak, preventieve en handhavende maatregelen voor straatintimidatie en versterken van de veiligheid van vrouwen door de impact van de digitale omgeving mee te nemen.				
Weerbare samenleving	1.000	1.000	1.000	1.000
Gemeentebreed budget ten behoeve van vergroten (digitale) veiligheid van de gehele eigen organisatie en de crisisorganisatie, inrichten van noodsteunpunten in de stad.				
Totaal benodigd budget (A)	**40.688**	**40.095**	**40.127**	**38.991**
Reeds in de begroting gedekt (B)	**39.168**	**38.938**	**38.969**	**37.834**
Baten				
Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit	-363			
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg	0	0	0	
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	-1.157	-1.157	-1.157	-1.157
Veilige stad voor vrouwen				
Weerbare samenleving				
Totaal bijdragen van derden (C)	**-1.520**	**-1.157**	**-1.157**	**-1.157**
Nog niet gedekte kosten (A-B-C)	0	0	0	0

				bedragen * € 1.000
Doelstellingen	*2027*	*2028*	*2029*	*2030*
Lasten				
Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit	25.459	24.427	24.427	23.291
Preventieve en repressieve maatregelen, zoals inzet Eropaf team, toezicht en handhaving, versterken weerbaarheid jongeren tegen verleidingen van het criminele pad, stevig en zichtbaar optreden tegen overtredingen, perspectief bieden met hulp en zorg of terug geleiding naar opleiding, werk of land van herkomst				
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg	6.919	7.021	7.030	7.030
Preventieve en repressieve maatregelen, zoals voorkomen van jonge aanwas, voorkomen doorgroeien, verbeteren perspectief, verstoren criminele activiteiten, fenomeenanalyses, actie- en controle dagen, interne bewustwordingssessies				
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	6.994	7.332	7.355	7.356
Tegengaan van schadelijke polarisatie, radicalisering en extremisme (Utrecht zijn we samen), o.a. door groot netwerk aan professionals en bondgenoten in te zetten, aanbieden van deskundigheidsbevordering, inzet persoonsgerichte aanpak				
Veilige stad voor vrouwen	315	315	315	315
O.a. meer inzet op bewustwording en normering, (vroeg) signalering, bescherming en opvang van slachtoffers en een stevige plegeraanpak, preventieve en handhavende maatregelen voor straatintimidatie en versterken van de veiligheid van vrouwen door de impact van de digitale omgeving mee te nemen.				
Weerbare samenleving	1.000	1.000	1.000	1.000
Vergroten (digitale) veiligheid van de eigen organisatie en de crisisorganisatie, inrichten van noodsteunpunten in de stad.				
Totaal benodigd budget (A)	**40.688**	**40.095**	**40.127**	**38.991**
Reeds in de begroting gedekt (B)	**39.168**	**38.938**	**38.969**	**37.834**
Baten				
Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit	-363			
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg	0	0	0	
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	-1.157	-1.157	-1.157	-1.157
Veilige stad voor vrouwen				
Weerbare samenleving				
Totaal bijdragen van derden (C)	**-1.520**	**-1.157**	**-1.157**	**-1.157**
Nog niet gedekte kosten (A-B-C)	0	0	0	0

Coalitieakkoord 2026-2030
In het Coalitieakkoord 2026-2030 zijn vanaf 2027 structureel middelen beschikbaar gesteld voor:
- het bestrijden van overlast door de inzet van jongeren- en eropaf-teams (3,5 miljoen euro)
- extra inzet straatveiligheid (0,150 miljoen euro)
- weerbaarheid en aanpak om te zorgen dat de organisatie en inwoners weerbaar zijn tegen mogelijke rampen en crisis, bijvoorbeeld stroomuitval (1 miljoen euro - waarvan 0,5 miljoen euro aan verwachte Rijksbijdragen Weerbaarheid die nog onzeker zijn - en voor 2026 0,5 miljoen euro)
- De aanpak van femicide (geweld tegen vrouwen) (0,2 miljoen euro)
- Faciliteren van demonstraties (0,2 miljoen euro)

Vervolg
Voortgangsrapportages
In jaarlijkse voortgangsrapportages zullen wij rapporteren over de voortgang van de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030.

Zicht op effect
In de wetenschap dat zicht op impact waardevol is, ondernemen we veel activiteiten om daar zo goed mogelijk vooruitgang te boeken. Zo toetsen we tussentijds resultaten aan recent onderzoek en kennis

over wat wel en niet werkt in de hulpverlening of wijkgerichte aanpak. Kennis over risico-en beschermende factoren voor afglijden in de criminaliteit benutten we in onze aanpakken. Daarbij zetten we zoveel mogelijk acties in die aantoonbaar resultaat hebben. Voor het aanbod van maatregelen kijken we naar wat lokaal nodig is en resultaat kan hebben. Tijdens de uitvoering wordt de voortgang van wat we doen in de gaten gehouden. In jaarlijkse voortgangsrapportages gaan we vooral in op de maatregelen die we hebben ondernomen. Kwantitatieve gegevens over de uitvoering worden naast kwalitatieve bronnen (zoals de ervaringen van professionals) gelegd, zodat een zo compleet mogelijk beeld ontstaat.

Samen stad maken

'*Gemeente aan zet'* van toepassing, er is niet samengewerkt met Utrechters voor dit voorstel.

Dit voorstel zet de Veiligheidsagenda Utrecht 2023-2026 voort waarbij in 2022 meerdere gesprekken zijn gevoerd in de Utrechtse wijken met inwoners, ondernemers, wijkagenten en andere professionals. Deelnemers herkenden de prioriteiten binnen de Veiligheidsagenda (IVP).
Voor dit voorstel zijn onze partners in 2026 bevraagd tijdens bestaande samenwerkingsvormen en/of overlegvormen.
Daarnaast is gebruik gemaakt van signalen die ons regulier bereiken, onder andere via de veiligheidsteams in de wijken.
Participatie is een belangrijk onderdeel binnen de aanpak van veiligheidsproblematiek. We werken vanuit een brede coalitie van inwoners, ondernemers, professionals en partners en we zijn blijvend met elkaar in gesprek over de gezamenlijke aanpak van de veiligheidsproblematiek.

Communicatie

Na vaststelling van de beleidsnota informeert de gemeente de veiligheids- en zorgpartners in het sociaal domein.
De gemeente maakt via diverse kanalen de inhoud van het voorstel bekend.

(Niet)Referendabel

De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming
- Beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030
- Raadsbrief

Bijlagen informatief
-

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	J. Hofland	**Datum**	6 oktober 2026
E-mail	j.hofland@utrecht.nl	**Kenmerk**	34224983
Type brief	Aanbiedingsbrief	**Onderwerp**	Raadsvoorstel beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030
Bijlage(n)	1	**Beleidsveld**	Openbare Orde en Veiligheid

Geachte leden van de raad,

U ontvangt van ons het raadsvoorstel Beleidsnota Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030.
Met deze agenda geven wij invulling aan de wettelijke verplichting om iedere vier jaar een Integraal Veiligheidsplan vast te laten stellen. De Veiligheidsagenda vormt het kader voor de Utrechtse veiligheidsaanpak in de periode 2027-2030 die we samen met onze partners uitvoeren. Zij beschrijft de ontwikkelingen die wij zien, de keuzes die wij maken en de doelstellingen waar wij de komende jaren samen met onze partners aan werken.

Veiligheid vraagt om focus én volharding
Utrecht is een aantrekkelijke, groeiende stad. Dat is een kracht, maar brengt ook uitdagingen met zich mee. Steeds meer mensen wonen, werken, studeren en verblijven in onze stad. Daarmee neemt ook de druk op de openbare ruimte toe. Daarnaast zien wij dat criminaliteit en overlast zich ontwikkelen en steeds vaker verweven zijn met maatschappelijke, sociale en digitale vraagstukken. Ook internationale ontwikkelingen, maatschappelijke spanningen en digitale dreigingen hebben steeds meer invloed op de veiligheid in de stad.

Tegen die achtergrond is de Veiligheidsagenda opgesteld. De agenda bouwt voort op de koers van de afgelopen vier jaar. Dat is een bewuste keuze. Op basis van analyses, data en ervaringen van professionals constateren wij dat de prioriteiten waarop de afgelopen jaren is ingezet onverminderd urgent zijn. Veel van deze opgaven zijn diepgeworteld en vragen om een lange adem. In de Veiligheidsagenda 2027-2030 zetten we daarom drie prioriteiten voort:

- het tegengaan/terugdringen van de toename van overlast en criminaliteit en de wijkveiligheid vergroten,
- het tegenaan van ontwrichtende effecten van ondermijnende (drugs)criminaliteit, met daarbij tevens focus op het tegengaan van ondermijning in de zorg,
- het beschermen van de democratische rechtsorde en het tegengaan van excessen als gevolg van maatschappelijke onrust.

We richten ons de komende jaren ook op aanvullende prioriteiten:

- werken aan een stad waar vrouwen zich op ieder moment van de dag veilig voelen,
- een weerbare samenleving.

Bij alle vijf prioriteiten hebben we specifiek aandacht voor de manier waarop digitale technische ontwikkelingen enerzijds en de online leefwereld anderzijds de problematiek versterken of nieuwe risico's creëren, die veiligheid en leefbaarheid in stad en buurt direct beïnvloeden. Dat betekent dat het in deze Veiligheidsagenda geen aparte doelstelling meer is.

Wij zien in het coalitieakkoord steun voor de koers met de genoemde prioriteiten. Niet alleen omdat de prioriteiten uit de huidige Veiligheidsagenda daarin zijn opgenomen, maar ook omdat voor deze prioriteiten aanvullende structurele middelen beschikbaar zijn gesteld. Dat biedt een belangrijke basis om de ingezette aanpakken voort te zetten, verder te versterken en met onze partners te blijven investeren in een veilige en leefbare stad.

Juist daarom kiezen wij ervoor om de komende jaren vooral te investeren in de uitvoering en versterking van de aanpakken die hun waarde hebben bewezen. De veiligheidsopgaven waarvoor Utrecht staat zijn groot en hardnekkig. Met deze Veiligheidsagenda zetten we ons in met extra focus en middelen op de thema's waar de risico's voor onze stad en inwoners het grootst zijn. Waar ontwikkelingen daarom vragen, scherpen wij deze aanpakken aan. Daarbij houden we nadrukkelijk rekening met de beschikbare capaciteit en prioriteiten bij de samenwerkingspartners en de krappe arbeidsmarkt met betrekking tot het veiligheidsdomein.

Extra aandacht voor opkomende en urgente ontwikkelingen
Hoewel de doelstellingen aansluiten op de vorige Veiligheidsagenda, leggen wij binnen de uitvoering nieuwe accenten. Dat geldt in het bijzonder voor de aanpak van geweld tegen vrouwen, de aanpak van jongerenoverlast, de bescherming van de democratische rechtsorde, het vergroten van maatschappelijke weerbaarheid en het tegengaan van ondermijning in de zorg.

Vijf doelstellingen voor een veilige stad
De Veiligheidsagenda richt zich op vijf doelstellingen. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op de huidige Veiligheidsagenda, actuele trends en ontwikkelingen, veiligheidsanalyses en de uitgangspunten uit het coalitieakkoord.

1. Het terugdringen van overlast en criminaliteit
Overlast en criminaliteit hebben directe invloed op het dagelijks leven van inwoners. Daarom blijven wij stevig inzetten op het vergroten van de veiligheid in buurten en wijken. Dat doen wij door zichtbaar op te treden tegen overlastgevend en strafbaar gedrag, maar ook door perspectief te bieden aan mensen die dreigen af te glijden. Bijzondere aandacht gaat uit naar overlast van jongeren, overlast door personen met een samenloop van complexe problemen en een gevaarsrisico, overlastgevende criminele vreemdelingen en Oost-Europese migranten.

2. Het tegengaan van de ontwrichtende effecten van ondermijnende (drugs)criminaliteit
De positie van Utrecht binnen nationale en internationale drugsstromen maakt dat ondermijnende criminaliteit een blijvende bedreiging vormt voor de veiligheid van de stad. De verwevenheid tussen de boven- en onderwereld is groot en raakt steeds vaker ook sectoren zoals de zorg. Daarom zetten wij de aanpak Grenzen Stellen, Perspectief Bieden voort en zetten wij ons in om criminele carrières en criminele geldstromen te doorbreken. Daarbij zetten we ons in om criminele inmenging in de zorgsector te voorkomen.

3. Het beschermen van de democratische rechtsorde en het tegengaan van excessen door maatschappelijke onrust
Vrijheid van meningsuiting, demonstratierecht en democratische waarden vormen het fundament van onze samenleving. Tegelijkertijd zien wij een toename van maatschappelijke spanningen, dreigingen richting instituties en gezagsdragers, polarisatie en radicalisering. Ongewenste buitenlandse beïnvloeding, bijvoorbeeld in de vorm van het verspreiden van desinformatie kunnen voor (verdere) verdeeldheid zorgen en drukken op onze democratische rechtsorde. De komende jaren investeren wij daarom verder in openbare orde, crisisparaatheid, het tegengaan van schadelijke polarisatie en het beschermen van de democratische rechtsorde.

4. Een veilige stad voor vrouwen

Iedere vrouw moet zich in Utrecht op elk moment van de dag veilig kunnen voelen, zowel in de openbare ruimte als achter de voordeur en online. Daarom krijgt de aanpak van geweld tegen vrouwen een nadrukkelijkere plaats binnen de Veiligheidsagenda. Wij zetten in op bewustwording en normering, vroegsignalering, bescherming en opvang van slachtoffers, een stevige plegeraanpak en de verdere verkenning van een Filomena-centrum in Utrecht. Ook zetten wij de aanpak van straatintimidatie voort.

5. Een weerbare samenleving

De wereld wordt onvoorspelbaarder. Geopolitieke ontwikkelingen, klimaatveranderingen en netcongestie kunnen in Nederland leiden tot een grootschalige en langdurige ramp of crisis, met ook een grote impact op de Utrechtse samenleving. Onze inzet is er primair op gericht de (digitale) weerbaarheid van onze eigen organisatie en van onze crisisorganisatie te vergroten. Bijvoorbeeld door afspraken te maken over de continuïteit van onze kritieke processen en hiervoor locaties van noodstroom te voorzien. En ook door alternatieve communicatiemiddelen te faciliteren en door werkafspraken te maken over de bemensing van kritieke processen. Door het inrichten van noodsteunpunten in de wijken voorzien we inwoners van informatie als de reguliere communicatie is uitgevallen en bieden we de mogelijkheid om noodmeldingen (112) te doen. Daarnaast ondersteunen we vanuit de noodsteunpunten maatschappelijke initiatieven voor hulp aan verminderd zelfredzamen. In het versterken van de weerbare samenleving zijn zelfredzaamheid en samenredzaamheid in Utrecht sleutelbegrippen. Daarom werken we in onze voorbereiding nauw samen met onze partners in de stad.

Extra aandacht voor opkomende en urgente ontwikkelingen

Hoewel de doelstellingen aansluiten op de vorige Veiligheidsagenda, leggen wij binnen de uitvoering nieuwe accenten. Dat geldt in het bijzonder voor de aanpak van geweld tegen vrouwen, de bescherming van de democratische rechtsorde, het vergroten van maatschappelijke weerbaarheid en het tegengaan van ondermijning in de zorg.

Financiën

De doelstellingen uit de Veiligheidsagenda worden ondersteund door structurele middelen die beschikbaar zijn voor het voortzetten van verschillende aanpakken, rijksmiddelen en aanvullende structurele middelen uit het coalitieakkoord. De investeringen uit het coalitieakkoord versterken de uitvoering van de Veiligheidsagenda in de komende jaren en stellen ons in staat om de gekozen doelstellingen met extra kracht uit te voeren. Het gaat daarbij om:

- het bestrijden van overlast door de inzet van jongeren- en eropaf-teams (3,5 miljoen euro)
- het versterken van de weerbaarheid van de organisatie en inwoners tegen mogelijke rampen en crisis, bijvoorbeeld stroomuitval (0,5 miljoen euro in 2026 en 1 miljoen euro vanaf 2027, waarvan 0,5 miljoen euro aan verwachte Rijksbijdragen Weerbaarheid die nog onzeker zijn)
- de aanpak van femicide (geweld tegen vrouwen) (0,2 miljoen euro)
- het faciliteren van demonstraties (0,2 miljoen euro)
- maatregelen ter versterking van de straatveiligheid (0,15 miljoen euro)

Tot slot

Veiligheid is geen vanzelfsprekendheid. Het vraagt iedere dag opnieuw om samenwerking, investeringen en de bereidheid om grenzen te stellen én perspectief te bieden. Met deze Veiligheidsagenda kiezen wij voor een aanpak die voortbouwt op wat werkt, inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en zich richt op problematiek die de grootste invloed heeft op de veiligheid en leefbaarheid van Utrecht. Daarbij blijven we ruimte houden voor maatwerk en flexibiliteit als de actualiteit daarom vraagt.

De komende jaren blijven wij samen met veiligheids-en zorgpartners, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties werken aan een stad waarin iedereen veilig kan wonen, werken, ondernemen en zich vrij kan voelen.

Wij zien uit naar de behandeling van de Veiligheidsagenda Utrecht 2027-2030 in uw raad.

Datum 6 oktober 2026
Ons kenmerk 34224983

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Veiligheidsagenda Utrecht 2027 - 2030

Beleidsnota integraal veiligheidsplan Utrecht

Gemeente Utrecht

utrecht.nl/veiligheid

Veiligheidsagenda Utrecht 2027 - 2030

Beleidsnota integraal veiligheidsplan Utrecht

Openbare orde en veiligheid

Colofon

Vaststelling college: dinsdag 22 september 2026
Vormgeving: Enof creatieve communicatie

Beeld:
Omslag: Jimme Porton
Foto 1: Gemeente Utrecht
Foto 2: Peter Hulshof
Foto 3: Robert Oosterbroek
Foto 4: Gemeente Utrecht
Foto 5: Eelkje Colmjon
Foto 6: Jelle Verhoeks
Foto 7: Eelkje Colmjon
Foto 8: Gemeente Utrecht
Foto 9: Shutterstock
Foto 10: Gemeente Utrecht
Foto 11: J. Soeterik
Foto 12: Ruben May
Foto 13: Eelkje Colmjon
Foto 14: Gemeente Utrecht
Foto 15: Jelle Verhoeks
Foto 16: Stefan Cornelis
Foto 17: Robert Oosterbroek
Foto 18: Bas van Setten
Foto 19: Rebecca Brockbernd

2026-017.ENOF

Voorwoord burgemeester

Utrecht is een prachtige, groeiende stad. Daarom moeten we blijven investeren in wat ons sterk maakt: veiligheid, vertrouwen en weerbaarheid. Een veilige stad begint bij het stellen van grenzen én het bieden van perspectief. Dat is geen tegenstelling; het is precies de combinatie die de Utrechtse aanpak typeert. Als burgemeester ben ik hiervoor verantwoordelijk en ik zie het als mijn taak dat iedereen veilig en met perspectief kan opgroeien en zich beschermd weet door de overheid. Zodat we met name onze jongeren – de volgende generatie – een veilige, gezonde en duurzame leefwereld bieden om zich te ontwikkelen.

In aanvulling op de Veiligheidsagenda 2023 - 2026 zie ik de komende periode een aantal speerpunten waarmee ik samen met de gemeenteraad, het college, veiligheids- en zorgpartners, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan de slag wil. In Utrecht moeten vrouwen zich op elk moment van de dag veilig voelen. Daarom wil ik samen met u werken aan een veilige stad voor vrouwen door het uitbreiden van de aanpak van geweld tegen vrouwen en femicide door sterker in te zetten op preventie en vroegsignalering, onder andere door in te zetten op gelijkwaardige relaties en daar ook jongens en mannen bij te betrekken. Tegelijkertijd voeren we een verdere verkenning uit naar de realisatie van een Filomena-centrum, zetten we in op een stevige plegeraanpak, het bestrijden van seksuele uitbuiting en het voortzetten van de aanpak straatintimidatie. Het terugdringen van de toename van overlast en criminaliteit door EU-onderdanen, mensen met onbegrepen gedrag en gevaarsrisico, overlastgevende criminele vreemdelingen en jongeren is ook van belang. Voor deze problematiek wil ik als centrale stad in Nederland de aanpak sluitend maken, onder meer met de Eropaf-aanpak, regie op jeugdoverlast, de lokale en landelijke aanpak overlastgevende criminele vreemdelingen en door te investeren in handhaving.

Ook zien we de laatste jaren steeds vaker vermenging van (drugs) criminaliteit met de zorg (ondermijning in de zorg). Dat richt grote schade aan: inwoners die recht hebben of aanspraak maken op zorg of ondersteuning krijgen geen, minder of kwalitatief slechte ondersteuning. Het zicht hierop moet worden vergroot en criminele inmenging in de zorgsector in Utrecht moet worden voorkomen. Daarnaast wil ik barrières opwerpen en concreet criminele netwerken aanpakken die actief zijn binnen de zorg.

Om de democratische waarden te beschermen, ontwrichtende dreigingen tegen te gaan, de vrije meningsuiting (zoals demonstratierecht) te garanderen, en de veiligheid en het vertrouwen in instituties te waarborgen, wil ik verstoringen van de openbare orde voorkomen danwel (snel) herstellen en wil ik de crisisparaatheid versterken door de stad, de partners en de gemeentelijke organisatie hierop voor te bereiden. En laten we eerlijk zijn: de wereld om ons heen wordt onvoorspelbaarder. Polarisatie, radicalisering, digitale dreigingen, mondiale crises – ze raken ook Utrecht. Het is daarom van belang om de weerbaarheid van onze stad te vergroten. Door stedelijke netwerken uit te bouwen, (online) polarisatie en radicalisering tegen te gaan, de online weerbaarheid van inwoners en organisaties te versterken tegen bijvoorbeeld desinformatie en door noodsteunpunten in te richten is de stad beter voorbereid op landelijke en globale ontwrichtende crises.

Sharon Dijksma,
Burgemeester van Utrecht

Inhoudsopgave

A. Samenvatting 5

1. Introductie 5
2. Doelstellingen 6

B. Veiligheidsagenda 2027 - 2030 7

1. Trends en leidende principes 7
Algemeen trendbeeld 7
Leidende Principes 9

2. Waar willen we naartoe? 10
1. Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit 10
2. Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg 11
3. Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust 11
4. Veilige stad voor vrouwen 12
5. Weerbare samenleving 12

3. Hoe willen we dit bereiken? 13
1. Openbare Orde en Crisisbeheersing 13
2. Wijkveiligheid en criminaliteitsfenomenen 15
3. Veiligheid en Zorg 18
4. Ondermijning 20
5. Overige veiligheidsthema's 22

C. Monitoren, sturen en verantwoorden 24

1. Indicatoren 24
2. Risico's 27
3. Financiën 30
4. Voortgang en verantwoording 32
5. Utrechts Sturingsmodel (voor complexe opgaven) 32

Bijlage 1: Infographic Ontwikkelingen veiligheid in Utrecht (2021 - 2025) 33

A. Samenvatting

1. Introductie

Iedereen, wie je ook bent en welke keuzes je ook maakt, moet veilig kunnen zijn in onze stad'. Zo luidt de eerste zin van de veiligheids-paragraaf van het coalitieakkoord 2026 - 2030. We werken in Utrecht aan een leefbare en veilige stad. Waar inwoners zich onbezorgd kunnen bewegen op ieder moment van de dag, ongeacht hun geslacht, geaardheid of afkomst. En waar iedereen zich vrij voelt te zijn wie hij, zij of hen wil zijn.

Bewaken en versterken van de openbare orde en veiligheid vraagt in deze tijd om een duidelijke, gezamenlijke aanpak van grenzen stellen, perspectief bieden en verantwoordelijkheid nemen. Grenzen stellen door stevig en zichtbaar op te treden. Perspectief bieden door alternatieven en toekomstkansen te bieden, door te investeren in sociale samenhang en door weerbaarheid te versterken. En dat we investeren in veiligheid door samen te werken: gemeente, politie, Openbaar Ministerie, scholen, jongerenwerk, zorg- en veiligheidspartners, bedrijven en inwoners. Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid en opgave.

De gemeenteraad stelt eens in de vier jaar het Integraal Veiligheidsplan (de Veiligheidsagenda) vast (artikel 38b Politiewet). Deze Veiligheids-agenda 2027 - 2030 is een vervolg op de Veiligheidsagenda 2023 - 2026. Het bouwt voort op wat de afgelopen jaren al is bereikt. Dit doen we door uit te voeren wat we de voorgaande periode in werking hebben gesteld met aanscherpingen wanneer nodig. We richten onze inzet op de thema's waar de grootste risico's zijn; het tegengaan van de ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en de overlast en criminaliteit in onze wijken. Daarnaast investeren we in een veilige stad voor vrouwen, een weerbare samenleving, het beschermen van de democratische rechtsorde (en het daarbij tegengaan van excessen door maatschappelijke onrust). Bij alle thema's hebben we specifiek aandacht voor de manier waarop digitale technische ontwikkelingen enerzijds en de online leefwereld anderzijds de problematiek versterken of nieuwe risico's creëren, die veiligheid en leefbaarheid in stad en buurt direct beïnvloeden.

De Veiligheidsagenda staat niet op zichzelf en sluit aan op het coalitieakkoord 2026 - 2030 'Voor Uuuu'. Met de uitvoering van de Veiligheidsagenda wordt ook aangesloten op het beleid voor de leefomgeving voor de lange termijn. Om te zorgen dat Utrecht ook op lange termijn een aantrekkelijke, gezonde stad is voor iedereen, is een koers vastgesteld die geldt als stip aan de horizon. Deze staat beschreven in de Ruimtelijke Strategie 2040 (RSU 2040) en de Sociale Visie Utrecht 2040 (SVU 2040).

De integrale veiligheidsaanpak begint met het besef dat een relatief klein aantal mensen verantwoordelijk is voor een groot deel van de overlast en criminaliteit. Dit besef bepaalt hoe we onze inzet opbouwen. We werken volgens een oplopende lijn, van breed naar smal. Eerst brede preventie: voor alle inwoners, gericht op het voorkomen dat problemen ontstaan (in lijn met de RSU 2040 en SVU 2040). Vervolgens selectieve preventie, gericht op de kleinere groep bij wie het risico op afglijden groter is. Voor de kleine groep die daadwerkelijk grenzen overschrijdt, volgt repressie – stevig en zichtbaar optreden. En voor diezelfde laatste groep zetten we vervolgens weer in op preventie, nu in de vorm van herstel en perspectief: voorkomen dat iemand terugvalt en het bieden van nieuwe kansen. Deze lijn maakt concreet wat "grenzen stellen en perspectief bieden" in de praktijk betekent: zoveel mogelijk investeren in preventie, en pas waar dat niet werkt, een duidelijke grens trekken. Het is geen keuze tussen preventie óf repressie, maar een opeenvolging waarin beide hun plek hebben, gericht op precies die groep waar ze het meest effect hebben.

Foto 1: Uitzicht op de Dom

2. Doelstellingen

Op basis van actuele data, professionele inzichten en analyses constateren we dat we onze inzet op de veiligheidsthema's van de afgelopen vier jaar onverminderd moeten voortzetten. Het realiseren van duurzame verbeteringen op veiligheidsgebied vraagt daarbij vaak om een lange adem, consistent handelen en het vasthoudend voortzetten van de ingezette koers. Verder zullen trends en nieuwe ontwikkelingen de komende jaren invloed hebben op de stad. Als er voldoende aanleiding voor is, scherpen wij onze doelstellingen gedurende de looptijd van de Veiligheidsagenda aan. We leven in een periode van toenemende onzekerheden, zowel nationaal als internationaal, die ook in Utrecht zichtbaar en voelbaar zijn.

Veiligheid en leefbaarheid blijven essentiële voorwaarden voor alle inwoners, ondernemers en bezoekers. Het borgen van het reguliere veiligheidswerk vraagt continu om inzet, wendbaarheid, afstemming en samenwerking tussen partners. Hoewel we duidelijke doelstellingen voor de komende vier jaar vaststellen, behouden we aandacht voor de traditionele veiligheidsthema's. Flexibiliteit blijft noodzakelijk, zodat we snel en effectief kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen, risico's of acute problematiek. We bouwen voort op de prioriteiten uit de Veiligheidsagenda 2023 - 2026. Daarbij nemen we accentverschuivingen, zoals die naar ondermijning in de Zorg, mee in de nieuwe Veiligheidsagenda 2027 - 2030. We blijven de gevolgen van digitale ontwikkelingen (zoals artificiële intelligentie (AI) en quantumtechnologie) enerzijds en van de online leefwereld anderzijds, voortdurend vertalen naar onze veiligheidsthema's. De online leefwereld is de digitale omgeving waarin mensen, vooral jongeren, een groot deel van hun sociale leven, informatievoorziening, ontspanning en dagelijkse activiteiten beleven, wat hun handelen in de offline wereld beïnvloedt.

Op basis van de uitgangspunten uit het coalitieakkoord 2026 - 2030 en de actuele trends en ontwikkelingen werken we aan een veilige, leefbare en inclusieve stad voor iedereen. Daarvoor richten we onze inzet op de thema's waar de grootste risico's zijn. Specifiek werken we aan:

Voortbouwend op de Veiligheidsagenda 2023 - 2026:

1. het tegengaan/terugdringen van de toename van overlast en criminaliteit, zodat (het gevoel van) de veiligheid en leefbaarheid in buurt en wijk wordt vergroot;
2. het tegenaan van ontwrichtende effecten van ondermijnende (drugs) criminaliteit, met daarbij tevens focus op het tegengaan van ondermijning in de zorg;
3. het beschermen van de democratische rechtsorde en het tegengaan van excessen als gevolg van maatschappelijke onrust;

en aanvullend werken we aan:

4. een stad waar vrouwen zich veilig voelen;
5. een samenleving die weerbaar is en voorbereid is op mogelijke incidenten, rampen en crises die impact hebben op stad en gemeentelijke organisatie.

Via jaarlijkse rapportages over de voortgang van de Veiligheidsagenda worden de doelstellingen gevolgd in de beleidscyclus. Daarnaast vinden de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda een plek in de begrotingscyclus waarin de burgemeester zich vanuit haar OOV-portefeuille blijft inzetten op het integraal veiligheidsbeleid. Dit bestaat uit bestaand beleid, maatregelen, instrumenten, bevoegdheden en voorzieningen die nodig zijn om de stad veilig te houden. Denk hierbij onder meer aan de wettelijke taken op het gebied van crisisbeheersing, huisverboden, acties in het kader van preventie, het faciliteren van demonstraties, het voorkomen van en prepareren op interventies bij (mogelijke) openbare ordeverstoringen met de driehoekspartners en de voorbereiding van de inzet van de bestuurlijke maatregelen in het kader van openbare ordehandhaving. Verder valt te denken aan gemeentelijk cameratoezicht in het kader van de openbare orde, het veilig en feestelijk verloop van evenementen zoals Koningsnacht/-dag en de Jaarwisseling, ordelijk verloop van wedstrijden in het betaald voetbal en de aanpak van woonoverlast.

Foto 2: Overvecht bij avondlicht.

B. Veiligheidsagenda 2027 - 2030

1. Trends en leidende principes

Algemeen trendbeeld

De Veiligheidsagenda 2027 - 2030 volgt in grote lijnen de richting en trends die beschreven worden in de Veiligheidsagenda 2023 - 2026. Uit de voortgangsrapportages 2023, 2024 en 2025 van de Veiligheidsagenda 2023 - 2026 zijn de ontwikkelingen en bijsturingen sinds 2022 te lezen. De veiligheidsagenda 2027 - 2030 bouwt voort op wat de afgelopen jaren is gedaan en is bereikt. We zien de volgende trends en ontwikkelingen op het gebied van veiligheid in onze stad.

Veiligheid als complexe en hybride uitdaging

De afgelopen jaren is het eens te meer duidelijk geworden dat veiligheid en stabiliteit geen vanzelfsprekendheden zijn in Europa en in andere landen waar Utrechtse inwoners zich nauw mee verbonden voelen. Geopolitieke ontwikkelingen, klimaatveranderingen, digitale dreigingen en netcongestie kunnen in Nederland leiden tot een grootschalige en langdurige ramp of crisis, met ook een impact op de Utrechtse samenleving. We zien verder dat steeds vaker scherp stelling wordt genomen in het maatschappelijk debat en demonstraties zelden nog homogeen van aard zijn. Maatschappelijk ongenoegen is steeds zichtbaarder en het debat lijkt te verharden. Dit kan leiden tot maatschappelijke onrust bijvoorbeeld als gevolg van verscherpende tegenstellingen tussen groepen in de samenleving en groeiende weerstand tegen de overheid.

De digitalisering van de samenleving gaat onverminderd door en dat heeft ook effect op de veiligheidsvraagstukken. De fysieke en online leefwereld zijn verbonden en vraagt een hybride aanpak. Online platforms en nieuwe technologieën zoals AI, spelen een belangrijke rol in criminaliteitsontwikkelingen. Digitale middelen worden ingezet bij traditionele criminaliteit, echt en nep is moeilijk te onderscheiden, intimidatie vindt ook online plaats, sociale media en het internet vormen broedplaatsen voor radicalisering of extremisme en wanneer de spanning in de stad oploopt weten mensen elkaar via het internet razendsnel te vinden. Het is voor overheden een uitdaging om goed zicht te krijgen op wat zich online afspeelt en hier adequaat op te reageren. Dit vraagt specifieke aandacht voor de digitale component van de veiligheidsproblematiek.

Criminaliteit is niet altijd zichtbaar op straat. In 2024 werd uit het ondermijningsbeeld van de politie Midden-Nederland duidelijk dat criminelen toegang hebben gekregen tot de zorgsector en misbruik maken van kwetsbare groepen en sectoren voor financieel gewin. Deze ontwikkeling illustreert ontwrichtende effecten die ondermijnende (drugs) criminaliteit met zich meebrengt.

We zien ook dat overlast door (een relatief kleine groep) jongeren en jongvolwassenen toeneemt en vooral in bepaalde wijken, zoals Kanaleneiland en Overvecht, met regelmaat escaleert. De overlast bestaat uit onder meer het intimideren en uitschelden van voorbijgangers, het plegen van vernielingen in de openbare ruimte, en geluidsoverlast. Inwoners en bezoekers lijden onder dit gedrag. Deze overlast neemt niet alleen op straat toe, maar ook in (semi-) publieke voorzieningen zoals scholen, bibliotheken, jongerencentra en sportaccommodaties. Situaties waarbij de politie moet optreden escaleren soms, waarbij de politie wordt uitgescholden, beledigd, en met (zwaar) vuurwerk of stenen wordt bekogeld. Jongeren en jongvolwassenen proberen daarbij geregeld controles te frustreren of bewust de confrontatie te zoeken met de politie, handhavers en hulpverleners. Dit is onacceptabel, grenzeloos gedrag en bovendien levensgevaarlijk. De impact voor omwonenden is ook groot, het leidt tot gevoelens van onrust en onveiligheid.

Foto 3: We zien dat de overlast door (een relatief kleine groep) jongeren en jongvolwassen toeneemt in bepaalde wijken zoals Overvecht.

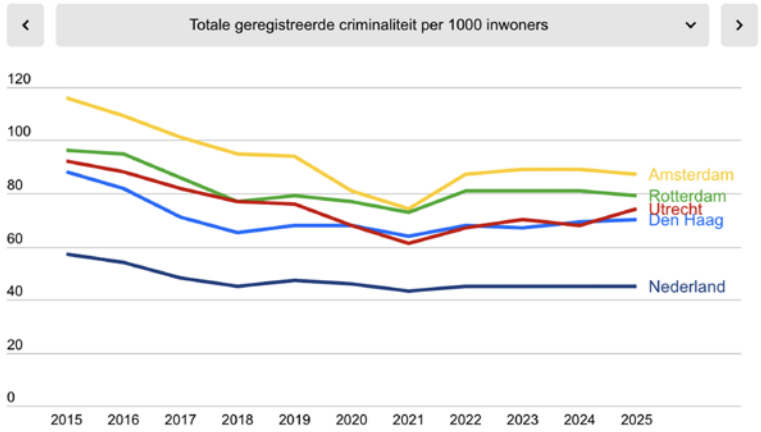
Maatschappelijke onrust

Maatschappelijke onrust is te omschrijven als (zichtbare) collectieve gedragingen in situaties die voortkomen uit maatschappelijk ongenoegen. Maatschappelijk ongenoegen is een gevoel van angst, onzekerheid, onvrede of miskenning. Het kunnen uiten van je mening en dus ook ongenoegen is – zolang dit binnen de grenzen van de wet gebeurt – essentieel voor een vitale democratie. Ook in Utrecht uit maatschappelijke onrust zich op verschillende manieren, zoals in demonstraties. Het aantal demonstraties groeit sterk: 380 in 2023, 522 in 2024 en 668 in 2025.

We zien en ervaren steeds vaker dat het uiten van meningen en ongenoegen voorbij de grenzen van de wet gaat. Dit heeft maatschappelijke onrust, schadelijke polarisatie, radicalisering, strafbare feiten (waaronder geweld tegen personen, bedreiging en belediging) en (ernstige) openbare ordeverstoringen tot gevolg, al dan niet aangejaagd via (sociale) media.

Criminaliteit, overlast en veiligheidsgevoelens

Het totaal aantal geregistreerde misdrijven is sinds het peiljaar (2022, Veiligheidsagenda 2023 - 2026) toegenomen met 15%: van 24.117 misdrijven in 2022 naar 27.831 misdrijven in 2025. Gecorrigeerd voor de bevolkingsgroei is de toename 10% ten opzichte van het peiljaar. Alle G4-steden laten na de coronaperiode een toename zien in de geregistreerde criminaliteit. In Rotterdam en Amsterdam is deze stijging inmiddels afgevlakt en is zelfs sprake van een dalende trend. In Utrecht zet de groei echter door, na een tijdelijke stabilisatie in 2024 (zie ook Raadsbrief Voortgangsrapportage Veiligheidsagenda 2025 Utrecht - iBabs Publieksportaal). Het niveau van de geregistreerde criminaliteit blijft in alle steden nog wel onder (of net er boven) dat van kort vóór de coronapandemie.

Bron: Politie, 2026

Daarnaast blijft Utrecht een centrale rol spelen in de (inter)nationale drugshandel. Veel verdachten van plofkraken of daaraan gerelateerde zaken zijn afkomstig uit Midden-Nederland en Utrecht.

De openbare ruimte in Utrecht komt steeds meer onder druk te staan door de (bevolkings)groei en aantrekkingskracht van de stad. Utrechters ervaren steeds vaker overlast. Uit cijfers van politie en gemeente blijkt dat het aantal meldingen over overlast in de stad de laatste jaren toeneemt, zowel bij gemeente als politie. We onderscheiden grofweg vier typen overlastgevende groepen, (Oost-)Europese migranten, overlastgevende criminele vreemdelingen (OCV's) – inclusief alleenstaande minderjarige vreemdelingen –, personen met onbegrepen gedrag en hoge veiligheidsrisico's (met een samenloop van complexe problemen zoals verslaving en persoonlijkheids- of psychiatrische problematiek) en lokale jeugd en (jong) volwassene groepen die overlast geven. Utrecht heeft, gezien haar centrale ligging, een aantrekkingskracht als ontmoetingsplaats waar verschillende groepen en 'werelden' elkaar makkelijk treffen. Dit leidt tot aanhoudende overlastgevende situaties.

We zien een toename in onveiligheidsgevoel onder inwoners. Dit is een landelijk beeld. Sinds 2021 is in Utrecht het percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt gestegen van 30% naar 37%. Ondanks het gegeven dat veranderende veiligheidsbeleving een complex concept is waar geen op zichzelf staande oorzaak voor gegeven kan worden vraagt deze ontwikkeling om aandacht. We zien dat met name vrouwen zich onveiliger voelen dan mannen en jongeren vaker dan ouderen. De groep die aangeeft zich het onveiligst te voelen zijn jonge vrouwen (18 - 30 jaar). Vrouwen krijgen daarnaast steeds vaker te maken met straatintimidatie (Utrechtmonitor). Geweld tegen vrouwen en meisjes in afhankelijkheidsrelaties is een groot en breed maatschappelijk probleem, ook in Utrecht).

Leidende Principes

Terwijl we zien dat de problematiek complexer wordt en vertrouwen in de landelijke overheid de afgelopen jaren sterk is afgenomen geven Utrechters aan relatief veel vertrouwen in de lokale overheid te hebben (Utrecht Monitor). Ook zien we dat de tevredenheid over de zichtbaarheid en het functioneren van de politie in de buurt binnen Utrecht gunstiger is dan het Nederlands gemiddelde (Veiligheidsmonitor). Dit vormt een belangrijke basis om samen met onze partners te werken aan een veilige stad voor de inwoners, ondernemers en bezoekers met de opgestelde doelstellingen uit deze veiligheidsagenda als kaders. Wat deze doelstellingen inhouden en hoe wij werken om ze te bereiken wordt in de volgende hoofdstukken uitgewerkt. Daarbij gelden, onder andere, de volgende leidende principes.

Grenzen stellen en perspectief bieden

Bewaken en versterken van de openbare orde en veiligheid vraagt in deze tijd om een duidelijke, gezamenlijke aanpak. Dat betekent dat we als stad samen met onze partners grenzen stellen, perspectief bieden en verantwoordelijkheid nemen. Grenzen stellen door stevig en zichtbaar op te treden. Perspectief door alternatieven en toekomstkansen te bieden, door te investeren in preventie, sociale samenhang en door weerbaarheid te versterken. Bij de inzet van deze 'Utrechtse aanpak' vanuit een zorgvuldig afgewogen balans tussen preventie en repressie zien we dat een relatief kleine groep verantwoordelijk is voor een groot deel van de overlast en criminaliteit. Wij richten ons op de individuen die de meeste overlast veroorzaken. Daarmee zorgen we ook dat het draagvlak voor deze doelgroepen in zijn geheel niet verder afneemt en dat er naast daders en plegers ook perspectief geboden wordt aan inwoners en ondernemers die de overlast ervaren. Daarbij is maatwerk en consistente inzet van alle partners essentieel.

Integrale samenwerking: verantwoordelijkheid nemen en rolvastheid

Net als voorgaande jaren trekken we intensief op met onder andere politie, Openbaar Ministerie, partners uit de strafrechtketen (zoals Reclasseringsorganisaties, Dienst Justitiële Inrichtingen, Halt en Raad voor de Kinderbescherming), het Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht, de Veiligheidsregio Utrecht, het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Midden Nederland (RIEC), jongerenwerk, buurtteams, scholen, partners uit de asielketen en zorg- en maatschappelijke partners. In deze samenwerking nemen alle partijen nadrukkelijk hun verantwoordelijkheid en handelen zij vanuit de eigen taak, met heldere afspraken over het stellen van grenzen én het bieden van perspectief. Ook inwoners, ondernemers en vrijwilligers spelen een belangrijke rol, bijvoorbeeld als stadsmakers, bondgenoten of via bewoners-initiatieven. Zij signaleren wat er speelt in buurten en denken actief mee over oplossingen.

Aandacht voor Utrechtse jeugd en jongvolwassenen

Utrecht is een jonge stad met veel kinderen en jongvolwassenen tegenover relatief weinig ouderen (Utrecht Monitor). Jongeren en jongvolwassenen hebben echter specifieke kwetsbaarheden om zowel dader als slachtoffer te worden van de in toenemende mate complexe criminaliteit waar onze stad mee te maken heeft. Daarom houden wij in onze werkzaamheden rekening met hoe beleid zich verhoudt tot deze groep Utrechters en waar de kwetsbaarheden maar ook mogelijkheden liggen. Daarbij geldt het belang van tijdig signaleren wanneer iemand afglijdt en het betrekken van opvoeders en relevante partijen.

Foto 4: In de wijken werkt de gemeente samen met organisaties op gebied veiligheid en zorg- en welzijn.

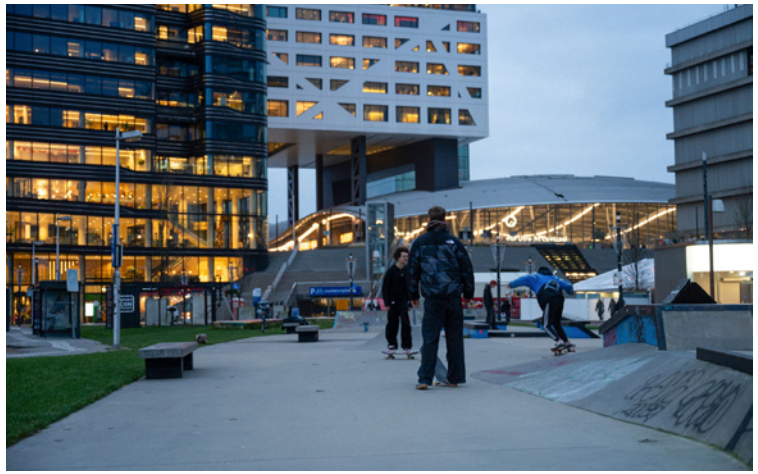

Foto 5: Voor de jongeren in onze stad willen we een veilige, gezonde en duurzame leefwereld bieden om zich te ontwikkelen.

Informatie- en risicogestuurd werken

We blijven met onze partners in gesprek over het informatiegestuurd samenwerken. Dit is soms lastig door een lage melding- en aangifte-bereidheid bij diverse, met name nieuwe criminaliteitsvormen.

We analyseren daarom beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve data en vertalen deze voor zover mogelijk naar indicatoren, trends of patronen. Op basis van deze (digitale) informatie en geïnventariseerde risico's nemen we gericht actie, grijpen we in op hotspots en risicovolle tijdstippen of ontwikkelen we beleid op kwetsbare gebieden, branches en doelgroepen. Deze manier van werken maakt het mogelijk om beleid te monitoren en flexibel bij te sturen als de geanalyseerde informatie

daar aanleiding voor geeft. We gaan daarbij zorgvuldig om met informatie, en hebben oog voor privacy en ethiek.

Ongelijk investeren voor gelijke kansen

In het coalitieakkoord 2026 - 2030 is oog voor (kansen)ongelijkheid en dat kan leiden tot gezondheidsachterstanden, verminderde opleidingskansen, vatbaarheid voor criminele verleidingen tot aan dakloosheid en toenemend wantrouwen in de overheid. We vinden het belangrijk de afstand tussen kansrijk en kansarm te verkleinen. Vanuit het principe van ongelijk investeren voor gelijke kansen richten we ons samen met onze partners in de stad op Utrechters en wijken/buurten waar de problematiek het meest urgent is.

2. Waar willen we naartoe?

1. Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit

Overlast komt voor in verschillende vormen. Van jongeren en volwassenen die hangen in de openbare ruimte en geluidsoverlast veroorzaken of soms intimiderend gedrag vertonen, tot ernstige woonoverlast of strafbaar en overlastgevend gedrag. We gaan dit gedrag tegen door zowel preventieve als repressieve maatregelen in te zetten.

We dringen de overlast onder andere terug door rust te creëren en te bewaren in alle wijken en daarmee overlast beheersbaar te houden. We werken aan een goede informatiepositie over wat er gebeurt en starten een aanpak op de plekken waar de meeste problematiek is en de meest recente incidenten met een openbare-ordeverstorend karakter hebben plaatsgevonden. We stellen samen met onze partners grenzen aan overlastgevend en strafbaar gedrag door stevig en zichtbaar op te treden tegen overtredingen en zo dat gedrag van overlastgevers te normeren. Overlastgevers bieden we daarnaast perspectief door het aanbieden van hulp en zorg of terug geleiding naar opleiding, werk of land van herkomst.

Jongeren bieden we perspectief door hen alternatieven en toekomstkansen te bieden, door te investeren in sociale samenhang met ouders /verzorgers/opvoeders en onderwijs en door hun weerbaarheid tegen verleidingen van het criminele pad te versterken. We werken nauw samen met scholen, zorg- en veiligheidspartners, politie, Openbaar Ministerie, ondernemers en inwoners.

Overlast of strafbaar gedrag ontstaat niet alleen op straat, maar ook in de online leefwereld. Online trends (zoals challenges gericht op geweld, online pesten of expose accounts) kunnen zowel online als offline tot ongewenst, grensoverschrijdend of strafbaar gedrag en incidenten leiden. Daarom vergroten we blijvend onze kennis en vakbekwaamheid over wat jongeren beweegt, online en op straat, en hoe we daar op kunnen anticiperen.

Foto 6: Wijkagent geeft samen met de gemeente gastles op basisschool om kinderen weerbaar te maken.

Foto 7: Voor de jongeren in onze stad willen we een veilige, gezonde en duurzame leefwereld bieden om zich te ontwikkelen.

2. Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs) criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg

Utrecht speelt nog altijd een centrale rol in de (inter)nationale drugshandel. Geweld wordt niet geschuwd, beschietingen en explosies vinden plaats in onze stad. Het is onvoorstelbaar hoeveel geld en geweld er in de wereld van drugscriminaliteit omgaat en met hoeveel maatschappelijke ontwrichting dit gepaard gaat. We zien dat criminele netwerken op allerlei manieren ook de zorg zijn binnengedrongen. Dit heeft onder andere tot gevolg dat zwaar crimineel dan wel onbekwaam personeel verantwoordelijk is voor zorg van kwetsbare doelgroepen, zoals ouderen, jeugd, mensen met een beperking en anderen die zorg nodig hebben. Utrecht wil een gezonde, maar ook veilige en leefbare stad zijn voor haar huidige en toekomstige inwoners. We willen de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit in Utrechtse wijken tegengaan. Hiervoor is het nodig grenzen te stellen én perspectief te bieden. De kern van onze aanpak Grenzen Stellen Perspectief Bieden bestaat uit twee pijlers: voorkomen dat mensen in de criminaliteit stappen of er verder in doorgroeien én het terugdringen van de schaduweconomie in de stad. De gemeenteraad heeft eind december 2021 de integrale *De* aanpak Grenzen Stellen Perspectief Bieden vastgesteld: gericht op het doorbreken van criminele carrières (voorkomen van jonge aanwas en doorgroeiers in de criminaliteit) en het doorbreken van criminele geldstromen in de stad. Het doorbreken van criminele carrières en het doorbreken van criminele geldstromen blijft de komende jaren onze doelstelling. De aanpak van de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit is complex en vraagt een lange adem, temeer gezien de toenemende verwevenheid met de zorgsector die wordt gebruikt als financieringsbron en dekmantel.

Foto 8: Amsterdamsestraatweg na herinrichting, waar blijvend aandacht is voor de aanpak van ondermijning.

3. Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust

De democratische rechtsorde kan alleen goed functioneren als mensen kunnen vertrouwen op de rechtsstaat, rechtsstatelijke waarborgen effectief zijn en er sprake is van een open samenleving. Deze randvoorwaarden zijn niet vanzelfsprekend. We willen de democratische rechtsorde in onze stad beschermen en excessen door maatschappelijke onrust tegengaan. Het is duidelijk geworden dat veiligheid en stabiliteit geen vanzelfsprekendheden zijn in Europa en in andere landen waar we ons nauw mee verbonden voelen. Dit zorgt voor onzekerheid, angst en onvrede in de Nederlandse samenleving. Gevoelens en emoties die we ook terugzien in de vorm van maatschappelijke onrust in de stad. Soms ook gevoed door buitenlandse actoren die in ons land verdeeldheid willen zaaien door bijvoorbeeld het verspreiden van desinformatie. Groepen in de maatschappij nemen vaker scherp stelling tegen elkaar in waarbij ongenoegen zich in sommige gevallen ook richt op de overheid en het gezag. Minder zichtbare vormen van maatschappelijke onrust (bijvoorbeeld online radicalisering) blijven daarnaast ook vragen om onze inzet. Het aantal demonstraties dat plaatsvindt in Utrecht is de afgelopen jaren steevast toegenomen. We willen demonstraties en manifestaties blijven faciliteren waarbij we ook de openbare orde en de stad zullen beschermen.

We zetten vanuit Utrecht zijn we samen in op het tegengaan van schadelijke polarisatie, radicalisering en extremisme. Dit doen we door een groot netwerk van professionals en bondgenoten in te zetten. We bieden deskundigheidsbevordering aan zodat (online) trends en excessen tijdig gesignaleerd kunnen worden. Bijvoorbeeld bij nieuwe vormen van extremisme, desinformatie en schadelijke polarisatie, waarbij ook aandacht is voor de rol van online media. De persoonsgerichte aanpak op radicalisering zetten we in op personen die de democratische rechtsorde (dreigen te) ondermijnen.

Veiligheidsmaatregelen die we toepassen ter bescherming van de democratische rechtsorde, worden gebaseerd op actuele (online) informatie en risico-inschattingen en komen tot stand in nauwe afstemming met de politie en andere veiligheidsdiensten. Denk hierbij aan maatregelen in het kader van veiligheid en weerbaarheid, evenals van het in goede banen leiden van vreedzame demonstraties.

Foto 9: In 2025 zijn 668 demonstraties gefaciliteerd door de gemeente Sinds 2023 zien we een forse toename van het aantal demonstraties.

Foto 10: 'Zij loopt in vrijheid en verdient veiligheid', muurschildering van Munir de Vries aan de Troelstralaan.

4. Veilige stad voor vrouwen

We willen dat Utrecht een veilige stad is voor vrouwen. We willen dat Utrecht veilig is voor vrouwen die met geweld te maken krijgen; achter de voordeur en in de openbare ruimte. We zetten in op het vroegtijdig tegen gaan van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dat doen we door de aanpak geweld tegen vrouwen te versterken door meer in te zetten op bewustwording en normering, (vroeg) signalering, bescherming en opvang van slachtoffers en een stevige plegeraanpak.

De veiligheid in de openbare ruimte vinden we uitermate belangrijk, omdat iedereen zich veilig en vrij moet kunnen bewegen in de stad. De aanpak straatintimidatie is gericht op (seksueel) grensoverschrijdend gedrag met focus op seksuele intimidatie richting vrouwen in de openbare ruimte. We pakken dit gedrag aan met een combinatie van preventieve en handhavende maatregelen. We vinden het belangrijk om de openbare ruimte te bezien door de ogen van vrouwen en nodigen hen uit om met ons de openbare ruimte te schouwen zodat deze verbeterd kan worden.

We versterken de veiligheid van vrouwen door de impact van de digitale omgeving mee te nemen: van het signaleren van online dynamieken en schadelijke trends (bijvoorbeeld de manosphere of binnen COM-netwerken[1]) die veiligheid van vrouwen kunnen beïnvloeden in de offline wereld tot het zorgen van goede doorverwijzing bij digitale incidenten en/of schadelijke content in het online domein (bijvoorbeeld in geval van deepfakes of sextortion).

5. Weerbare samenleving

Geopolitieke ontwikkelingen, klimaatveranderingen en netcongestie kunnen in Nederland leiden tot een grootschalige en langdurige ramp of crisis, met ook een grote impact op de Utrechtse samenleving. We willen ons beter voorbereiden op de gevolgen van maatschappelijke ontwrichting door een grootschalige en langdurige crisis. Onze inzet is erop gericht de (digitale) weerbaarheid van onze eigen organisatie en van onze crisisorganisatie te vergroten. En ook op het inrichten van noodsteunpunten in de wijken. Hierbij zijn zelfredzaamheid en samenredzaamheid in Utrecht sleutelbegrippen. Daarom werken we in onze voorbereiding nauw samen met onze partners in de stad.

Foto 11: Tijdens de oefening van een grootschalige stroomuitval in december 2025 werd een noodsteunpunt voor de wijk ingericht.

1 https://hcss.nl/report/hcss-focus-het-com-netwerk/

3. Hoe willen we dit bereiken?

1. Openbare Orde en Crisisbeheersing

Wat zien we?

Zowel de AIVD als The Hague Centre for Strategic Studies (HCSS) waarschuwen in hun jaarverslag (jaarverslag AIVD 2026) en respectievelijk strategische monitor (Strategische Monitor Politie 2026) dat de dreiging van de nationale veiligheid niet eerder zo onder druk heeft gestaan. Dat heeft te maken met een combinatie van ontwikkelingen waaronder extremisme, geopolitieke ontwikkelingen, digitale beïnvloeding, afnemend vertrouwen in instituties en anti-institutionalisme, delegitimatie van democratische instituties en normalisering van (rechts-) extremistisch gedachtengoed. HCSS geeft verder aanhttps://hcss.nl/report/strategische-monitor-politie-2026-weerbare-rechtsorde-in-onzekere-tijden/ dat sprake is van “toenemende geopolitieke spanningen, digitale ontwrichting en een gepolariseerde, weinig vergevingsgezinde samenleving. De ‘ongezellige samenleving’ vergroot druk op gezag: normvervaging en laag vertrouwen in instituties maken gezagsacceptatie minder vanzelfsprekend.”

In het rapport van HCSS wordt erop gewezen dat er sprake is van een vervaging tussen online radicalisering en maatschappelijk debat, dat democratische spelregels minder vanzelfsprekend zijn en dat de extremistische onlinecultuur doorsijpelt naar mainstream politiek. Gewaarschuwd wordt voor aanvallen op rechtspraak, delegitimatie van journalistiek, complotdenken en vijanddenken richting instituties.

We zien deze ontwikkelingen ook terug in Utrecht. De stad staat niet op zichzelf: internationale gebeurtenissen, zoals conflicten in o.a. het Midden-Oosten en Oekraïne, hebben zichtbaar invloed op gevoelens van angst, boosheid en onzekerheid onder inwoners. Deze gevoelens vertalen zich lokaal en ook online in spanningen tussen groepen, schadelijke polarisatie en een grotere kans op confrontaties online en in de openbare ruimte.

De maatschappelijke dynamiek wordt bovendien beïnvloed door bredere ontwikkelingen zoals klimaatverandering, economische onzekerheid en zorgen over migratie. Dit vergroot het risico dat maatschappelijke onrust zich vertaalt in incidenten en verstoringen van de openbare orde.

Polarisatie wordt schadelijk wanneer het debat verschuift van inhoud naar (persoonlijke) kenmerken van de ander. Groepen worden weggezet als ‘de ander’ of vijand, nuance verdwijnt en parallelle werkelijkheden ontstaan (o.a. door desinformatie). Digitalisering versnelt dit proces: extreme standpunten verspreiden sneller dan gematigde en online subculturen versterken (vrouwen)haat en cynisme. Naast ‘klassieke’ vormen van extremisme (gewelddadig jihadisme, extreemrechts/-links) ontstaan online-first fenomenen zoals COM-groepen (nihilistische groepen waarbij het idee is dat niets van betekenis is of een doel heeft, extreem geweld wordt beloond met status en aanzien).

Sommige personen in Utrecht tonen vaker dan voorheen anti-institutioneel gedrag en agressie. Professionals signaleren bredere vijandigheid en afnemend vertrouwen richting de overheid. Vrouwen ervaren toenemende straatintimidatie en online vrouwenhaat. Moslimdiscriminatie en antisemitisme nemen ook in Utrecht toe, vooral bij internationale spanningen. Antisemitisme wordt gevoed door moderne varianten van complottheorieën en escaleert bij geopolitieke spanningen. Moslimdiscriminatie uit zich in stereotypering, uitsluiting en online haat. Beiden ondermijnen veiligheid, waardigheid en vertrouwen in de rechtsorde, en versterken polarisatie.

Een van de meest zichtbare uitingen van deze onrust is de forse stijging van het aantal demonstraties. In 2025 zijn 668 demonstraties gefaciliteerd, een significante toename ten opzichte van 522 in 2024 en een voortzetting van de stijgende trend van de afgelopen jaren.

Hoewel het grote merendeel van deze demonstraties zonder (grote) incidenten verloopt, verandert het karakter:

- Meer spontane en nietaangekondigde demonstraties;
- Groeiende complexiteit en gevoeligheid van onderwerpen;
- Groter risico op tegenreacties en confrontaties tussen groepen;
- Intensiever debat en scherpere standpunten;
- Meer demonstraties gericht op disruptie.

Daarnaast wordt zichtbaar dat demonstraties vaker onderdeel zijn van bredere maatschappelijke spanningen, waardoor ze minder voorspelbaar zijn en meer inzet van veiligheidsdiensten vereisen. De stad moet verder rekening houden met bredere risico’s zoals het dreigingsniveau terrorisme dat op niveau 4 van 5 staat. Dit houdt in dat een aanslag in Nederland voorstelbaar is. Een ander reëel scenario vormen langdurige crises (bijv. als gevolg van stroomuitval of een hybride aanval) met daarbij toenemende afhankelijkheid van vitale (online) infrastructuur.

Voorbeelden van hybride aanvallen zijn dreigingen afkomstig van statelijke actoren, zoals cyberaanvallen, spionage, desinformatie en ongewenste buitenlandse inmenging. Deze dreigingen richten zich niet alleen op overheden, maar ook op kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties, democratische processen en gemeenschappen in de stad.

Nadat de afgelopen jaren een redelijk stabiel beeld te zien was in het aantal piketmeldingen, zien we dit aantal de laatste twee jaar toch weer stijgen (394 in 2023, naar 470 en 463 in respectievelijk 2024 en 2025). Dit laat zien dat we 24/7 voorbereid moeten blijven op plotselinge incidenten zoals explosies en branden. Samen met geweldsincidenten vormt dit de top drie van het aantal piketmeldingen in de stad.

Wat doen we?

De komende jaren zetten we in op een aanpak die excessen van maatschappelijke onrust zo vroeg mogelijk herkent en voorkomt dat spanningen escaleren naar incidenten in de openbare ruimte. Daarbij verschuift de nadruk steeds meer van reactief handelen naar het tijdig begrijpen wat er speelt in de stad en daar gericht op anticiperen. Dat vraagt om een blijvende investering in het contact met inwoners, maatschappelijke organisaties en partners in de wijken. We willen beter zicht krijgen op onderliggende spanningen, bijvoorbeeld rondom internationale ontwikkelingen, sociale ongelijkheid of ervaren onrecht, en deze signalen actief meenemen in onze aanpak. Tegelijkertijd blijft, als onderdeel van een integrale aanpak, inzet door handhaving en/of politie in sommige gevallen noodzakelijk.

Demonstraties

We blijven ruimte bieden aan demonstraties als essentieel onderdeel van de democratische rechtsstaat. We blijven dit informatiegestuurd doen zodat verwachtingen over het verloop, de grenzen en de veiligheid helder zijn voordat een demonstratie plaatsvindt. Tegelijkertijd investeren we in het versterken van onze positie als betrouwbare en neutrale facilitator: een overheid die ruimte biedt, maar ook duidelijk grenzen stelt wanneer veiligheid of openbare orde in het gedrang komt. In situaties waarin demonstraties gevoelige of polariserende thema's raken, richten we ons nadrukkelijk op het voorkomen van escalatie tussen groepen, onder andere door vroegtijdig in gesprek te gaan met betrokken partijen en waar nodig aanvullende maatregelen te treffen, bijvoorbeeld inzet van politie en / of handhaving of verkeersregelaars om een veilig verloop van de demonstratie te ondersteunen.

Bestuurlijk instrumentarium

Naast het faciliteren van het uitoefenen van grondrechten blijven we nadrukkelijk inzetten op het stellen van grenzen. In de komende jaren zal het bestuurlijk instrumentarium een belangrijke rol blijven spelen om snel en effectief te kunnen ingrijpen wanneer de openbare orde onder druk staat. Denk daarbij aan de bevoegdheden van de burgemeester op dit terrein zoals het opleggen van gebiedsverboden en dwangsommen maar ook aan het inzetten van noodbevelen en het aanwijzen van veiligheidsrisicogebieden. Tegelijkertijd ontwikkelen we deze instrumenten verder door, zodat ze beter aansluiten bij nieuwe vormen van onrust, zoals online opruiing en digitale beïnvloeding. We onderzoeken hoe we ook in het digitale domein effectiever kunnen optreden, bijvoorbeeld wanneer online gedrag direct leidt tot spanningen of incidenten in de fysieke leefomgeving.

Betaald voetbal

In Utrecht werken we nauw samen met partners om wedstrijden van FC Utrecht veilig te laten verlopen. We voeren samen met andere steden, het Rijk, FC Utrecht en de KNVB een integrale aanpak van voetbalgeweld uit. In geval van verstoringen van de openbare orde of (andere) strafbare feiten, en het voorkomen daarvan, zetten we samen met onze partners een breed palet aan maatregelen in. Die variëren van strafrecht en bestuursrecht (zoals gebiedsverboden en meldplicht) tot civielrecht (zoals stadionverboden), aangevuld met fysieke ingrepen in en rond het stadion. De combinatie van stapsgewijze normalisatie en duidelijke kaders blijkt effectief en zetten we de komende jaren voort.

Weerbaarheid

We investeren in het versterken van de weerbaarheid van de samenleving als geheel. We gaan ervan uit dat inwoners en organisaties steeds vaker zelf een rol moeten spelen in het omgaan met spanningen en crises. Daarom richten we ons op het vergroten van zelfredzaamheid en samenredzaamheid. In de komende jaren bouwen we verder aan voorzieningen zoals noodsteunpunten en stimuleren we inwoners, organisaties en instellingen om voorbereid te zijn op situaties waarin (overheids)voorzieningen tijdelijk minder beschikbaar of bereikbaar zijn. Tegelijkertijd voeren we het gesprek, onder andere in het stedelijk veiligheidsnetwerk, over wat zij van de overheid mogen verwachten en wat zij zelf kunnen doen. Ondertussen zorgen we dat kritische processen waar we verantwoordelijk voor zijn doorgang kunnen vinden als bijvoorbeeld de stroom uitvalt en prepareren we ons op crisistaken als nooddrinkwaterdistributie.

Een belangrijk onderdeel van het versterken van de weerbaarheid van de samenleving is het tegengaan van polarisatie en radicalisering. We blijven investeren in het trainen van professionals en het versterken van netwerken in de stad, zodat signalen van verharding tijdig worden herkend. In de toekomst willen we deze aanpak verder verdiepen door meer aandacht te geven aan online omgevingen, waar jongeren en andere doelgroepen steeds meer tijd doorbrengen en waar beïnvloeding een grote rol speelt. Een brede adaptieve online aanpak helpt met het digitaal weerbaar maken van inwoners, zodat zij zichzelf en anderen kunnen beschermen tegen schadelijke polarisatie, radicalisering, filterbubbels en normoverschrijdend gedrag in de online leefwereld. Daarnaast vergroten we de online vakbekwaamheid van betrokken ketenpartners, waardoor zij bijvoorbeeld online signalen beter leren lezen en hierop weten te acteren. Hierbij werken we nauw samen met de Utrechtse online coalitie (UOC), een nieuwe en belangrijke alliantie van sociale en veiligheidspartners die gezamenlijk en/of in afstemming met elkaar interventies uitvoeren of initiëren vanuit een gezamenlijke visie: een (online) samenleving die veilig, gezond, inclusief en weerbaar is.

Statelijke dreigingen waarmee Utrecht te maken kan krijgen zijn geen afzonderlijk veiligheidsprobleem, maar een dwarsdoorsnijdend fenomeen dat fysieke, digitale, en maatschappelijke vraagstukken met elkaar verbindt. We zetten daarom in op het versterken van de maatschappelijke en digitale weerbaarheid, het vroegtijdig herkennen van signalen en een nauwe samenwerking met lokale, regionale en landelijke partners. Zo beschermen we de openbare orde en de democratische rechtsorde.

Cameratoezicht

Ook de manier waarop we toezicht houden in de stad ontwikkelen we door. Openbare orde cameratoezicht blijft een middel dat we zorgvuldig inzetten op plekken waar de druk hoog is en andere maatregelen onvoldoende effect hebben. In de komende periode houden we

rekening met de uitbreiding van het aantal camera's en kijken we hoe we dit instrument slimmer kunnen gebruiken, bijvoorbeeld door flexibeler te reageren op veranderende situaties in de stad en door beter te koppelen aan andere vormen van informatie en observatie zoals bij een dreiging, explosie of beschieting gericht tegen een pand. Hierbij blijft het uitgangspunt dat openbare orde cameratoezicht altijd ondersteunend is en zorgvuldig wordt afgewogen.

Crises

Verder zetten we in op het versterken van onze crisisorganisatie. De verwachting is dat de kans op grootschalige incidenten en crises toeneemt, mede door geopolitieke ontwikkelingen, klimaatverandering en de afhankelijkheid van vitale infrastructuur en digitale middelen. Hierbij hebben we ook aandacht voor incidenten die digitaal beginnen, omdat deze zich door snelheid van verspreiding, onvoorspelbaarheid van de schaal en sterke ketenverbondenheid anders ontwikkelen dan traditionele crises.[2] We blijven daarom investeren in voorbereiding, oefening en samenwerking met partners zoals de Veiligheidsregio Utrecht.

Tot slot erkennen we dat maatschappelijke onrust een blijvend en dynamisch vraagstuk is dat steeds vaker meerdere oorzaken tegelijk kent, zoals sociale problematiek, mentale kwetsbaarheid en geopolitieke spanningen. De aanpak die we kiezen, zal daarom voortdurend moeten meebewegen met nieuwe ontwikkelingen. Daarbij blijven we inzetten op een integrale aanpak waarin veiligheid en preventie nauw met elkaar verbonden zijn en blijven. We leren van ervaringen, evalueren wat werkt en sturen bij waar nodig. Door te blijven investeren in samenwerking, kennis en flexibiliteit willen we ervoor zorgen dat Utrecht ook in een veranderende en soms onrustige omgeving een stad blijft waarin verschillen vreedzaam kunnen worden geuit en waarin de veiligheid en leefbaarheid voor iedereen gewaarborgd blijven.

2 *Kamerbrief bij onderzoeksrapport `Cyberweerbaarheid binnen gemeentegrenzen Uitwerking van het Bestuurlijk Convenant Digitale Veiligheid Gemeenten en het Rijk` | Rijksoverheid.nl*

2. Wijkveiligheid en criminaliteitsfenomenen

Wat zien we?

De openbare ruimte in de stad wordt door steeds meer mensen benut en dat is een positieve ontwikkeling. De stad en het aantal inwoners groeit. Meer mensen maken verschillend gebruik van de (beperkte) openbare ruimte en dat gaat niet altijd even goed samen. Dit kan leiden tot een afnemend gevoel van veiligheid op straat, in buurten, op pleintjes, in hofjes en in parken. Ook kunnen omwonenden meer overlast ervaren door de toegenomen drukte. We krijgen de afgelopen jaren steeds meer meldingen van inwoners en ondernemers over drukte en onveiligheidsgevoelens in de stad, waaronder ook van vrouwen en andere groepen die zich onveilig voelen op straat.

Foto 12: Steeds grotere groepen maken gebruik van dezelfde ruimte.

Foto 13: Het Bollendak; een van de hotspotlocaties waar veel overlast is.

Overlast en criminaliteit

Uit cijfers van politie en gemeente blijkt dat het aantal meldingen over overlast in de stad de laatste jaren toeneemt[3], zowel bij gemeente als politie. We onderscheiden grofweg vier typen overlastgevende groepen, (Oost-) Europese migranten, overlastgevende criminele vreemdelingen (OCV's) – inclusief alleenstaande minderjarige vreemdelingen, personen met onbegrepen gedrag en hoge veiligheidsrisico's (met een samenloop van complexe problemen zoals verslaving en persoonlijkheids- of psychiatrische problematiek) en lokale jeugd en (jong) volwassene groepen die overlast geven. Alle groepen houden zich langdurig op bepaalde locaties in de openbare ruimte op en laten overlastgevend, intimiderend en soms ook strafbaar gedrag zien (bijvoorbeeld straatintimidatie richting vrouwen, vernielingen of verkeersovertredingen).

We zien met name in de binnenstad een toename van excessen als steekincidenten en misdrijven. Dit gebeurt veelal op of rondom de hotspotlocaties waar veel overlast is (zoals het Bollendak, de

3 *Zie de Infographic Ontwikkelingen veiligheid in Utrecht (2021 - 2025) en Veiligheidsbeleving & overlast | Utrecht Monitor*

Mariaplaats, Sijpesteijntunnel) en waar verschillende doelgroepen met complexe problemen bij elkaar komen (lokale jongeren, mensen met o.a. een harddrugsverslaving, Oost-Europese migranten en overlastgevende en criminele vreemdelingen). Ook het terugdringen van uitgaansoverlast en -geweld blijft een aandachtspunt in de binnenstad. In de andere wijken zien we op een aantal locaties vooral overlastgevend gedrag door (lokale) jongeren en Oost-Europese en Noord-Afrikaanse (arbeids-)migranten die dag en nacht op straat verblijven.

Jongerenoverlast

Het overgrote deel van de jongeren en jongvolwassenen in Utrecht gaat elke dag naar school, stage of werk en houdt zich aan de regels. Met name in wijken waar meer kansenongelijkheid is door bijvoorbeeld armoede, tekort aan woningen, arbeidsmarktdiscriminatie, taalachterstanden of opleiding van ouders, doen zij dit soms tegen de stroom in. Én we zien een relatief kleine groep jongeren en jongvolwassenen die mogelijk ook kansenongelijkheid ervaart, maar ervoor kiest zich hevig te misdragen. Die groep is nu dominant in het beeld dat over de wijk bestaat.

Een aantal jongeren geeft aan onder druk te staan en vaker mentale problemen, discriminatie en pestgedrag te ondervinden. Daarnaast lijkt het middelengebruik onder jongvolwassenen toe te nemen, zoals snus en lachgas. Ze zijn ook heel actief op sociale media, waar ze elkaar vinden en beïnvloeden in gedrag op straat. Online trends (zoals gewelddadige challenges), pesten of expose accounts kunnen ook tot incidenten op straat leiden. Hierbij is er minder acceptatie van onderlinge verschillen. Tot slot signaleren we een afnemend normbesef onder bepaalde groepen jongeren, wat zich uit in minder respect voor grenzen en gezag.

Impactvolle en veel voorkomende criminaliteitsfenomenen

We hebben in het afgelopen decennium onverminderd ingezet op de aanpak van high impact crimes (zoals woningbraak, overvallen, straatroof en geweld), veelvoorkomende criminaliteit (zoals fietsdiefstal, winkeldiefstal, autokraak en vernieling) en digitale criminaliteit (zoals phishing, identiteitsfraude, online oplichting zoals nepwinkels en Marktplaats-fraude, ransomware en helpdeskfraude). Daarbij werken we informatie- en risicogestuurd. We monitoren trends en ontwikkelingen in deze vormen van criminaliteit en spelen in op nieuwe fenomenen binnen deze criminaliteitsvormen.

Ondanks deze inzet laten de cijfers over traditionele misdrijven een wisselend beeld zien. Het zijn structureel lagere aantallen dan tien jaar geleden, maar vanaf 2025 zien we een sterkere toename van het aantal woning- en auto inbraken (zowel diefstal van spullen uit de auto als diefstal van auto onderdelen), in tegenstelling tot het beeld in de andere G4steden. Ook neemt het aantal geweldsincidenten toe. We krijgen signalen dat hier steeds jongere jongeren bij betrokken zijn. Voor veel jongeren zijn dit bovendien instapdelicten, waarbij geweld sneller wordt ingezet.

42% van alle criminaliteitsslachtoffers in Nederland had te maken met online criminaliteit[4]. Twee op de drie Nederlanders kreeg in 2025 een nepsms of mail van zogenaamd banken, pakketbezorgers of webwinkels en slachtoffers raken soms duizenden euro's kwijt. Door de opkomst van generatieve AI kunnen criminelen online fraude en oplichting nog meer automatiseren en professionaliseren, waardoor ze dus nauwelijks technische kennis hoeven te hebben om deze vormen van criminaliteit te plegen. Naast financiële schade ervaren slachtoffers ook emotionele gevolgen zoals wantrouwen, schaamte en schuldgevoel. Slachtoffers van digitale criminaliteit hebben vaak minder vertrouwen in mensen (37%) en voelen zich minder veilig (30%).[5] Helaas is de aangiftebereidheid van digitale criminaliteit laag, hooguit 20%[6], waardoor er onvoldoende zicht is op de werkelijke omvang van het probleem.

4 *Cybercrime | Openbaar Ministerie*
5 *7. Online criminaliteit totaal | CBS*
6 *Raadswijzer Weerbaarheid online criminaliteit*

Wat doen we?

We zetten in op een veilige, toegankelijke en leefbare stad, ook voor vrouwen en andere kwetsbare groepen. We willen voorkomen dat Utrechters te veel overlast ervaren of slachtoffer worden van criminaliteit. Dat doen we samen met inwoners en partners in de stad, zowel door grenzen te stellen aan overlastgevend gedrag als door criminaliteit te voorkomen. We werken samen in netwerken in de wijk, zodat alle Utrechters zich veilig thuis kunnen voelen in hun buurt. Daarbij hebben we ook aandacht voor de effecten van gedrag online.

Foto 14: Billboard van de campagne 'Doorbreek de situatie' tegen straatintimidatie in 2026.

Samen netwerken in de wijk

Om de criminaliteit en overlast in een gebied integraal aan te pakken en zo de wijkveiligheid te vergroten, werken we als gemeente samen met politie en inwoners, ondernemers, verenigingen, welzijnsorganisaties en tal van andere partijen. In iedere wijk werken veiligheidsteams, waarbij de gebiedsmanager veiligheid de regie voert en samenwerkt met de veiligheidspartners en afstemt met collega's 'op het stadskantoor' voor inzet van specialistische kennis. De gebiedsmanagers veiligheid zijn

de oren en ogen in de buurt, goed bereikbaar voor en in contact met inwoners en ondernemers.

Zo weten we wat er speelt in de wijk en handelen we meldingen van inwoners en ondernemers af. Samen met politie, Toezicht en Handhaving en andere partners wordt beoordeeld hoe problemen aan te pakken en welke interventies er al dan niet in samenhang nodig zijn om veiligheid en leefbaarheid te verbeteren.

Door te investeren in de (online) samenwerking met inwonersgroepen, bijvoorbeeld door deelname in het bondgenoten- of moedernetwerk of als stadsmaker of een beheergroep voor het beheer van parken, hostels of stadsboerderijen, stellen we wijkbewoners in staat om actief bij te dragen aan de veiligheid in de wijk.

Ook de boa's (onder andere wijkboa's en boa's met een taakaccent jeugd) inspecteurs van BUIT (Bestuurlijk Utrechts Interventieteam), wijkagenten, jongerenwerkers, veldwerkers en in sommige wijken een straatconciërge zijn dus onmisbaar in de wijkgerichte aanpak van veiligheid. Samen krijgen we een goed beeld van de wijk en herkennen we kwetsbaarheden. Bijvoorbeeld wanneer iemand slachtoffer dreigt te worden van criminaliteit of dreigt te bezwijken voor de verleidingen van (ondermijnende) criminaliteit. Met elkaar werken we eveneens aan het bevorderen van de weerbaarheid van inwoners en ondernemers, bijvoorbeeld in een integrale aanpak, zoals Samen voor Overvecht. In andere wijken werken we samen met partners vanuit een buurt-agenda. Kortom, werken in netwerken en in afstemming met elkaar is heel belangrijk in ons werk.

Aanpak overlastgevend en strafbaar gedrag

Toenemende en/of verplaatsende overlastproblematiek vraagt zoals gezegd om meer flexibele inzet van handhavers om overlastgevend gedrag te stoppen. Dit gebeurt onder regie van de gebiedsmanager wijkveiligheid. We reageren snel en flexibel op overlastsituaties en open-bare ordeproblemen. Met de inzet van het Actualiteitenteam Preventief (toezichthouders) en het Actualiteitenteam Repressief (boa's) vanuit Toezicht en Handhaving zijn we wendbaar en kunnen we snel hierop reageren. Daarnaast wordt, als de situatie er om vraagt, ook afgestemd met het team ondermijning of met het team Veiligheid en Zorg voor de lokale persoonsgerichte aanpak en de stedelijke aanpakken (zoals OCV en Eropaf) die essentieel is voor overlastplegers die specifieke zorg nodig hebben. Dat vraagt om samenhang tussen preventie en repressie. Meer hierover en over de stedelijke aanpak overlastgevende groepen staat in hoofdstuk 3.3.

Foto 15: Met een integrale aanpak, waaronder de inzet van een verbod op harddrugsgebruik in de openbare ruimte, dringen we de overlast in Park Lepelenburg en omgeving terug.

Tegengaan jongerenoverlast

In Utrecht doen we veel voor jongeren, juist ook in de openbare ruimte. Jongeren ontmoeten elkaar graag op straat, dat hoort zo en moet vooral zo blijven. Elkaar ontmoeten en hangen op straat kan gepaard gaan met (lichte) vormen van overlast, die in veel gevallen horen bij het opgroeien en het verkennen van grenzen. We faciliteren daarom jongeren-ontmoetingsplekken in de wijk. Ook aan het tegengaan van overlast op straat doen we veel. Dat begint met contact op straat met jongeren en jongvolwassenen, met kennen en gekend worden. De gemeente coördineert de aanpak van jeugdgroepen, de persoonsgerichte aanpak jeugd, en neemt maatregelen in de openbare ruimte. Dit alles gebeurt in nauwe samenwerking met Toezicht en Handhaving, jongerenwerk, politie en OM.

Actuele ontwikkelingen vragen om een eenduidige, gefaseerde, integrale en structurele aanpak van jongerenoverlast, met extra aandacht voor kwetsbare buurten in wijken als Overvecht en Kanaleneiland.

Naar aanleiding van het toenemend aantal escalaties door een kleine groep jongeren intensiveren we de komende jaren de aanpak van jongerenoverlast. De leden van de driehoek hebben zich hier vanuit hun rol ook aan gecommitteerd en werken samen in een task force. Het doel is om rust te creëren en bewaren in alle wijken, en daarmee jongerenoverlast beheersbaar te houden. Dit doen we vanuit grenzen stellen en perspectief bieden. We nemen extra acties op basis van versterken van integrale en versterkte samenwerking met alle partners in de wijken, aanpak van (potentiële) hotspots en nieuwe interventies inzetten waar nodig.

De lokale persoonsgerichte aanpak is essentieel voor overlastplegers die specifieke zorg nodig hebben of die dreigen door te groeien in de criminaliteit en de aanpak van structureel overlastgevende jeugd. De jeugdgroepenaanpak is een belangrijk onderdeel om structureel overlastgevende jongeren te begrenzen, hun ouders/opvoeders te betrekken en tegelijk te kijken waar ook perspectief middels ondersteuning kan worden geboden. Daarnaast gaan we onderzoeken waarom een aantal jongeren vaker grensoverschrijdend gedrag op straat vertoont.

Onze partners zoals politie en jongerenwerk constateren soms grensoverschrijdend gedrag, zoals online pesten, expose accounts of oproepen tot gewelddadige challenges en daarvan beelden posten. Dit leidt soms tot excessen op straat. We vergroten de kennis over de

leefwereld van de jongeren, op straat en online. En zetten in op wenselijk gedrag in de online leefwereld. Dat doen we via jongerenwerk, onderwijs en lessen online burgerschap en mediawijsheid, waarbij ook aandacht is voor de rol van opvoeders.

Aanpak impactvolle en veel voorkomende criminaliteitsfenomenen

De uitdagingen voor de leefbaarheid en veiligheid verschillen; buurten of doelgroepen waar de uitdagingen groter en/of complexer zijn, krijgen meer aandacht en inzet. Om effectief te werken zetten we maatwerk in op risicolocaties, groepen en hotspots. Door interventies op de situatie in de buurt toe te spitsen, stemmen we beter af op de behoeftes en is het effect groter. Interventies variëren van extra toezicht, gerichte inzet van handhaving, tot campagnes en het aanbieden van voorlichting of training. Ook stimuleren we actieve inwoners en ondernemers hieraan deel te nemen: via buurtwhatsapp-groepen, bijeenkomsten, winkeliersverenigingen en KVO's (Keurmerk Veilig Ondernemen).

Criminaliteitsfenomenen die diep ingrijpen in het dagelijks leven, zoals overvallen, oplichting door babbeltrucs(nepagenten), woninginbraak, online oplichting en fraude (zoals bankhelpdeskfraude) of mobiel banditisme (rondtrekkende internationale dievenbendes) willen we tegengaan. Op basis van aangiftecijfers en signalen van partners, zoals de politie, brengen we in kaart waar dit het meest gebeurt. Zo kunnen we mensen voorlichten en tips geven om hen hier weerbaarder tegen te maken. Wanneer nieuwe fenomenen opkomen, schakelen we snel met partners over welke preventieve aanpak nodig is, zodat we de veiligheid van kwetsbare doelgroepen kunnen versterken.

Verder gaan we door met de succesvolle preventie en bewustwordingscampagnes, zoals de digitale veiligheid voor senioren, de antiwoninginbraakacties in de zomer en winter en gebiedsgerichte criminaliteitspreventie door het Actualiteitenteam Preventief vanuit Toezicht en Handhaving. Voorkomen lukt helaas niet altijd. Daarom gaan we ook door met geven van nazorg door goede doorverwijzing naar partners zoals Slachtofferhulp of naar gespecialiseerde organisaties zoals Offlimits (bijvoorbeeld in het geval van deepfakes of sextortion) of Keerpunt of Fier (bijvoorbeeld als iemand onder dwang als 'geldezel' is ingezet). Voor specifiek digitale criminaliteit is er extra aandacht voor het doen van een aangifte bij de politie en/of een melding (bijvoorbeeld bij de Fraudehelpdesk) om zo ook de meldingsbereidheid bij deze vorm van criminaliteit te verhogen.

Tegengaan intimidatie op straat

Sinds 2022 werken we hard aan het tegengaan van straatintimidatie, met name jegens vrouwen en meisjes, de LHBTQIA+ gemeenschap en inwoners met zichtbare geloofsovertuiging. We werken aan bewustwording en normstelling, aan aanpak van daders en ondersteuning van slachtoffers. We willen grensoverschrijdend gedrag, discriminatie en geweld op straat voorkomen. De komende jaren blijven we ons hiervoor inzetten, waarbij we ook aandacht hebben voor tegen gaan van online (seksuele) intimidatie.

3. Veiligheid en Zorg

Wat zien we?

In Utrecht spelen grote en urgente opgaven op het gebied van veiligheid en zorg. Het gaat om personen met complexe en hardnekkige problemen. Deze personen plegen strafbare feiten, veroorzaken overlast, laten onbegrepen gedrag zien en hebben te maken met bijvoorbeeld verslaving en schulden.

Het aantal meldingen 'overlast door personen met verward en onbegrepen gedrag' is de afgelopen jaren toegenomen. Het gaat hierbij niet altijd over mensen met psychiatrische problematiek maar juist ook vaak over mensen met een samenloop van complexe problemen (zoals gedrag/persoonlijkheidsproblematiek, verslaving, agressie, licht verstandelijke beperking).

We zien een aanhoudend probleem van overlast en criminaliteit in met name de binnenstad van Utrecht, veroorzaakt door overlastgevende en criminele vreemdelingen (OCV) waaronder uitgeprocedeerde en ongedocumenteerde vreemdelingen, rondreizende jonge vreemdelingen, Noord-Afrikaanse migranten en (jongvolwassen) asielzoekers, inclusief alleenstaande minderjarigen. Deze personen komen op verschillende momenten op verschillende plekken in beeld bij gemeenten, politie, OM, zorgpartners en de vreemdelingenketen.

Daarnaast is geweld tegen vrouwen en meisjes een breed maatschappelijk probleem, ook in Utrecht. We zien dat vrouwen zich onveiliger voelen dan mannen en vaker te maken krijgen met straatintimidatie. We willen dat Utrecht veilig is voor vrouwen die met geweld te maken krijgen, zowel achter de voordeur als in de openbare ruimte. Tot slot; extreme woonoverlast vormt een hardnekkig maatschappelijk probleem dat het woongenot en de veiligheid van inwoners ernstig kan aantasten. Het gaat daarbij om situaties waarin overlast langdurig en intensief aanwezig is en de leefbaarheid in buurten in Utrecht onder druk zet.

Wat doen we?

We werken op verschillende manieren persoonsgericht. Dat betekent dat we de persoon zelf en wat hij of zij nodig heeft, centraal stellen. Zo begeleiden we gedetineerden door al tijdens detentie te werken aan hun terugkeer. Dat is belangrijk om hun leven beter op de rit te krijgen en terugval in criminaliteit te voorkomen. Daarnaast werken we persoonsgericht voor mensen die steeds verder afglijden richting criminaliteit, ernstige (woon) overlast veroorzaken en bij wie reguliere handhaving, toezicht en hulpverlening onvoldoende effect hebben. Dit doen we via de persoonsgerichte aanpak (PGA).

Detentie en Terugkeer

We ondersteunen mensen die uit de gevangenis komen bij hun terugkeer in de samenleving. Samen met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), de reclassering en onze samenwerkingspartners zorgen we ervoor dat zij tijdens de periode in detentie kunnen werken aan het verbeteren van hun situatie op de leefgebieden en toegang kunnen krijgen tot de juiste hulp, zorg, ondersteuning en voorzieningen. Daarom zijn medewerkers van de gemeente in de gevangenissen aanwezig. Daar

organiseren we spreekuren en bieden we begeleiding bij praktische zaken (de leefgebieden), zoals bij het zoeken naar een baan of dagbesteding, het opstarten van (schuld)hulpverlening of het inplannen van een gesprek met een zorgaanbieder. Het blijft belangrijk om al tijdens detentie te werken aan terugkeer. Dit is nodig om het perspectief te verbeteren en terugval in criminaliteit te voorkomen. We zien dat niet iedereen die vastzit gemotiveerd is om mee te werken of op dat moment in staat is om andere keuzes te maken. De periode in de gevangenis geeft ons dan de gelegenheid om aansluiting te zoeken bij wat er nodig is. Daarmee blijven we ons de komende tijd ook richten op inwoners die een hoog risico hebben op terugval in criminaliteit en niet per se zelf bij de gemeente aankloppen. Dit loopt via de persoonsgerichte aanpak (PGA) en via de Re-Integratie Officieren (RIO's). Zie voor meer informatie hoofdstuk 3.4 over het doorbreken van criminele carrières).

Aanpak geweld tegen vrouwen

We voeren regie op de aanpak om samen met partners te komen tot een meer gecoördineerde, integrale en gendersensitieve aanpak Geweld tegen Vrouwen. We versterken de aanpak door meer in te zetten op bewustwording en normering, (vroeg) signalering, bescherming en opvang van slachtoffers en een stevige plegeraanpak. We sturen aan op meer bewustwording en normering bij zowel professionals als ook bij de mensen in de directe omgeving van een potentieel slachtoffer en van een potentieel pleger. We onderzoeken hoe het huisverbod (Wet tijdelijk huisverbod) eerder en actiever kan worden overwogen en niet alleen naar aanleiding van een melding bij de politie.

We willen dat er eerder en vaker gesignaleerd en gemeld wordt. Met dat doel zetten we in op het aanscherpen van de samenwerking met onze partners. We dragen in de wijken actief bij aan het vergroten van veiligheid, bewustzijn en gendergelijkheid. Dit door samen te werken met de lokale organisaties in de stad. We kijken hoe we Utrechters in contactberoepen, bijvoorbeeld kappers, kunnen betrekken bij het signaleren van huiselijk geweld.

We intensiveren en versterken de aanpak op plegers. We richten ons op het vroegtijdig inzetten op inzicht, begeleiding en het herstel van onderliggende problemen. Bij hoogrisico casuïstiek worden veiligheidsmaatregelen en zorginterventies aan elkaar geknoopt door in te zetten op (lokale) persoonsgerichte aanpakken en multidisciplinaire aanpak (MDA++) in het Zorg- en veiligheidshuis regio Utrecht (ZVHRU). Verder rollen we in Midden-Nederland het slachtofferdevice (een klein apparaatje met gps dat is gekoppeld aan de elektronische enkelband van de verdachte/veroordeelde) verder uit. Het slachtofferdevice is bedoeld voor slachtoffers van hoog risico stalkings- en huiselijk geweldzaken. Het waarschuwt reclassering zodra verdachte te dicht bij het slachtoffer komt Ook het slachtoffer wordt hierover geïnformeerd.

We breiden de begeleiding en het aantal plekken voor de opvang van slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties uit.

We verkennen de mogelijkheden voor een kennis- en expertisecentrum Filomena in Utrecht.

De gezamenlijke geïntensiveerde inzet op deze opgave vraagt (aanvullende) inzet van partners die al onder druk staan, onder andere door personeelstekorten. We zullen dan ook moeten prioriteren en keuzes moeten maken.

Aanpak Overlastgevende criminele vreemdelingen

We voeren regie door middel van een integrale persoonsgerichte aanpak (PGA) op deze doelgroep om overlast en criminaliteit te verminderen. We combineren grenzen stellen met perspectief bieden door toe te leiden naar voorzieningen, passende zorg en – waar mogelijk – duurzame terugkeer.

We werken nauw samen met partners uit de zorg-, veiligheids- en migratieketen en zetten outreachend werk en cultuursensitieve interventies in om mensen uit de anonimiteit te halen en problematiek in beeld te brengen.

Omdat een groot deel van de doelgroep geen binding heeft met Utrecht, organiseren we stopgesprekken in gemeenten van herkomst en koppelen we actief informatie tussen regio's. Utrecht vervult hiermee een verbindende rol tussen gemeenten en ketenpartners.

Onze bestaande werkwijze en infrastructuur voor domeinoverstijgende casuïstiek vormen de basis voor de landelijke doorontwikkeling van de PGA OCV, waarbij Utrecht als koplopergemeente nauw betrokken is. Tegelijkertijd houden we onze lokale aanpak voor de groep mensen die (al dan niet tijdelijk) in Utrecht verblijven.

Aanpak Samen Eropaf (mensen met een samenloop van complexe problemen/onbegrepen gedrag)

We voeren regie op een integrale aanpak met veiligheids- en zorgpartners om overlast en criminaliteit door personen met onbegrepen gedrag (samenloop van complexe problemen) te verminderen. Een integrale aanpak waarbij grenzen stellen aan gedrag en het bieden van een perspectief op hulp en zorg hand in hand gaan. We blijven inzetten op een outreachende benadering van personen met onbegrepen gedrag om toe te leiden naar zorg o.a. door de inzet van het Eropaf-team, en het versterken van de samenwerking tussen zorg, politie, gemeente en maatschappelijke partners onder regie van de gemeente (door de inzet van persoonsgerichte aanpakken). Daarbij verbeteren we de afstemming tussen zorg, gemeente en politie bij meldingen van onbegrepen gedrag en ontwikkelen we een gezamenlijke werkwijze om snel en effectief passende ondersteuning te bieden en de veiligheid voor de persoon zelf en de omgeving te herstellen.

Aanpak Extreme woonoverlast

Vanaf 1 januari 2027 wordt de stedelijke aanpak Extreme Woonoverlast ondergebracht bij de gemeente (openbare orde en veiligheid, Veiligheid en Zorg) zodat deze steviger wordt gepositioneerd binnen het domein waar zorg, veiligheid en handhaving samenkomen. De aanpak valt onder de Persoonsgerichte Aanpak (PGA), omdat het merendeel van de personen betrokken bij deze casuïstiek baat heeft bij een integrale,

domeinoverstijgende aanpak. Onder regie van de gemeente werken politie, corporaties en andere zorg- en veiligheidspartners samen om extreme woonoverlast te beëindigen of beheersbaar te maken, de leefbaarheid en veiligheid in de buurten te herstellen en passende zorg te organiseren om verdere escalatie te voorkomen.

4. Ondermijning

Wat zien we?

Het onderzoek 'Van de top tot de straat, drugscriminaliteitsbeeld 2025' laat wederom zien dat drugscriminaliteit diepgeworteld is in Utrecht en zichtbaar is op meerdere niveaus: van de top tot de straat. Kwetsbare buurten met veel crimineel kapitaal vormen een voedingsbodem voor jongeren die ontvankelijk zijn om betrokken te raken bij drugscriminaliteit. Facilitering van drugscriminaliteit is breed verankerd en niet beperkt tot enkele branches. Door deze verwevenheid raken tal van branches – bewust of onbewust – betrokken bij drugscriminaliteit, wat de ondermijnende werking op de stad Utrecht vergroot. De problematiek is zichtbaar en voelbaar in de wijken van onze stad.

Op basis van het onderzoek zijn een aantal ontwikkelingen tussen 2021[7] en 2025 te zien:

- Drugscriminaliteit oefent in Utrecht steeds meer aantrekkingskracht uit op jongeren: zij zoeken zelf in toenemende mate aansluiting. In verschillende wijken wordt drugscriminaliteit bovendien als steeds normaler ervaren, waardoor de drempel om in te stappen verder daalt.
- Een grotere verwevenheid tussen de legale economie en de drugseconomie: deze verwevenheid is wijdverspreid en beperkt zich niet tot specifieke branches.
- De toename van zorgcriminaliteit en de relatie met drugscriminaliteit – al is de precieze omvang van zorgcriminaliteit in Utrecht op dit moment nog onbekend.
- Ook zien we nog steeds dat plofkraken vaak gerelateerd zijn aan drugscriminaliteit.
- We zien dat in vrijwel alle Utrechtse wijken sprake is van een vorm van drugsproblematiek.
- Uit MMA-meldingen (Meld Misdaad Anoniem) en signalen ingediend bij de gemeente, uit politieregistraties (die laten zien dat de handel in harddrugs stabiel is gebleven, maar dat er een toename is van bezit harddrugs (wat duidt op handel)), en uit gesprekken met professionals blijkt dat overlast van drugshandel in wijken en buurten significant is gestegen. Het onderzoek concludeert dan ook dat er zichtbaar meer drugs gedeald wordt op straat.
- Er is duidelijk een lokale vraag naar drugs aanwezig, die een directe relatie heeft met het dealen en andere vormen van drugscriminaliteit in Utrecht.

Illustratie: De toename van zorgcriminaliteit en de relatie met drugscriminaliteit – al is de precieze omvang van zorgcriminaliteit in Utrecht op dit moment nog onbekend.

Wat doen we?

Onze inzet blijft daarom hard nodig. We blijven de lijn van de nota Grenzen Stellen Perspectief Bieden volgen, waarbij we aanvullend ook de aanpak van ondermijning in de zorg voortzetten. De kern van de nota zijn twee pijlers: het doorbreken van criminele carrières en het doorbreken van criminele geldstromen. Dit doen we samen met veiligheidspartners en partners in het sociaal domein. Ondermijnende drugscriminaliteit is een breed maatschappelijk probleem dat zijn weerslag heeft in de wijken van de stad en waarvan de aanpak een brede coalitie van partners, bedrijven, inwoners en ouders vraagt. De aanpak wordt, naast met gemeentelijke middelen, gefinancierd door het Rijk. Het ministerie heeft de Specifieke Uitkering Preventie met Gezag toegekend aan Utrecht voor de periode juni 2026 tot en met eind 2029.

De procesevaluatie GSPB uit 2025 laat zien dat de gekozen aanpak – het hand in hand laten gaan van het stellen van grenzen en het bieden van perspectief – nog steeds wordt ervaren als de beste manier om de ontwrichtende effecten van drugs(gerelateerde)criminaliteit aan te pakken. Er is geen aanleiding om te komen tot grote wijzigingen in de aanpak of de kernwaarden binnen de aanpak.

Echter: ondermijning is, meer dan toen de eind 2021 nota werd vastgesteld, terug te vinden in de zorg. Criminele netwerken maken in de volle breedte dankbaar gebruik van de weeffouten en het versnipperde toezicht in het complexe zorgsysteem. De aanpak is daarom aangescherpt met meer focus op ondermijning in de zorg. Ook krijgt de onlinecomponent in (drugs)criminaliteit de komende periode meer aandacht binnen GSPB, omdat het dagelijks leven van jongeren sterk verweven is met de online leefwereld. Offline en online criminaliteit zijn met elkaar verweven, jonge daders die in beeld zijn voor online criminaliteit zijn ook in beeld voor andere vormen van criminaliteit waaronder drugscriminaliteit, digitale technologie faciliteert ondermijnende criminaliteit en jongeren raken online in aanraking met een mogelijke carrière in criminaliteit.

7 *In 2021 is een vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd dat diende als onderbouwing van de aanpak Grenzen Stellen Perspectief Bieden*

Naast de aanpak GSPB blijven we breder inzetten om de aanpak van ondermijnende criminaliteit tegen te gaan. We hebben daarbij oog voor onze eigen weerbaarheid als gemeente, bijvoorbeeld als het gaat om het potentieel faciliteren van criminele activiteiten dan wel criminelen die dankbaar gebruik maken van onze diensten en producten.

Om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan zet de burgemeester waar nodig ook haar bestuurlijk instrumentarium in. Bijvoorbeeld het sluiten van panden bij het aantreffen van explosieven in garage/opslagboxen, drugs en/of wapens in woningen of het opleggen van een last onder dwangsom voor het hebben van technische hulpmiddelen bijv. voor het plegen van plofkraken.

GSPB: Doorbreken criminele carrières

Onze activiteiten om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit of erin doorgroeien organiseren we langs drie strategische lijnen, die gezamenlijk een doorlopende lijn vormen:

1. Preventie en Weerbaarheid;
2. Jonge aanwas en doorgroeiers;
3. Criminele Netwerken met Familierelaties (CNF).

Bij Preventie en Weerbaarheid zetten we zoveel mogelijk in op (het versterken van) beschermende factoren bij met name kinderen, jongeren en hun ouders waar een cumulatie van risicofactoren is en/of signalen van afglijden in de criminaliteit. Daarnaast zetten we in op vroegsignalering om kinderen en jongeren in een vroeg stadium in beeld te krijgen. Naast ouders spelen onderwijspersoneel en professionals op straat, zoals jongerenwerk en politie, een belangrijke rol in de signalering van problematiek rond jongeren op school, op straat of online. Vanuit GSPB zetten we schooljongerenwerk in en hebben we interventies en instrumenten voor criminaliteitspreventie, begeleiding en ondersteuning gericht op het onderwijs. Ook gaan we door met de inzet van IPTA-coaches (Integrale Persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid).

Daarnaast richten we ons op het voorkomen van (verder) doorgroeien, het verbeteren van perspectief, en het verstoren van criminele activiteiten van jonge aanwas en doorgroeiers. We gaan door met de lokale Persoonsgerichte Aanpak (PGA) en TopX in het Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht. Binnen deze aanpak investeren we in de deskundigheid van de online leefwereld, zodat professionals meer zicht hebben op online verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit en aandacht hebben voor online gedragingen van jongeren die kwetsbaar zijn voor een carrière in (online) ondermijnende criminaliteit. Verder continueren we de inzet van RIO (Re-integratie Officieren) gericht op doorgroeiers in criminaliteit. Daarmee bieden we intensieve begeleiding die al in detentie start en voor langere tijd doorloopt, ook als de persoon terugkeert naar onze stad. We hebben gericht aandacht voor wat er nodig is om het perspectief te verbeteren en afstand te kunnen nemen van criminaliteit, bijvoorbeeld op het gebied van werk, sport en opleiding. We zetten ons in om bestaand aanbod beter te ontsluiten en waar nodig aanvullend aanbod te ontwikkelen.

We zetten de aanpak Criminele Netwerken met Familierelaties (CNF) voort. In 2024 is de basis voor deze aanpak gelegd. In 2025 hebben onze partners zich de nieuwe manier van werken – systemisch kijken en handelen op basis van netwerk analyses – eigen gemaakt. De praktijk laat zien dat er in het familiegericht werken (landelijk) veel onduidelijkheden rondom privacy en gegevensdeling zijn. We blijven leren hoe we deze aanpak steeds beter kunnen uitvoeren.

GSPB: Doorbreken criminele geldstromen

We versterken onze inzet om ondermijning in de zorg tegen te gaan. Om daarmee kwetsbare doelgroepen te beschermen, bij te dragen aan een veilige en betrouwbare zorgsector en de aantrekkingskracht van de zorgsector voor criminele weg te nemen. Dit doen we vanuit drie strategische doelen: inzicht verkrijgen in de problematiek (fenomeenanalyses), preventie & weerbaarheid vergroten (interne bewustwordingssessies), aanpakken & verstoren (actie- en controledagen). Zie Raadsbrief Aanpak ondermijning in de zorg voor meer informatie.

We blijven ons – samen met onze partners – inzetten om vanuit onze brede aanpak van plofkraken te voorkomen dat mensen instappen bij dit soort criminele activiteiten en op het voorkomen van levensbedreigende situaties en materiele en financiële schade die met de (voorbereidingen van) plofkraken gepaard gaan. Vanuit onze aanpak blijven we inzetten op het verstoren van het criminele verdienmodel én op de plegers (vanuit de pijler doorbreken criminele carrières).

Ook blijven we het financiële logistieke systeem van criminele netwerken verstoren. Dit doen we bijvoorbeeld door controles in de MTO (Money Transfer Organisation)-sector en controles op heling (met behulp van het Digitaal opkopers Register (DOR)) bij juweliers en goudhandelaren in onze stad. Ook blijven we alert op (nieuwe) witwasmethodieken zoals het cash compensatie model (CCM), waarbij ondernemers die contant geld nodig hebben, zich inlaten met criminelen of criminele samenwerkingsverbanden (waar een overvloed aan contant geld beschikbaar is). Daarbij kijken we vanzelfsprekend naar verbanden met andere thema's, zoals criminele geldstromen in de zorg en plofkraken. Ook hier werken we nauw samen met verschillende veiligheidspartners.

Foto 16: Sluiting van een pand als een van de bestuurlijke maatregelen bij de aanpak van ondermijnende (drugs)criminaliteit.

We richten ons extra op gebieden die kwetsbaar zijn voor ondermijning. Op Bedrijventerrein Nieuw – Overvecht is er specifiek aandacht voor de kwetsbaarheid voor inmenging van criminele invloeden. We houden zeker ook oog voor andere gebieden in de stad die extra focus nodig hebben in onze ondermijningsaanpak.

We blijven ons inzetten voor preventie en weerbaarheid, een belangrijk thema richting onze inwoners, ondernemers en professionals. De kern is ze bewuster maken van wat er op het gebied van ondermijning kan spelen in hun buurt of werkveld én het vergroten van de meldingsbereidheid. We hebben hierbij specifiek aandacht voor de hierboven genoemde thema's en kwetsbare gebieden.

Al deze inzet, onder beide pijlers van de aanpak Grenzen Stellen, Perspectief Bieden, draagt bij aan de doelstelling Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg.

Foto 17: Bedrijventerrein Nieuw Overvecht waar een vergunningplicht van kracht is voor ondernemers in de autobranche.

Bredere ondermijningsaanpak

Weerbare overheid

Naast onze inzet op het vergroten van bewustwording en weerbaarheid bij inwoners en ondernemers, blijft het van belang om ook als gemeente weerbaar te zijn tegen de invloeden van criminelen. Een belangrijk voorbeeld hiervan zien we bij het tegengaan van ondermijning in de zorg. Bijvoorbeeld om te voorkomen dat we subsidies verstrekken of overeenkomsten aangaan met malafide partijen in relatie tot de zorg. Maar ook op andere terreinen is invloed van criminelen mogelijk. We werken de komende periode, samen met andere gemeenten, de provincie Utrecht en het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Midden-Nederland (RIEC-MN) aan een gedeelde 'weerbaarheidsnorm' als minimum voor alle gemeenten in onze provincie. Op die manier vergroten we gezamenlijk de weerbaarheid.

Inzet Wet Bibob

We zetten actief de Wet Bibob, zie ook beleid Wet Bibob, in bij aanvragen om vergunningen en/of subsidies, maar ook bij aanbestedingen en vastgoedtransacties. Hiermee voorkomen we dat we als gemeente criminele activiteiten faciliteren.

Aanpak uitbuiting

We maken ook de komende jaren werk van de aanpak van uitbuiting. We hebben binnen de aanpak GSPB aandacht voor criminele uitbuiting, maar er is in onze stad ook sprake van seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting. We blijven inzetten op het helpen van slachtoffers, het afschrikken van daders en het voorkomen van uitbuiting.

5. Overige veiligheidsthema's

Coffeeshops

Sinds 2010 gold in Utrecht een coffeeshopbeleid met een maximumstelsel van 17 coffeeshops. Sinds de invoering van dit stelsel is dit aantal niet bereikt. Omdat het aantal inwoners in de stad groeit is het college eind 2024 opgedragen om het aantal beschikbare vergunningen voor coffeeshops in onze stad te verhogen naar 20. In juni 2025 is hiervoor de nieuwe beleidsregel in werking getreden. Ook in het nieuwe coalitieakkoord 2026 - 2030 is opgenomen dat meer ruimte moet komen om het vestigen van meer coffeeshops in onze stad mogelijk te maken. Eventuele (nieuwe) geïnteresseerden voor het starten van een coffeeshop in onze stad worden actief ondersteund bij het voorbereiden en doen van hun aanvraag en ook tijdens het vergunningstraject wordt actieve ondersteuning geboden. We blijven deze ondersteuning ook de komende periode voortzetten.

Sekswerk

De gemeente zet zich in om kleinschalige sekswerklocaties te realiseren binnen de herontwikkeling van parkeergarage Paardenveld. We blijven vanuit het oogpunt van openbare orde en veiligheid een bijdrage leveren om te komen tot kleinschalige sekswerklocaties in onze stad. Hierbij is specifiek aandacht voor de openbare orde rondom de locatie, eventuele risico's van (seksuele) uitbuiting en het voorkomen van het faciliteren van criminele activiteiten door de gemeente (inzet Wet Bibob).

Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid raakt ons allemaal, elk verkeersslachtoffer is er één te veel. Daarom werken we samen aan een verkeersveiliger Utrecht. In het Mobiliteitsplan 2040 staat beschreven hoe wij dit doen, ook in het coalitieakkoord 2026 - 2030 is er aandacht voor verkeersveiligheid. Vanuit programma verkeersveiligheid (onderdeel van Mobiliteit) pakken we onveilige locaties aan met maatregelen op straat, verlagen we op steeds meer straten de snelheid naar 30 km/u en werken we aan veilige verkeersdeelname aan jong en oud met educatie, voorlichting en campagnes.

In de voortgangsrapportage Duurzame Mobiliteit rapporteren we jaarlijks over de voortgang van de verkeersveiligheidsaanpak. Bij de meeste (ernstige) ongevallen speelt het gedrag van verkeersdeelnemers een grote rol en veel mensen ervaren overlast van bijvoorbeeld (veel) te hard rijdende voertuigen. Met verkeershandhaving verminderen gemeente, politie en (CV)OM samen onveilig verkeersgedrag en verkeersoverlast. Dit doen we onder andere door de inzet van politie én boa's op straat en de inzet van flitspalen. Zo werken we samen aan een verkeersveiliger Utrecht.

Foto 18: Markt op het Vredenburg

C. Monitoren, sturen en verantwoorden

1. Indicatoren

Zicht op effect

Het blijft belangrijk om zicht te hebben op de effecten van onze gezamenlijke inzet. Gemeente en haar partners maken bij de uitvoering van het veiligheidsbeleid bij voorkeur gebruik van best-practices, daarbij valt te denken aan de uitvoering van activiteiten bij detentie en terugkeer en bij overlastgevende criminele vreemdelingen. Veel daarvan is landelijk onderzocht en wordt beschouwd als effectief. Eenzelfde redenering gaat op voor integrale controle acties en informatie gestuurde handhaving. De controles op en de vondst van bijvoorbeeld partijen harddrugs hebben in zichzelf effect en werken preventief.

Terwijl we ons zoveel mogelijk baseren op bewezen interventies is het tegelijkertijd bij veel veiligheidsthema's complex om de impact op veiligheid eenduidig in cijfers uit te drukken. Een oorzaak is dat de causaliteit tussen de specifieke inzet en de toe- of afname van het probleem lastig aan te tonen is. Geen enkele interventie staat op zichzelf en is altijd onderdeel van een totaalpakket aan samenhangende maatregelen. Verder hebben we slechts gedeeltelijk zicht op de omvang van de problematiek en daarmee op de vooruitgang die wordt geboekt. Registraties worden beïnvloed door factoren zoals aangiftebereidheid en gerichte inzet van handhaving of opsporing. Een stijging kan wijzen op toegenomen handhavings-of opsporingscapaciteit. En andersom kan een afname het tegenovergestelde betekenen.

In de wetenschap dat zicht op impact waardevol is, ondernemen we veel activiteiten om daar zo goed mogelijk vooruitgang te boeken. Zo toetsen we tussentijds resultaten aan recent onderzoek en kennis over wat wel en niet werkt in de hulpverlening of wijkgerichte aanpak. Kennis over risico- en beschermende factoren voor afglijden in de criminaliteit benutten we in onze aanpakken. Daarbij zetten we zoveel mogelijk acties in die aantoonbaar resultaat hebben. Voor het aanbod van maatregelen kijken we naar wat lokaal nodig is en resultaat kan hebben. Tijdens de uitvoering wordt de voortgang van wat we doen in de gaten gehouden. In jaarlijkse voortgangsrapportages gaan we vooral in op de maatregelen die we hebben ondernomen. Kwantitatieve gegevens over de uitvoering worden naast kwalitatieve bronnen (zoals de ervaringen van professionals) gelegd, zodat er een zo compleet mogelijk beeld ontstaat.

Foto 19: Door de kleurrijke graffiti en horeca is het tunneltje aan de Ganzenmarktsteeg een populaire plek onder jongeren en wordt dit het 'Tiktok tunneltje' genoemd.

Doelstelling	Effectindicator	0-meting 2025	Vervolgmeting 2027	Vervolgmeting 2029	Begroting ja/nee
Tegengaan van overlast en criminaliteit	Aantal misdrijven (politieregistraties)	27.831	Gelijk of minder dan peiljaar	Gelijk of minder dan peiljaar	Ja
	Geregistreerde overlast (politieregistraties)	17.653	Gelijk of minder dan peiljaar	Gelijk of minder dan peiljaar	Ja
	Geregistreerde overlast uitgesplitst (politie registraties):		Gelijk of minder dan peiljaar	Gelijk of minder dan peiljaar	Nee
	onbegrepen gedrag	6.233			
	alcohol-/drugsgerelateerd	3.232			
	dak- en thuisloze mensen	2.579			
	incidenten jongerenoverlast	3.650			
	Geregistreerde overlast (gemeentelijke meldingen)	18.251	Gelijk of minder dan peiljaar	Gelijk of minder dan peiljaar	Ja
	Geregistreerde overlast, uitgesplitst (Gemeentelijke meldingen)		Gelijk of minder dan peiljaar	Gelijk of minder dan peiljaar	Nee
	jongerenoverlast	1.065			
	drugsoverlast	3.308			
	buitenslapers	vanaf 2027			
	Veiligheidsgevoel in de eigen buurt (inwonersenquête)	63%	Gelijk of beter dan peiljaar	Gelijk of beter dan peiljaar	Ja
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit	Aantal delicten (harddrugs)		Geen streefcijfer	Geen streefcijfer	Nee
	handel,	86			
	bezit en	92			
	vervaardiging	1			
	(politieregistraties)				
	Aantal delicten (softdrugs)		Geen streefcijfer	Geen streefcijfer	Nee
	handel,	22			
	bezit en	185			
	vervaardiging	13			
	(politieregistraties)				
	Aantal positief afgesloten PGA-casuïstiek (Gemeente)	32	Geen streefcijfer	Geen streefcijfer	Nee
	Pijler tegengaan criminele geldstromen: Aantal signalen van ondermijnende criminaliteit, opgepakte en afgeronde casussen.	Volgt in 2027	Geen streefcijfer	Geen streefcijfer	Nee

Doelstelling	Effectindicator	0-meting 2025	Vervolgmeting 2027	Vervolgmeting 2029	Begroting ja/nee
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	Aantal openbare ordeverstoringen en crises waaronder ook preparatie op mogelijke excessen zoals bij kraken, voetbal, demonstraties.	2.365	Geen streefcijfer	Geen streefcijfer	Ja
Veilige stad voor vrouwen	Veiligheidsgevoel in de eigen buurt, uitgesplitst op geslacht. (Inwonersenquête)	M: 72% V: 54%	Gelijk of beter dan peiljaar	Gelijk of beter dan peiljaar	Ja
	Straatintimidatie % inwoners dat afgelopen 12 maanden op straat geïntimideerd is en hiervan percentage vrouwen (Inwonersenquête)	M: 26% V: 50%	Gelijk of beter dan peiljaar	Gelijk of beter dan peiljaar	Ja
Weerbare Samenleving	Aantal noodsteunpunten: de huidige ambitie is om er minimaal 12 te realiseren. Bijstelling ambitie volgt als landelijke richtlijn wordt vastgesteld.	0	Streven naar realisatie van 12 noodsteunpunten	Volgt	Ja

2. Risico's

Risico-omschrijving	Toelichting	Maatregelen
Door capaciteitstekorten bij de gemeente, de (landelijke) veiligheidspartners en (jeugd)zorgverleners bestaat de kans op minder uitvoeringskracht met als gevolg dat de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald.	Dit is een belangrijk risico gezien de krapte op de arbeidsmarkt en ook het specialisme binnen het veiligheidsdomein.	We temporiseren dan wel prioriteren als dit risico zich voordoet.
Doordat (landelijke) partners in het veiligheids- en sociaal domein capaciteit of prioriteit elders leggen bestaat de kans op minder uitvoeringskracht met als gevolg dat de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald.	Dit is een belangrijk risico omdat de uitvoering en inzet van partners essentieel is.	Als dit risico zich dreigt voor te doen, dan stemmen we hierover af met partners.
Door een tekort aan (sociale) woonruimte en knelpunten in het snel beschikbaar stellen van passende (verblijfs)zorg bestaat de kans op gevaarzetting door personen met multi- en hoog risicoproblematiek met als gevolg dat personen een gevaar voor zichzelf en/of voor de omgeving zijn. (bijvoorbeeld als een persoon met onbegrepen gedrag een gevaar voor zichzelf en/of voor de omgeving is).	Dit is een belangrijk risico omdat gebrek aan passende woonruimte en zorg kan leiden tot escalatie van problematiek, waardoor personen een gevaar voor zichzelf en/of hun omgeving kunnen vormen. Dit leidt weer tot toename van veiligheidsproblematiek.	We blijven extra investeren in opvangplekken vanuit de gemeente om tijdelijk de plaatsing op een (crisis)zorg- of behandelplek te overbruggen bij multiproblematiek en hoog risicovolle casuïstiek.
Door nieuwe crises die veel van onze capaciteit vragen, zoals dit bijvoorbeeld speelt bij het Midden-Oosten conflict, onze extra inzet op weerbaarheid door geopolitieke ontwikkelingen en bij grote opschaling bij incidentbestrijding (zoals bij de explosie Visschersteeg) bestaat de kans op minder uitvoeringskracht met als gevolg dat de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald.	Dit is een belangrijk risico omdat crises en incidenten capaciteit wegnemen van reguliere werkzaamheden, waardoor doelen uit de Veiligheidsagenda onder druk komen te staan.	We temporiseren dan wel prioriteren als dit risico zich voordoet.
Door beperkingen in bestaande wet- en regelgeving ten aanzien van informatiedeling en samenwerking én doordat partners terughoudend (kunnen) zijn in het delen van informatie, bestaat de kans dat overheidsorganisaties onvoldoende als één overheid opereren, met als gevolg dat de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald.	Dit is een belangrijk risico omdat effectieve samenwerking afhankelijk is van tijdige en volledige informatiedeling tussen partners.	Lobby voeren om beperkingen bij informatiedeling en verdere samenwerking op te lossen danwel te verminderen.

Risico-omschrijving	Toelichting	Maatregelen
Door de inzet van Utrechtse OOV-kennis en expertise bij (dreigende) openbare ordeverstoringen en crises in omliggende gemeenten binnen de veiligheidsregio Utrecht, bestaat de kans dat de beschikbare capaciteit binnen de eigen organisatie onder druk komt te staan, met als gevolg dat de inzet en slagkracht voor de gemeente Utrecht zelf wordt beperkt en de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald.	Dit is een belangrijk risico omdat voldoende beschikbare OOV-capaciteit essentieel is voor de uitvoering van de Utrechtse veiligheidsopgaven.	We onderzoeken hoe we de omliggende gemeenten goed kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld door bijdrage te leveren aan het Ondersteuningsteam Asiel (VNG), en we ontwikkelen innovatieve concepten op het gebied van openbare ordeverstoringen en crises.
Door de toenemende vraag naar handhaving, onder meer als gevolg van een groeiend aantal meldingen en overlastgevende personen en groepen, en door voorgenomen bezuinigingen vanaf 2026, bestaat de kans dat de beschikbare handhavingscapaciteit onder druk komt te staan en de flexibiliteit en slagkracht afnemen, met als gevolg dat de handhavingstaken minder effectief en minder tijdig kunnen worden uitgevoerd en de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda niet of niet tijdig worden behaald.	Dit is een belangrijk risico omdat voldoende handhavingscapaciteit essentieel is voor het effectief uitvoeren van handhavingstaken en het aanpakken van overlast en veiligheidsproblemen.	Het stellen van handhavingsprioriteiten binnen het Programma Veilige Stad.
Door toename van het aantal veiligheidsvraagstukken en toename van agressie, intimidatie of geweld tijdens het uitoefenen van het werk van professionals, bestaat de kans dat de werkdruk en het onveiligheidsgevoel bij het uitvoeren van de taken (Veilige Publieke Taak (VPT)) toenemen, met als gevolg dat (meer) professionals minder inzetbaar zijn of zelfs uitvallen.	Dit is een belangrijk risico omdat bij verdere uitval van professionals de doelstellingen later, deels of niet gerealiseerd kunnen worden.	Prioriteren van werkzaamheden en uitvoeren van Protocol Veilige Publieke Dienstverlening (Aanpak van agressie en geweld Gemeente Utrecht).
Door minder inzet in het sociaal domein op beschermende factoren, zoals een stabiele (financiële) thuissituatie en passende ondersteuning, en door minder inzet binnen de strafrechtketen, bestaat de kans dat een extra impuls vanuit het veiligheidsdomein onvoldoende effectief is en relatief beperkt bijdraagt, met als gevolg dat integrale aanpakken tekort schieten en de beoogde doelstellingen op het gebied van veiligheid en preventie niet of minder effectief worden gerealiseerd.	Het sociaal domein en de strafrechtketen staan onder druk door de (toenemende) vraag en financiële schaarste, waardoor dit een reëel risico is.	We kijken hoe we slim kunnen samenwerken en prioriteren en voor onze doelgroepen zoveel mogelijk aandacht, aanbod en passende interventies kunnen blijven bieden.

Risico-omschrijving	Toelichting	Maatregelen
Aanpak GSPB: doordat we bij veel fenomenen de doelgroep niet voldoende in beeld hebben of nog niet voldoende weten over de aard, omvang of uitingsvormen van het fenomeen, bestaat het risico dat we de doelgroep onvoldoende bereiken.	We hebben informa-tie/personen/signalen in beeld via bijvoorbeeld piketmeldin-gen, detentiemeldingen, aanhoudin-gen, via persoonsgerichte aanpakken of vanuit de uitvoering, maar informatie over fenomenen is belangrijk voor een integraal beeld en voor prioriteren in de aanpak.	We blijven met partners in gesprek over het gezamenlijk informatiegestuurd acteren op beelden, actuele trends en ontwikkelingen. Als blijkt dat we de juiste doelgroep niet geheel bereiken, dan passen we onze inzet hierop aan.
Door toenemende polarisatie in de maatschappij en het daardoor onder druk staan van vertrouwen tussen inwoners in buurten, bestaat de kans dat het vertrouwen van inwoners in de overheid en de democratische rechtsorde verder afneemt en de noodzakelijke basis voor samenwerking verzwakt, met als gevolg dat activiteiten binnen onze aanpak minder effectief zijn en de beoogde doelstellingen onvoldoende worden gerealiseerd.	Als inwoners minder vertrouwen hebben, dan kan de meldingsbereidheid dalen. Zij zijn dan minder geneigd om signalen van (mogelijke), (ondermijnende) criminaliteit en overlast te melden.	We bouwen aan vertrouwen in de overheid door voorspelbaar te zijn en duidelijk, open en eenduidig te werken en te communiceren. Ook blijven we inzetten op het vergroten van de meldingsbereidheid.
Door de afhankelijkheid van niet-structurele (rijks)bijdragen voor de financiering van onderdelen van onze werkzaamheden en aanpak, bestaat de kans dat beschikbare middelen wegvallen wanneer deze bijdragen niet worden voortgezet, met als gevolg dat activiteiten moeten worden afgeschaald of beëindigd, waardoor de realisatie van de beoogde doelstellingen en de leefbaarheid en veiligheid in de stad onder druk komen te staan.	Dit is een belangrijk risico. Enerzijds omdat zonder (voldoende) middelen gekozen moet worden op welke werkzaamheden (zoals bijvoorbeeld bij noodsteunpunten), en daarmee doelstellingen, minder ingezet wordt. Met merkbaar effect op veiligheid in de stad. Anderzijds maakt onzekerheid over de lange termijn het moeilijker om inzet die een lange adem vereist als zodanig vol te houden.	We ondervangen dit risico door helder te houden welke middelen nodig zijn en daarvoor te lobbyen. Daarbij brengen we in kaart wat de eventuele gevolgen zijn van minder of geen (incidentele) middelen. We blijven ook zorgvuldig afwegen welk werk we waarmee doen en waar we, indien nodig, kunnen herstructureren. Het uitgangspunt is daarbij dat we zo min mogelijk afdoen aan de inzet voor de veiligheid van onze inwoners.

3. Financiën

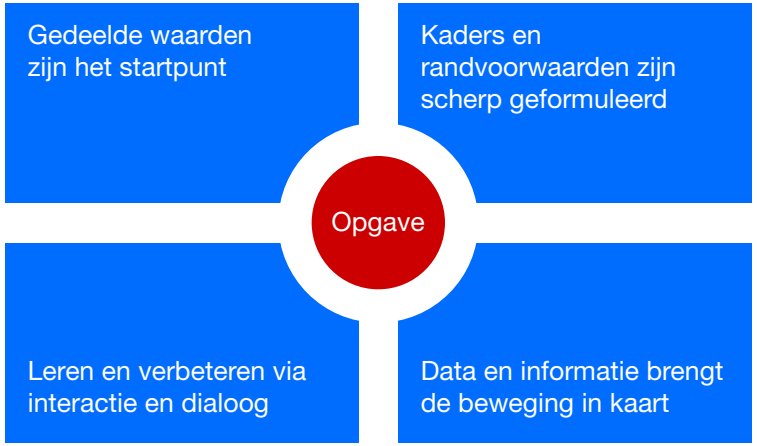
Doelstellingen			2027	2028	2029	2030
Lasten						
Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit	Preventieve en repressieve maatregelen, zoals inzet Eropaf team, toezicht en handhaving, versterken weerbaarheid jongeren tegen verleidingen van het criminele pad, stevig en zichtbaar optreden tegen overtredingen, perspectief bieden met hulp en zorg of terug geleiding naar opleiding, werk of land van herkomst		25.459	24.427	24.427	23.291
	Waarvan:	Bijdrage Samenwerkingsverbanden - Zorg en Veiligheidshuis Utrecht en Landelijk Bureau Zorg- en Veiligheidshuizen	2.723	2.723	2.723	1.587
		Jongerenwerk - Jeugd en Veiligheid	6.160	6.160	6.160	6.160
		Straatveiligheid	150	150	150	150
		Cameratoezicht	967	967	967	967
		Overlastgevende Criminele Vreemdelingen	686	686	686	686
		Samen eropaf	1.103	1.103	1.103	1.103
		Toezicht en handhaving wijkveiligheid	4.735	4.737	4.737	4.736
		Overige uitvoeringskosten inclusief materieel budget	8.835	7.901	7.901	7.902
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg	Preventieve en repressieve maatregelen, zoals voorkomen van jonge aanwas, voorkomen doorgroeien, verbeteren perspectief, verstoren criminele activiteiten, fenomeenanalyses, actie- en controle dagen, interne bewustwordingssessies		6.919	7.021	7.030	7.030
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	Tegengaan van schadelijke polarisatie, radicalisering en extremisme (Utrecht zijn we samen), o.a. door groot netwerk aan professionals en bondgenoten in te zetten, aanbieden van deskundigheidsbevordering, inzet persoonsgerichte aanpak		6.994	7.332	7.355	7.356
Veilige stad voor vrouwen	O.a. meer inzet op bewustwording en normering, (vroeg) signalering, bescherming en opvang van slachtoffers en een stevige plegeraanpak, preventieve en handhavende maatregelen voor straatintimidatie en versterken van de veiligheid van vrouwen door de impact van de digitale omgeving mee te nemen.		315	315	315	315
Weerbare samenleving	Gemeentebreed budget ten behoeve van vergroten (digitale) veiligheid van de gehele eigen organisatie en de crisisorganisatie, inrichten van noodsteunpunten in de stad.		1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal benodigd budget (A)			**40.688**	**40.095**	**40.127**	**38.991**
Reeds in de begroting gedekt (B)			**39.168**	**38.938**	**38.969**	**37.834**

Doelstellingen	2027	2028	2029	2030
Baten				
Tegengaan/terugdringen van overlast en criminaliteit	-363			
Tegengaan ontwrichtende effecten van (drugs)criminaliteit en focus op tegengaan van ondermijning in de zorg	0	0	0	
Beschermen democratische rechtsorde en tegengaan excessen door maatschappelijke onrust	-1.157	-1.157	-1.157	-1.157
Veilige stad voor vrouwen				
Weerbare samenleving				
Totaal bijdragen van derden (C)	**-1.520**	**-1.157**	**-1.157**	**-1.157**
Nog niet gedekte kosten (A-B-C)	0	0	0	0

4. Voortgang en verantwoording

In jaarlijkse voortgangsrapportages zullen wij rapporteren over de voortgang van de Veiligheidsagenda 2027 - 2030, zoals dat voor de Veiligheidsagenda 2023 - 2026 ook is gedaan (over de jaren 2023, 2024, 2025). Aan de hand van de methode “Rijker Verantwoorden” gebruiken we niet alleen cijfers, maar ook verhalen en ervaringen uit de praktijk om te laten zien wat is gedaan en zo mogelijk met welk effect.

5. Utrechts Sturingsmodel (voor complexe opgaven)

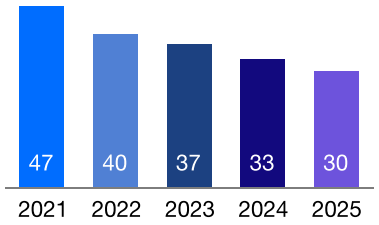
Utrechts Sturingsmodel	Hoe krijgt dit vorm binnen de opgave? Welke afspraken zijn gemaakt?
Opgave	De opgave komt tot uiting in de doelstellingen zoals beschreven in het hoofdstuk A2.
Gedeelde waarden zijn het startpunt	De gedeelde waarden komen tot uiting in de leidende principes zoals beschreven in hoofdstuk B1.
Kaders en randvoorwaarden zijn scherp geformuleerd	De kaders en randvoorwaarden zijn terug te herleiden tot de wettelijke kaders, gezond stedelijk leven voor iedereen en de voorliggende beleidsnota. Zie hoofdstuk Monitoren, sturen en verantwoorden.
Data en informatie brengt de beweging in kaart	Zie hoofdstuk Monitoren, sturen en verantwoorden. Kwantitatieve gegevens over de uitvoering worden naast kwalitatieve bronnen (zoals de ervaringen van professionals) gelegd, zodat er een zo compleet mogelijk beeld ontstaat. Dit doen wij aan de hand van de methode “Rijker Verantwoorden” waarbij we niet alleen cijfers, maar ook verhalen en ervaringen uit de praktijk gebruiken om te laten zien wat is gedaan en met welk effect..
Leren en verbeteren via interactie en dialoog	We leren van signalen uit de uitvoering en benutten ervaringsdeskundigheid om continu de inzet te verbeteren Bijsturing voor politie inzet vindt plaats in de veiligheidsdriehoek burgemeester, Hoofdofficier van Justitie en districtschef politie Utrecht-Stad.

Bijlage 1
Infographic Ontwikkelingen veiligheid in Utrecht (2021 - 2025)

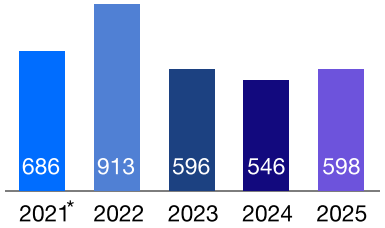
De stad in cijfers

Veiligheid & Zorg

Huiselijk geweld
Aantal opgelegde huisverboden

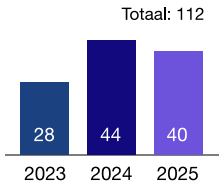

Uitstroom ex-gedetineerden

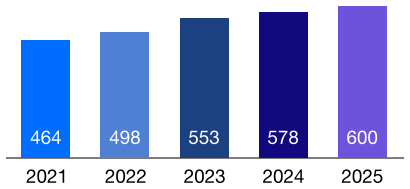

*2021 nacalculatie ivm nieuw clientvolgsysteem

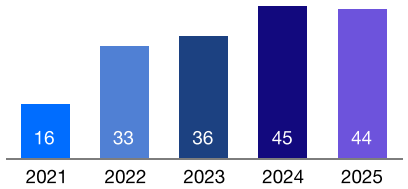
Re-integratie Officier (RIO)
Aantal gedetineerden aangemeld voor RIO traject

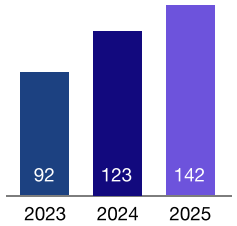
Crisismaatregelen
WvGGZ

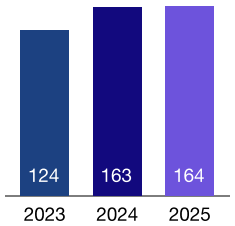
Crisismaatregelen
IBS/WZD

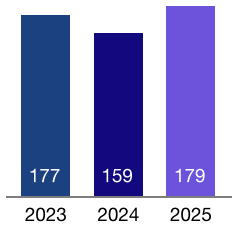
Lokale PGA Jeugd
Caseload

Lokale PGA HRP
Caseload

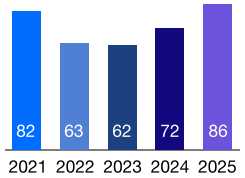
TopX (ZVHRU)
Caseload

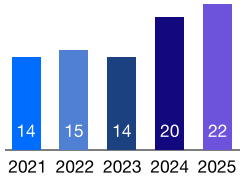
Ondermijning

Aantal delicten handel en vervaardigen drugs in Utrecht (politie)

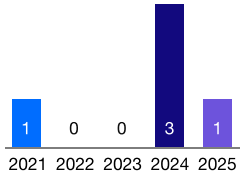
Handel harddrugs

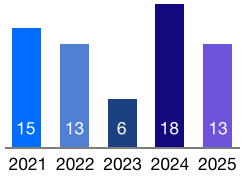
Handel softdrugs

Vervaardigen harddrugs

Vervaardigen softdrugs

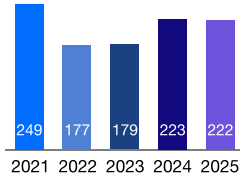
3e plaats Europa
Utrecht staat in 2025 (net als in 2024) op de 3e plaats in Europa qua geschat XTC/MDMA gebruik.

Schatting straatwaarde cocaïne
geconsumeerd in Utrecht*
€ 18.464.944 in 2023
€ 17.126.861 in 2024
€ 19,440,173 in 2025

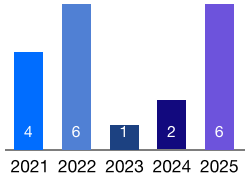
Schatting straatwaarde cannabis
geconsumeerd in Utrecht*
€ 19.043.311 in 2023
€ 15.896.940 in 2024
€ 16.833.485 in 2025

*Gebaseerd op monsters van de rioolwaterzuiveringsinstallatie Utrecht, waarop 73% van de Utrechtse inwoners zijn aangesloten

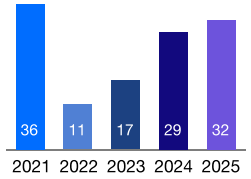
Anonieme meldingen (MMA)
Drugs

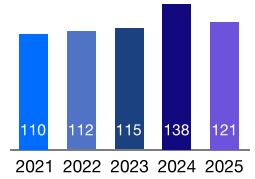
Mensenhandel/-smokkel

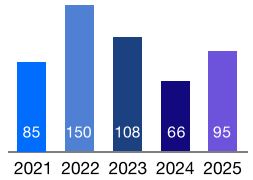
Geweld

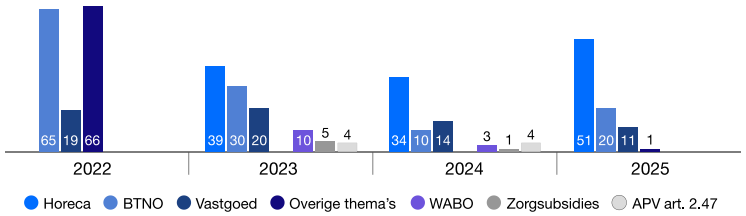
Wapenhandel & bezit (Politie)

Bibob onderzoeken

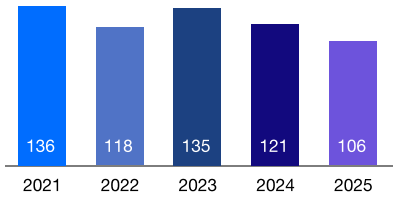
Bibob onderzoeken per thema

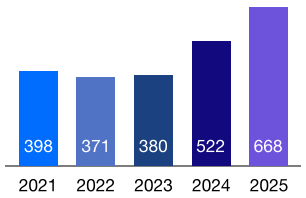
De stad in cijfers

Openbare orde en crisisbeheersing

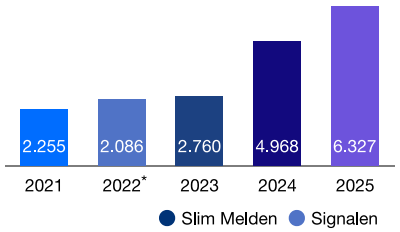
Autobranden
Inclusief jaarwisseling

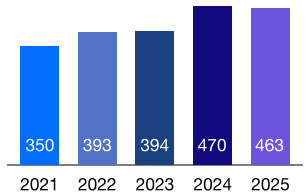
Demonstraties

Meldingen vuurwerkoverlast

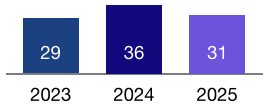
Piketmeldingen

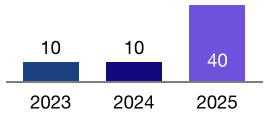
* Trendbreuk vanaf nov 2022 door nieuw systeem

Bestuurlijk instrumentarium

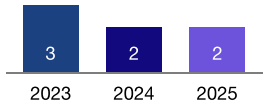
Pandsluitingen (VTH)

Gebiedsverboden

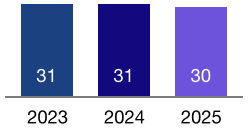

Aanwijzing VBO

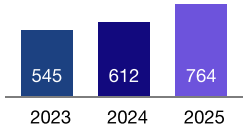

Polarisatie & Radicalisering

PGA casussen radicalisering

Totaal aantal getrainde professionals

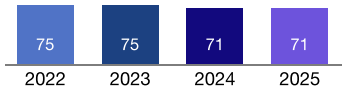
Veiligheidsgevoel

Onveiligheidsgevoelens **63%**
De afgelopen 4 jaar trad verslechtering van het gevoel van veiligheid in de eigen buurt op: van 70% in 2021,naar 66% in 2023 en 63% in 2025. In drie wijken zijn de veiligheidsgevoelens significant gedaald: Binnenstad, Leidsche Rijn en Overvecht.

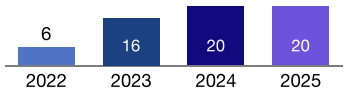
Straatintimidatie **38%**
Bijna 40% van de Utrechters geeft aan in 2025 geïntimideerd te zijn op straat. Dat is een significante toename t.o.v. 2023 (34%).

Cameratoezicht

Aantal vaste camera's

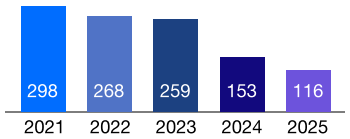
Aantal flexibele camera's

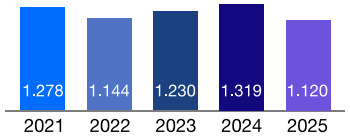
Digitale criminaliteit

2025:14,6% aangiftebereidheid

Cybercrime

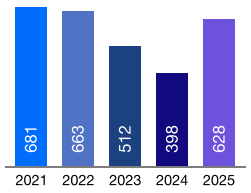

Digitale fraude
fraude met betaalproducten, met online handel en ID-fraude

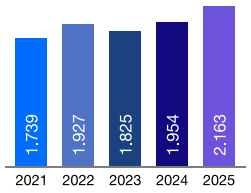

Geregistreerde criminaliteit en overlast

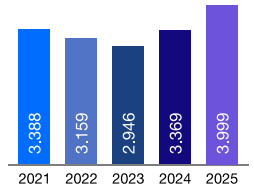
Woninginbraken

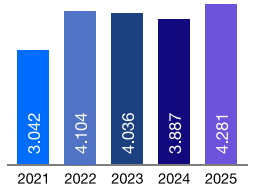
Geweld

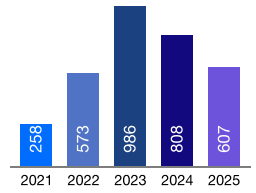
Autokraak

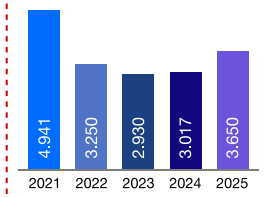
Fietsendiefstal

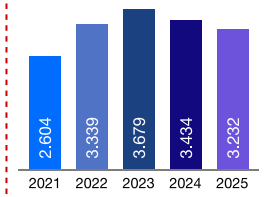
Zakkenrollen

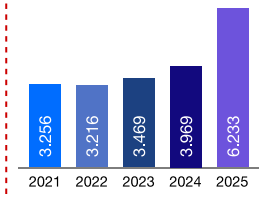
Incidenten jongerenoverlast

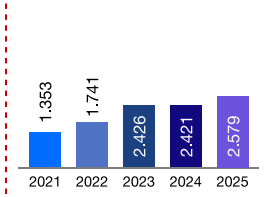
Overlast drugs, drank

Incidenten onbegrepen gedrag

Dak- en thuisloze mensen

utrecht.nl/veiligheid

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Raadsvoorstel aanpassing Verordening raadgevend referendum

Beleidsveld	Bestuurlijke zaken
Organisatieonderdeel	Raadsorganen
Opsteller	Presidium van de raad
Kenmerk	xxx
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Nee (artikel 1:2 lid 2 onder o Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het Presidium stelt de raad voor te besluiten:

1. De Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht inclusief bijbehorende toelichting vast te stellen.

Presidium van de raad

de voorzitter,

Gertjan te Hoonte

Samenvatting

Op 6 februari 2025 heeft de referendumcommissie een advies uitgebracht over de referendumprocedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht. Daarbij zijn de nieuwste inzichten over de referendumprocedure en in het bijzonder de bepalingen van de VNG-modelverordening meegenomen.
Het advies over mogelijke verbeteringen in de referendumverordening is voor besluitvorming voorgelegd aan de raad. Besloten is een deel van de adviezen over te nemen in een nieuw vast te stellen verordening. Deze verordening ligt nu voor ter besluitvorming.

Context

Aanleiding

Eind 2023 is op grond van de Verordening raadgevend referendum Utrecht een nieuwe referendumcommissie ingesteld. Op 2 juni 2024 is een inleidend verzoek ingediend over het houden van een referendum over het besluit 'Wijziging van de Verordening Parkeerbelasting voor het heffen van parkeerbelasting stadsbreed'. Over dit verzoek heeft de referendumcommissie advies uitgebracht. Het verzoek is uiteindelijk afgewezen.
Na afloop van de referendumprocedure heeft de referendumcommissie het proces geëvalueerd en daarbij meteen de referendumverordening doorgelicht. Dit heeft geleid tot een advies van 6 februari 2025 inzake aanpassing van de procedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht.
Op 13 mei 2025 heeft het college gereageerd op het advies van de referendumcommissie. Op 17 september 2025 heeft de referendumcommissie een aanvullend advies uitgebracht. De adviezen van de referendumcommissie en de reactie van het college zijn in de commissie VBF van 5 juni 2025 en 25 september 2025 besproken en later in de raadsvergadering van 20 november 2025. In deze vergadering is de Motie: verbeteren referendumverordening aangenomen waarin het dagelijks bestuur (nu Presidium) is opgedragen een nieuwe versie van de referendumcommissie op te stellen en daarin een aantal adviezen van de referendumcommissie te verwerken.

Juridische context

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor gemeenten om een referendumverordening te hebben. Gemeenten zijn vrij in de keuze of ze referenda mogelijk maken en op welke manier ze dit proces willen invullen. De gemeente Utrecht heeft gekozen voor een raadgevend correctief referendum. Correctief betekent dat een referendum mogelijk is *nadat* het raadsbesluit is genomen en niet in de fase voordat het raadsbesluit wordt genomen. Doordat het referendum raadgevend is hoeft de gemeenteraad de uitslag van het referendum niet op te volgen.

Beslistermijn

De aanpassingen in de referendumverordening hebben voor een groot deel betrekking op de leesbaarheid, de logische samenhang van de bepalingen en de positionering van de referendumcommissie. Hoewel het streven was om de nieuwe verordening nog vóór de raadswissel vast te laten stellen is dat qua planning niet reëel gebleken. Er is geen sprake van een fatale beslistermijn.

Beoogd effect

De nieuwe referendumverordening is vereenvoudigd als het gaat om opbouw en taalgebruik. Daarnaast sluit hij beter aan bij de modelverordening van de VNG.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- Advies van 6 februari 2025 inzake aanpassing van de procedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht;
- Reactie college d.d. 13 mei 2025 op advies referendumcommissie van 6 februari 2025;
- Aanvullend advies van 17 september 2025 van de referendumcommissie.
- Motie verbeteren referendumverordening.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	

1	**De Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht inclusief bijbehorende toelichting vast te stellen**
Argumenten	
	De belangrijkste wijzigingen zijn als volgt
1.1	a. *Titel verordening en definities artikel 1:1.* De term 'correctief' is toegevoegd zodat meteen bij lezing van de verordening duidelijk wordt dat een referendum alleen mogelijk is *nadat* een raadsbesluit is genomen. In alle artikelen waarin het woord 'referendum' wordt gebruikt is de term 'correctief' toegevoegd. b. *Definities artikel 1.1.* De term 'college' is vervangen door 'burgemeester en wethouders'. c. *Definities artikel 1.1.* De term 'werkgeverscommissie' vervangt de oude benaming 'CPR'. d. *Artikel 1.2 Het correctief raadgevend referendum.* In lid 2 is toegevoegd dat het om aangenomen raadsbesluiten moet gaan. Lid 2 benoemt de onderwerpen waarover géén referendum kan worden gehouden. Sub f is aangepast vanwege de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De toegevoegde onderwerpen betreffen geen inhoudelijke uitbreiding van de onderwerpen die niet referendabel zijn maar hangen samen met de gewijzigde systematiek op grond van de Omgevingswet. Eén van de toevoegingen betreft een delegatiebesluit op grond waarvan de bevoegdheid tot vaststelling, wijziging of intrekking van het omgevingsplan wordt overgedragen aan burgemeester en wethouders. De Omgevingswet biedt deze mogelijkheid. Het expliciet benoemen van dit delegatiebesluit sluit aan bij de nieuwe systematiek. Het besluit ziet uitsluitend op de bevoegdheidsverdeling tussen raad en college en niet op de inhoud van de ruimtelijke ontwikkeling. De positie van inwoners bij de inhoudelijke planologische besluitvorming verandert daardoor niet. Daarmee blijft in materiële zin de bestaande reikwijdte van de uitzonderingsgrond behouden. e. *Artikel 1: 3 (nieuw)Termijnen.* Het artikel is inhoudelijk niet gewijzigd maar omwille van de overzichtelijkheid in het eerste hoofdstuk van de verordening opgenomen. Het artikel stond eerst in hoofdstuk 5. f. *Artikel 1: 5 (nieuw) Directe inwerkingtreding van referendabele raadsbesluiten.* Het artikel is alleen redactioneel aangepast voor een betere leesbaarheid. g. *Artikel 2: 1 Stap 1: Het inleidend verzoek.* Het artikel is aangepast in die zin dat duidelijk is gemaakt wanneer de ondersteuningsverklaringen moeten zijn ingediend en vanaf welk moment de indieningstermijn gaat lopen. Daarnaast is de eis dat iemand kiesgerechtigd moet zijn 'de hele periode vanaf de dag dat het raadsbesluit is gepubliceerd tot de einddatum van de mogelijkheid tot het indienen van het definitieve verzoek' aangepast. Deze eis is namelijk praktisch niet uitvoerbaar. De eis tot het zijn van kiesgerechtigd is nu beperkt tot een specifiek moment. Deze aanpassing is niet direct opgenomen in het advies van de referendumcommissie en de aangenomen Motie 'verbeteren referendumverordening'. Het betreft een wens van het team verkiezingen met het oog op de uitvoerbaarheid van het proces. Uit de aangenomen Motie en de overwegingen ten aanzien van de steekproef, blijkt dat de raad uitvoerbaarheid een belangrijke eis vindt. Op grond hiervan past het beperken van de kiesgerechtigheid tot een specifiek moment binnen de besluitvorming van de raad. h. *Artikel 2: 2 Stap 2: Het definitieve verzoek.* Ook bij dit artikel is de eis van het zijn van kiesgerechtigd, beperkt tot een specifiek moment. Hierbij geldt hetzelfde als hetgeen is opgenomen onder punt g. Daarnaast is verduidelijkt dat geldige ondersteuningsverklaringen die behoren bij een inleidend verzoek ook meetellen voor het definitieve verzoek.

	i. *Artikel 2: 3 (nieuw): Beoordeling van het inleidend verzoek en definitief verzoek.* Er is onderscheid gemaakt tussen de afwijzingsgrond die geldt voor het inleidend verzoek en de afwijzingsgronden die zowel voor het inleidend als voor het definitief verzoek gelden. j. *Artikel 2: 4: Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek.* Opgenomen is dat de voorzitter van het centraal stembureau verplicht is om advies te vragen aan de referendumcommissie als sprake is van een inleidend verzoek. Een aantal situaties is uitgezonderd van deze verplichting. k. *Artikel 2: 5 (nieuw): De ondersteuningsverklaringen.* Verduidelijkt is dat de ondersteuningsverklaring die is ingediend bij een inleidend verzoek ook meetelt voor het definitieve verzoek. Een kiesgerechtigde mag maximaal één ondersteuningsverklaring indienen. Als een inwoner toch twee ondersteuningsverklaringen indient dan is er slechts één geldig. l. *Artikel 2: 6 (nieuw): Steekproef geldigheid ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek.* Verwijderd is de tekst waaruit blijkt dat de steekproef alleen wordt getrokken uit geldige ondersteuningsverklaringen. m. *Artikel 3: 2: Datum stemming.* In lid 3 is de formulering 'indien in een jaar' vervangen door 'indien binnen een jaar' geen reguliere verkiezing wordt gehouden. Hierdoor wordt duidelijk dat geen kalenderjaar is bedoeld maar 12 maanden ná het besluit tot toelating van het definitieve verzoek. n. *Artikel 3: 5: Vervolg uitslag.* Toegevoegd is dat de raad de uitslag van een referendum ook bespreekt als het niet afwijzend is. Een raadsbesluit treedt in dat geval wel in werking zoals geregeld in artikel 1:4 van de referendumverordening. o. *Artikel 4: 1: Samenstelling.* De term 'dagelijks bestuur' is vervangen door 'presidium' van de raad. 'CPR' is vervangen door 'werkgeverscommissie'. Voor wat betreft de contacten met de werkgeverscommissie is opgenomen dat één keer per twee jaar een gesprek plaatsvindt met de voorzitter over het functioneren van de referendumcommissie en de uitvoering van haar taken. In het andere jaar voert de werkgeverscommissie een gesprek met alle leden van de referendumcommissie samen. p. *Artikel 4: 2: Advies en toezicht.* In het eerste lid is opgenomen in welke situaties (verplicht) advies wordt uitgebracht door de referendumcommissie. q. *Artikel 4: 4: Klachten.* Aan een hoorzitting in het kader van een klacht nemen tenminste drie leden van de referendumcommissie deel. In de oude verordening waren het twee leden.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	Geen

Financiën
De wijzigingen in de verordening hebben geen financiële consequenties.

Vervolg
Na vaststelling door de raad wordt de Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht gepubliceerd op overheid.nl.

Samen stad maken
Niet van toepassing.

Communicatie
Er is geen sprake van aanvullende communicatie over de wijziging van de referendumverordening.

(Niet)Referendabel
Dit raadsvoorstel betreft de vaststelling van een verordening over het interne functioneren en de werkwijze van de raad. Daarmee is sprake van een raadsbesluit dat niet referendabel is op grond van artikel 1:2 lid 2 onder o van de Verordening raadgevend referendum.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht;
- Toelichting bij verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht;

Bijlagen informatief
- Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht (met wijzigingen bijhouden);
- Toelichting bij verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht (met wijzigingen bijhouden);

Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht

De raad van de gemeente Utrecht;

- gelezen het voorstel van het ~~dagelijks bestuur~~ presidium van de raad van 19 november 2026~~1 juni 2023~~;
- gelet op de artikelen 84, 149 en 154 van de Gemeentewet.
- gezien de adviezen van de referendumcommissie van ~~23 maart 2023~~ 6 februari 2025 en 17 september 2025 ~~4 augustus 2023~~.

Besluit de volgende verordening vast te stellen:

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities

- *burgemeester en wethouders:* het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht;
- *centraal stembureau*: het stembureau dat voor de gemeenteraadsverkiezingen wordt ingesteld als bedoeld in artikel E 19 van de Kieswet;
- ~~*college*: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht;~~*correctief raadgevend referendum*: volksraadpleging waarbij kiesgerechtigden zich op initiatief van één of meer kiesgerechtigden kunnen uitspreken over een aangenomen raadsbesluit;
- ~~*CPR*: een door de raad op grond van artikel 83 van de Gemeentewet ingestelde commissie, onder de naam Commissie Personeelszorg raadsorganen;~~
- *kiesgerechtigde*: diegene die stemrecht heeft voor de verkiezing van de leden van de raad;
- *raad*: de gemeenteraad van de gemeente Utrecht;
- *raadsbesluit*: een breder begrip dan bedoeld in artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht: een schriftelijke beslissing van de raad, met uitzondering van moties en niet aangenomen voorstellen.
- ~~*raadgevend referendum*: volksraadpleging waarbij de kiesgerechtigden zich op initiatief van één of meer kiesgerechtigden kunnen uitspreken over een raadsbesluit;~~
- *referendumcommissie*: een commissie van advies en toezicht als bedoeld in artikel 84 van de Gemeentewet;
- *voorzitter centraal stembureau*: de burgemeester van de gemeente Utrecht als bedoeld in artikel E 19 van de Kieswet;

- *werkgeverscommissie* ~~,~~: een door de raad op grond van artikel 83 van de Gemeentewet ingestelde commissie.

Artikel 1:2 Het correctief raadgevend referendum

1. Een correctief raadgevend referendum wordt gehouden als het inleidend verzoek en het daaropvolgend definitief verzoek zijn toegelaten.
2. Onderwerp van een correctief raadgevend referendum is een aangenomen raadsbesluit met uitzondering van besluiten:
   a. over individuele kwesties, zoals benoemingen, schorsingen, kwijtscheldingen of schenkingen;
   b. tot vaststelling of wijziging van een rechtspositionele regeling;
   c. over de vaststelling, wijziging of intrekking van de arbeidsvoorwaardelijke regelingen en daaruit voortvloeiende besluiten met betrekking tot de griffier en de medewerkers in dienst van de raad;
   d. over de hoogte van geldelijke voorzieningen voor politieke ambtsdragers, gewezen politieke ambtsdragers en hun nabestaanden;
   e. over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening, de hoogte van gemeentelijke tarieven of belastingen, en het invoeren, wijzigen of afschaffen van gemeentelijke tarieven of belastingen;
   f. tot vaststelling, wijziging of intrekking van:
      - een bestemmingsplan, met inbegrip van een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte voor zover het plan regels bevat over de fysieke leefomgeving;
      - een voorbereidingsbesluit~~en~~ als bedoeld in artikel 4.14 van de Omgevingswet, voor zover dit besluit betrekking heeft op de voorbereiding van regels in het omgevingsplan;~~,~~
      - een beheersverordening;~~,~~
      - een exploitatieplan of een verklaring van geen bedenkingen, voor zover daarvoor onder het vóór 1 januari 2024 geldende recht een afzonderlijke bevoegdheid van de gemeenteraad bestond; ~~benodigd voor (wabo-)projectbesluiten en het exploitatieplan,~~
      - het omgevingsplan;~~,~~
      - een besluit tot aanwijzing van ~~de~~ gevallen ~~waarvoor het bindend~~ waarin de gemeenteraad adviesrecht heeft bij een ~~van de raad geldt in geval van~~ buitenplanse omgevingsplanactiviteit;~~en, en het bindend advies omtrent een buitenplanse omgevingsactiviteit;~~
      - een delegatiebesluit op grond waarvan de bevoegdheid tot vaststelling, wijziging of intrekking van het omgevingsplan aan burgmeester en wethouders wordt overgedragen;
      - .....

   g. in het kader van deze verordening;

h. inzake bezwaar- of beroepsprocedures of rechtsgedingen;
i. in het kader van de Wet gemeenschappelijke regelingen;
j. als bedoeld in artikel 3, tweede lid, onder a van de Wet algemene regels herindeling;
k. ter uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever waarbij de raad geen beleidsvrijheid heeft;
l. waarbij naar het oordeel van de raad geen correctief raadgevend referendum kan worden gehouden in verband met dringende redenen;
m. in het kader van geheimhouding;
n. in het kader van de Wet open overheid;
o. over het interne functioneren en werkwijze van de raad, commissies, rekenkamer en ombudsloket, alsmede alle daarmee samenhangende reglementen en verordeningen;
p. die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een correctief raadgevend referendum is gehouden;
q. waarbij op grond van artikel 6, tweede lid, Huisvestingswet afstemming is vereist met de Woningmarktregio en de uitvoering op regionaal niveau gelijkluidend is.

3. Indien sprake is van een uitzonderingsgrond, als benoemd in lid 2 van deze bepaling, wordt op het raadsbesluit weergegeven welke uitzonderingsgrond op het raadsbesluit of op onderdelen van het raadsbesluit van toepassing is.

Artikel 1:3 Termijnen

Ten aanzien van alle in deze verordening genoemde termijnen, met uitzondering van de termijnen genoemd in artikel 3:2, geldt dat de recesweken van de raad niet meetellen bij het berekenen van de termijn .

Artikel 1:~~43~~ Inwerkingtreding raadsbesluit

1. Een raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum kan worden gehouden, treedt in werking vijf weken na de dag van publicatie van ~~de~~ het raadsbesluit.
2. De termijn, genoemd in het eerste lid, wordt opgeschort met ingang van de dag nadat een besluit bedoeld in artikel 2:~~46~~, ~~eerste~~derde lid, is genomen om een inleidend verzoek toe te laten. De opschorting wordt zo spoedig mogelijk kenbaar gemaakt op of bij het gepubliceerde raadsbesluit en vermeldt de reden van opschorting.
3. De opschorting, genoemd in het tweede lid, eindigt op de dag nadat:
   a. de termijn, genoemd in artikel 2:2, derde lid voor het indienen van een definitief verzoek is verstreken en binnen die termijn geen definitief verzoek is ingediend;
   b. een besluit, bedoeld in artikel 2:~~36, eerste lid,~~ is genomen tot afwijzing van het definitieve verzoek;

c. het centraal stembureau heeft vastgesteld dat de uitslag van een correctief raadgevend referendum niet heeft geleid tot een raadgevende uitspraak tot afwijzing van het raadsbesluit en de raad hiervan in kennis heeft gesteld als bedoeld in artikel 3:4, derde lid of;
d. de raad heeft besloten het raadsbesluit waarover het correctief raadgevend referendum is gehouden in te trekken en/of een gewijzigd raadsbesluit heeft genomen.

4. Het beëindigen van de opschorting wordt zo spoedig mogelijk kenbaar gemaakt op of bij het gepubliceerde raadsbesluit en vermeldt de reden van beëindiging.

Artikel 1:54 Directe inwerkingtreding van referendabele raadsbesluiten

1. Indien de inwerkingtreding van een raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum kan worden gehouden, niet kan worden uitgesteld is afwijking van artikel 1:4 mogelijk. Het blijft mogelijk om in dat geval over het raadsbesluit een correctief raadgevend referendum te houden. ~~geen uitstel kan lijden, kan onder verwijzing naar dit artikel in het raadsbesluit de inwerkingtreding in afwijking van artikel 1:3 worden geregeld, onverminderd de mogelijkheid om over het raadsbesluit een raadgevend referendum te houden.~~
2. Indien over een raadsbesluit als bedoeld in het eerste lid een correctief raadgevend referendum ~~wordt~~ is gehouden ~~en is vastgesteld dat dit heeft ge~~ dat leidt tot een raadgevende uitspraak tot afwijzing van het raadsbesluit, vergadert de raad zo spoedig mogelijk over het ~~reeds~~ al in werking getreden raadsbesluit. De raad kan ~~het~~ burgemeester en wethouders ~~college~~ opdracht geven tot voorbereiding van een raadsvoorstel tot intrekking van het raadsbesluit en, indien gewenst, een nieuw te nemen raadsbesluit.

Hoofdstuk 2 Van verzoek tot besluit

Artikel 2:1 Stap 1: het inleidend verzoek

1. Iedere kiesgerechtigde kan schriftelijk of elektronisch een inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum indienen bij de voorzitter van het centraal stembureau. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de raad hierover.
2. Een inleidend verzoek wordt ondersteund door ten minste 1.000 geldige ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd~~en~~ zijn op de dag dat het inleidend verzoek wordt ingediend. De ondersteuningsverklaringen moeten zijn ontvangen vóór de uiterlijke termijn voor het indienen van het inleidend verzoek zoals bedoeld in lid 3.
~~2.~~

3. De termijn voor het indienen van een ~~Het~~ inleidend verzoek bedraagt drie weken ~~moet zijn ingediend uiterlijk drie weken na de dag waarop~~ na publicatie van het raadsbesluit ~~is gepubliceerd in~~ op het openbare raadsinformatiesysteem op utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl.
4. ~~Geldige~~ Alle ondersteuningsverklaringen die ~~behorend~~ bij een inleidend verzoek binnen de daarvoor gestelde termijn zijn ingediend, ~~zijn tevens geldend~~ worden meegenomen bij een daaropvolgend definitief verzoek indien het inleidende verzoek is toegelaten. ~~in het geval een toegelaten inleidend verzoek wordt gevolgd door een definitief verzoek.~~

Artikel 2:2 Stap 2: het definitieve verzoek

1. Iedere kiesgerechtigde kan, na toelating van het inleidend verzoek, schriftelijk of elektronisch ~~Nadat het inleidend verzoek is toegelaten, kan iedere kiesgerechtigde schriftelijk of elektronisch~~ een definitief verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum indienen bij de voorzitter van het centraal stembureau. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de raad hierover.
2. Een definitief verzoek wordt ondersteund door ten minste 10.000 geldige ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd~~en~~ zijn op de dag dat de voorzitter van het centraal stembureau heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.~~,~~ ~~waaronder mede begrepen de geldige ondersteuningsverklaringen van kiesgerechtigden behorende bij het inleidende verzoek.~~

~~2. Iemand moet kiesgerechtigd zijn gedurende de periode van de dag dat het raadsbesluit is gepubliceerd en de einddatum van de mogelijkheid tot het indienen van het definitieve verzoek.~~

3. De termijn voor het indienen van het definitieve verzoek bedraagt zes weken na bekendmaking van het besluit tot toelating van het inleidend verzoek ~~Het definitieve verzoek moet zijn ingediend uiterlijk zes weken na de dag waarop~~ (door de voorzitter van het centraal stembureau) ~~het besluit tot het toelaten van het inleidend verzoek bekend heeft gemaakt.~~

Artikel ~~2:4~~ 2:3 Beoordeling van het inleidend verzoek en definitieve verzoek

1. Het inleidend verzoek wordt afgewezen als:
   a. het een raadsbesluit betreft dat is uitgezonderd als bedoeld in artikel 1:2, tweede lid;

Het inleidend en het definitieve verzoek worden afgewezen als:

   b. het aantal geldige ondersteuningsverklaringen minder bedraagt dan vereist is voor het betreffende verzoek;
   c. het is ingediend door een niet-kiesgerechtigde; of:
   d. het is ingediend buiten de voor het desbetreffende verzoek gestelde termijn.

Artikel 2:4 Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek

1. De voorzitter van het centraal stembureau vraagt uiterlijk binnen twee werkdagen na ontvangst van het inleidend verzoek advies aan de referendumcommissie.
2. Het vragen van advies is niet verplicht als sprake is van een situatie zoals bedoeld in artikel 2:3, lid 2.
3. De voorzitter van het centraal stembureau besluit of een verzoek wordt toegelaten of afgewezen binnen twee weken na de dag waarop het verzoek is ingediend en is voorzien van de benodigde ondersteuningsverklaringen.
4. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de indiener van het verzoek en de gemeenteraad gelijktijdig over het besluit en maakt het besluit vervolgens zo spoedig mogelijk openbaar op de gemeentelijke website

Artikel 2:5~~3~~ De ondersteuningsverklaringen

1. Een kiesgerechtigde mag maximaal één ondersteuningsverklaring indienen. Als de ondersteuningsverklaring wordt ingediend bij het inleidend verzoek dan telt deze ook mee voor het definitief verzoek. Als meer ondersteuningsverklaringen worden ingediend dan is er slechts één geldig.
2. Een ondersteuningsverklaring mag schriftelijk of elektronisch worden ingediend.
3. Een ondersteuningsverklaring bevat de voorletters, achternaam, adres, woonplaats en geboortedatum van de kiesgerechtigde.
4. Ongeldig is een ondersteuningsverklaring die:
   a. is ingediend na afloop van de voor het desbetreffende verzoek gestelde termijn;
   b. afkomstig is van een persoon die niet kiesgerechtigd is op het moment zoals bedoeld in artikel 2:1, lid 2 bij het inleidend verzoek en op het moment zoals bedoeld in artikel 2:2, lid 2 bij het definitief verzoek waaronder begrepen de ondersteuningsverklaringen die overeenkomstig artikel 2:1, lid 4 zijn meegenomen; of:
   c. niet volledig of feitelijk onjuist is ingevuld.

~~Artikel 2:4 Beoordeling van het inleidend verzoek en definitieve verzoek~~

~~1. Het verzoek wordt afgewezen als:~~
~~a. het een raadsbesluit betreft dat is uitgezonderd als bedoeld in artikel 1:2, tweede lid;~~
~~b.a. het aantal geldige ondersteuningsverklaringen minder bedraagt dan vereist is voor het betreffende verzoek;~~
~~c.a. het is ingediend door een niet-kiesgerechtigde; of:~~
~~d.a. het is ingediend buiten de voor het desbetreffende verzoek gestelde termijn.~~

Artikel 2:65 Steekproef geldigheid ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek

1. Ondersteuningsverklaringen ~~die niet op grond van artikel 2:3, vierde lid, onderdeel a, ongeldig zijn verklaard,~~ worden gecontroleerd via een steekproef. ~~De steekproef wordt getrokken uit alle geldige ondersteuningsverklaringen op één lijst als één groep,~~ Hierbij is~~waarbij~~ de kans voor elke ~~geldige~~ ondersteuningsverklaring om deel uit te maken van de steekproef even groot ~~is~~.
2. De omvang van de steekproef wordt bepaald aan de hand van de volgende formule: S = (4147,36 x Y) / (4146,36 + Y), waarbij:
   S = het aantal ondersteuningsverklaringen dat voor een steekproef is geselecteerd;
   Y = het totaal aantal ondersteuningsverklaringen dat niet op grond van artikel 2:53, vierde lid~~,~~ sub a ~~sub a~~ ongeldig is verklaard.
3. De ondersteuningsverklaringen die bij het inleidende verzoek en het definitieve verzoek binnen de daarvoor gestelde termijnen zijn ingediend, worden gezamenlijk gecontroleerd door middel van een ~~gebruikt voor de~~ aselecte steekproef. ~~worden op aselecte wijze geselecteerd.~~
4. Het aantal in de steekproef aangemerkte ondersteuningsverklaringen wordt uitgedrukt als een percentage van het totaal aantal geverifieerde ondersteuningsverklaringen.
5. Het totaal aantal geldige ondersteuningsverklaringen is het totaal aantal ondersteuningsverklaringen ~~die~~ dat niet op grond van artikel 2:54, vierde ~~tweede~~ lid sub a, ongeldig is ~~zijn~~ verklaard, vermenigvuldigd met het percentage, bedoeld in het vierde lid.

~~Artikel 2:6 Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek~~

~~1. De voorzitter van het centraal stembureau besluit of een verzoek wordt toegelaten of afgewezen binnen twee weken na de dag waarop het verzoek is ingediend.~~
~~2. Indien de voorzitter van het centraal stembureau advies van de referendumcommissie verzoekt, wordt dit advies uiterlijk binnen twee dagen na ontvangst van het inleidend of definitief verzoek bij de referendumcommissie ingediend.~~
~~3. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de indiener van het verzoek en de gemeenteraad gelijktijdig hierover en maakt het besluit vervolgens zo spoedig mogelijk openbaar op de gemeentelijke website~~

Artikel 2:7 Subsidie

Op grond van de Algemene subsidieverordening gemeente Utrecht ~~kan~~ kunnen ~~het college~~ burgemeester en wethouders nadere regels stellen ten aanzien van de subsidiëring van

activiteiten ter ondersteuning van het publieke debat en de meningsvorming over het onderwerp waarop het referendum betrekking heeft.

Hoofdstuk 3 Procedure voorbereiding, stemming en uitslag

Artikel 3:1 De Kieswet is zoveel mogelijk van toepassing

Op de procedure ter voorbereiding, stemming en uitslag van het correctief raadgevend referendum zijn bepalingen uit de hoofdstukken E, paragrafen 2, 3 en 5, J, L, N, paragrafen 1 en 4, Na en P, paragrafen 1 en 4 van de Kieswet zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing, voor zover bij of krachtens deze verordening niet anders is bepaald, met dien verstande dat 'de dag van de kandidaatstelling' in de van de overeenkomstige toepassing zijnde bepalingen uit de Kieswet gelezen wordt als 'de vierenveertigste dag voor de dag van de stemming'.

Artikel 3:2 Datum stemming

1. De raad bepaalt, na overleg met ~~het college~~ burgemeester en wethouders, de dag waarop de stemming over het correctief raadgevend referendum wordt gehouden.
2. De dag van de stemming wordt in beginsel gecombineerd met de eerstvolgende dag van stemming voor:
    a. een verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
    b. een verkiezing voor de leden van provinciale staten van Utrecht;
    c. een verkiezing voor de leden van het algemene bestuur van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden of van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
    d. een verkiezing voor de leden van de raad;
    e. een verkiezing voor de leden van het Europees Parlement, of;
    f. een ander correctief raadgevend referendum op basis van deze verordening.
3. Indien ~~in~~ binnen een jaar geen reguliere verkiezing wordt gehouden, wordt voor de stemming een andere ~~als de~~ dag ~~van stemming een dag~~ aangewezen. Deze dag ligt tussen ~~binnen een termijn die aanvangt~~ vier maanden en ~~eindigt na~~ zes maanden nadat ~~de dag waarop de voorzitter van het centraal stembureau~~ het besluit tot ~~heeft genomen tot~~ toelating van het definitieve verzoek is genomen.
4. Als dag van de stemming kan geen algemeen erkende feestdag of dag in juli of augustus worden aangewezen.

~~3.~~

Artikel 3:3 Referendumvraag

1. De raad stelt zo spoedig mogelijk na het toelaten van het definitieve verzoek de referendumvraag vast. Dit doet de raad nadat de referendumcommissie heeft geadviseerd over de referendumvraag. De raad verzoekt de referendumcommissie zo spoedig mogelijk na het toelaten van het definitieve verzoek om dit advies.
2. Aan kiesgerechtigden wordt voorgelegd of zij voor of tegen de geformuleerde referendumvraag zijn. Deze vraag kan ook betrekking hebben op (een) afzonderlijk(e) onderde(e)l(en) van ~~de~~ het raadsbesluit als het verzoek zich slechts daarop richt.
3. De referendumvraag met de antwoordmogelijkheden wordt aan het adres van de kiesgerechtigden bezorgd.

Artikel 3:4 Vaststelling uitslag

1. Het centraal stembureau berekent de uitslag van het correctief raadgevend referendum en geeft aan hoeveel stemmen voor en tegen de referendumvraag zijn uitgebracht, ~~alsmede~~ het aantal blanco en ongeldige stemmen en het aantal stemmen bij volmacht.
2. Het centraal stembureau stelt vast of een meerderheid voor dan wel tegen de referendumvraag heeft gestemd. ~~waarbij b~~Blanco en ongeldige stemmen worden buiten beschouwing ~~worden~~ gelaten.
3. Het centraal stembureau stuurt het proces-verbaal met de uitslag ~~onverwijld~~ meteen toe aan de raad waarna het proces-verbaal met de uitslag zo spoedig mogelijk wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website.

Artikel 3:5 Vervolg uitslag

1. Als de uitslag van het correctief raadgevend referendum afwijzend is, vergadert de raad zo spoedig mogelijk over het gevolg van de uitslag en het al dan niet inwerkingtreden van het betwiste raadsbesluit. De raad kan ~~het college~~ burgemeester en wethouders opdracht geven tot voorbereiding van een nieuw te nemen raadsbesluit.
2. Als de uitslag van het raadgevend referendum niet afwijzend is, treedt het raadsbesluit in werking zoals bepaald in artikel 1:~~3~~4, derde lid, aanhef en onderdeel c.
~~2.~~3. ~~c~~. De raad bespreekt de uitslag van het referendum in de eerstkomende raadsvergadering.

Hoofdstuk 4 Referendumcommissie

Artikel 4:1 Samenstelling

1. De raad stelt een referendumcommissie in en benoemt haar leden op voorstel van het ~~dagelijks bestuur~~ presidium van de raad.
2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden; deze vijf leden kiezen uit hun midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.
3. De selectiecommissie doet een voorstel aan het ~~dagelijks bestuur~~ presidium van de raad. De selectiecommissie bestaat uit de leden van de ~~CPR~~ werkgeverscommissie, bijgestaan door de griffier van de raad.
4. Geen lid kunnen worden personen die tot vijf jaar voorafgaand aan hun benoeming:
    a. lid zijn geweest van ~~het college~~ burgemeester en wethouders,
    b. een politieke functie hebben uitgeoefend in de gemeente Utrecht, of
    c. ambtenaar zijn geweest in dienst van de gemeente Utrecht.
5. Het ~~dagelijks bestuur~~ presidium doet bij het voorstel een verklaring van elke kandidaat met:
    a. De mededeling dat hij de benoeming als lid van de referendumcommissie zal aanvaarden;
    b. Een overzicht van de (openbare) hoofd- en nevenfuncties die hij bekleedt;
    c. De toezegging dat hij bij wijzigingen in zijn hoofd- en nevenfuncties dit meteen zal melden ~~Een verklaring in voorkomende gevallen ook naderhand per ommegaande het overzicht van hoofd- en nevenfuncties te actualiseren door dit te melden~~ aan de griffier van de raad.
6. Het ~~dagelijks bestuur~~ presidium doet bij het voorstel tevens:
    a. Een Verklaring Omtrent het Gedrag;
    b. Een positief bevonden achtergrondonderzoek.
7. Benoeming van de leden vindt plaats voor een periode van zes jaar, waarna de mogelijkheid bestaat van een eenmalige herbenoeming voor eenzelfde periode.
8. De voorzitter stelt in overleg met de leden van de referendumcommissie een rooster van aftreden vast zodat wordt voorkomen dat ~~meerdere~~ alle leden van de referendumcommissie in één keer zullen aftreden.
9. Een lid van de referendumcommissie kan ieder moment ontslag nemen. Hij doet daarvan schriftelijk mededeling aan de voorzitter van de raad.
10. De raad kan een lid van de referendumcommissie ontslaan wegens ongeschiktheid, onbekwaamheid, andere zwaarwegende gronden, indien hij naar het oordeel van de raad ernstig nadeel toebrengt aan het in hem gestelde vertrouwen of indien hij door ziekte of gebreken blijvend ongeschikt is zijn commissielidmaatschap te vervullen. ~~Omtrent~~ Over het voornemen tot ontslag wordt de betrokkene gehoord door de ~~CPR~~ werkgeverscommissie.
11. De leden van de referendumcommissie ontvangen een vergoeding op grond van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers.
12. Het secretariaat van de referendumcommissie wordt vervuld door een ambtelijk secretaris. De secretaris wordt aangewezen door de raad en staat bij de vervulling van zijn taak onder leiding van de voorzitter van de referendumcommissie.
13. De ~~CPR~~ werkgeverscommissie onderhoudt namens de raad het contact met de referendumcommissie. De werkgeverscommissie voert één keer per twee jaar een gesprek met de voorzitter over het functioneren van de referendumcommissie en de uitvoering van haar taken. In het andere jaar voert de werkgeverscommissie een

gesprek met alle leden van de referendumcommissie samen. ~~en voert ten minste jaarlijks een gesprek met de voorzitter respectievelijk de voorzitter en de leden van de referendumcommissie over het functioneren van de referendumcommissie en de uitvoering van haar taken.~~

14. De referendumcommissie stelt elk jaar vóór 1 april een verslag op van ~~zijn~~ haar werkzaamheden over het voorafgaande jaar.

Artikel 4:2 Advies en toezicht

1. De referendumcommissie brengt advies uit in de volgende situaties:
    a. bij aanpassingen van deze verordening;
    b. over de referendabelheid van raadsbesluiten;
    c. bij onduidelijkheid over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure;
    d. over de referendumvraag;
    e. bij onduidelijkheid over andere zaken die het correctief raadgevend referendum betreffen.

~~1. kan op eigen initiatief of op verzoek van de raad, de voorzitter van het centraal stembureau of het college advies uitbrengen over aanpassingen van deze verordening, over de referendabelheid van raadsbesluiten, over de bij de referenda en referendumverzoeken te volgen procedure, de referendumvraag en alle overige zaken die het raadgevend referendum betreffen en die zij van belang acht.~~

2. Advies kan worden gevraagd door de raad, de voorzitter van het centraal stembureau of burgemeester en wethouders. De referendumcommissie kan ook op eigen initiatief advies uitbrengen.

~~2.~~3. De referendumcommissie kan vergaderen en besluiten nemen wanneer minimaal drie leden aanwezig zijn.

~~3.~~4. De referendumcommissie brengt desgevraagd ~~krijgt minimaal een termijn van binnen twee~~ vier weken advies uit, tenzij er sprake is van een adviesverzoek als bedoeld in artikel 2:4 lid 1. ~~voor het uitbrengen van het gevraagde advies. Het gevraagd advies dient uiterlijk binnen vier weken gereed te zijn, tenzij sprake is van een situatie als bedoeld in artikel 2:6 lid 2.~~ In dat geval brengt de referendumcommissie binnen tien dagen na ontvangst van het verzoek haar advies uit.

~~4.~~5. Het advies wordt door de referendumcommissie gelijktijdig gedeeld met raad, de voorzitter van het centraal stembureau en burgemeester en wethouders~~het college~~.

~~5.~~6. De raad en burgemeester en wethouders ~~het college~~ stellen aan de referendumcommissie de voor de advisering benodigde stukken meteen ~~onverwijld~~ ter beschikking.

~~6.~~7. De referendumcommissie houdt toezicht op de uitvoering van deze verordening, ~~en~~ het neutrale karakter van de door burgemeester en wethouders ~~het college~~ te verstrekken voorlichting naar burgers over het correctief raadgevend referendum en de referendumvraagstelling.

Artikel 4:34 Vergadering en openbaarmaking

1. De referendumcommissie vergadert in beslotenheid.
2. De adviezen van de referendumcommissie zijn openbaar tenzij het openbaar belang zich verzet tegen openbaarmaking of openbaarmaking in het kader van artikel 5.1 van de Wet open overheid achterwege dient te blijven.
3. Indien er sprake is van een advies op verzoek van de raad, voorzitter van het centraal stembureau of ~~het college~~ burgemeester en wethouders kunnen nadere afspraken worden gemaakt met de referendumcommissie over het moment van openbaarmaking, tenzij het openbaar belang zich daartegen verzet als bedoeld in het tweede lid van dit artikel.
4. Het advies van de referendumcommissie als bedoeld in artikel 3:3 eerste lid wordt openbaar met de vaststelling van de referendumvraag.

Artikel 4:~~43~~ Klachten

1. De referendumcommissie behandelt klachten in het kader van de toezichtstaak zoals genoemd in artikel 4:2, ~~zesde~~ zevende lid.
2. De referendumcommissie brengt terstond advies uit als een ingediende klachte zo ernstig is~~,~~ dat de gedraging of de publicatie waarop de klacht betrekking heeft, moet worden gestaakt.
3. Voor het onderzoek in het kader van de klachtbehandeling kan de referendumcommissie alle informatie die zij nodig acht, opvragen bij burgemeester en wethouders~~het college~~, voorzitter van het centraal stembureau en de raad. Zij verlenen de referendumcommissie ~~terstond~~ iedere medewerking.
4. De referendumcommissie organiseert een openbare hoorzitting voor de behandeling van de klacht~~en is openbaar~~.
5. De klager of zijn gemachtigde wordt ten minste twee weken voordat de hoorzitting van de referendumcommissie plaatsvindt, schriftelijk uitgenodigd om aldaar aanwezig te zijn.
6. De voorzitter van de referendumcommissie kan leden van burgemeester en wethouders ~~het college~~ dan wel ambtenaren of anderen uitnodigen aanwezig te zijn op de hoorzitting om informatie te verstrekken.
7. Aan een hoorzitting nemen ten minste ~~twee~~ drie leden van de referendumcommissie deel.
8. De referendumcommissie beraadslaagt achter gesloten deuren over de gegrondheid van de klacht.
9. De referendumcommissie neemt binnen vier weken na ontvangst van de klacht een schriftelijke beslissing en zendt ~~dit~~ deze ~~onverwijld~~ meteen toe aan de klager of diens~~t~~ gemachtigde ~~alsmede~~ en aan de beklaagde.

10. De referendumcommissie maakt de beslissing op de klacht openbaar, tenzij het openbaar belang zich verzet tegen openbaarmaking of openbaarmaking in het kader van artikel 5.1 van de Wet open overheid achterwege dient te blijven.

~~Artikel 4:4 Vergadering en openbaarmaking~~

~~1. De referendumcommissie vergadert in beslotenheid.~~
~~2.1. De adviezen van de referendumcommissie zijn openbaar tenzij het openbaar belang zich verzet tegen openbaarmaking of openbaarmaking in het kader van artikel 5.1 van de Wet open overheid achterwege dient te blijven.~~
~~3.1. Indien er sprake is van een advies op verzoek van de raad, voorzitter van het centraal stembureau of het college kunnen nadere afspraken worden gemaakt met de referendumcommissie over het moment van openbaarmaking, tenzij het openbaar belang zich daartegen verzet als bedoeld in het tweede lid van dit artikel.~~
~~4.1. Het advies van de referendumcommissie als bedoeld in artikel 3:3 eerste lid wordt openbaar met de vaststelling van de referendumvraag.~~

Hoofdstuk 5 Straf- en slotbepalingen

Artikel 5:1 Strafbepaling

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;

b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken;

c. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen voorhanden heeft met het oogmerk deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;

d. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;

e. door gift of belofte een kiesgerechtigde omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem;

f. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun stempas, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

~~Artikel 5:2 Termijnen~~

~~1. Ten aanzien van alle in deze verordening genoemde termijnen, met uitzondering van de termijnen genoemd in artikel 3:2, geldt dat deze exclusief recesweken van de raad zijn.~~

Artikel 5:23 Overgangsbepalingen

1. Op een reeds lopende referendumprocedure is de Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht (versie 2025)~~17~~ van toepassing.

2. De leden van de referendumcommissie die op grond van de Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht 2021~~37~~ door de raad zijn benoemd, worden geacht tevens te zijn benoemd in de referendumcommissie op grond van deze verordening, zulks voor de zittingsperiode zoals in hun benoemingbesluit is aangegeven.

Artikel 5:4 Intrekking

De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht wordt ingetrokken. ~~De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht 2017 wordt ingetrokken.~~

Artikel 5:5 Inwerkingtreding verordening

Deze verordening treedt in werking op de dag na bekendmaking in het gemeenteblad.

Artikel 5:6 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van <datum>.

De burgemeester,

Sharon A.M. Dijksma

De griffier,

~~Merel van Hall~~ Miguel Israel

Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht

De raad van de gemeente Utrecht;

- gelezen het voorstel van het presidium van de raad van 19 november 2026;
- gelet op de artikelen 84, 149 en 154 van de Gemeentewet.
- gezien de adviezen van de referendumcommissie van 6 februari 2025 en 17 september 2025 .

Besluit de volgende verordening vast te stellen:

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities

- *burgemeester en wethouders:* het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht;
- *centraal stembureau*: het stembureau dat voor de gemeenteraadsverkiezingen wordt ingesteld als bedoeld in artikel E 19 van de Kieswet;
- *correctief raadgevend referendum*: volksraadpleging waarbij kiesgerechtigden zich op initiatief van één of meer kiesgerechtigden kunnen uitspreken over een aangenomen raadsbesluit;
- *kiesgerechtigde*: diegene die stemrecht heeft voor de verkiezing van de leden van de raad;
- *raad*: de gemeenteraad van de gemeente Utrecht;
- *raadsbesluit*: een breder begrip dan bedoeld in artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht: een schriftelijke beslissing van de raad, met uitzondering van moties en niet aangenomen voorstellen.
- *referendumcommissie*: een commissie van advies en toezicht als bedoeld in artikel 84 van de Gemeentewet;
- *voorzitter centraal stembureau*: de burgemeester van de gemeente Utrecht als bedoeld in artikel E 19 van de Kieswet;
- *werkgeverscommissie* : een door de raad op grond van artikel 83 van de Gemeentewet ingestelde commissie.

Artikel 1:2 Het correctief raadgevend referendum

1. Een correctief raadgevend referendum wordt gehouden als het inleidend verzoek en het daaropvolgend definitief verzoek zijn toegelaten.
2. Onderwerp van een correctief raadgevend referendum is een aangenomen raadsbesluit met uitzondering van besluiten:
   a. over individuele kwesties, zoals benoemingen, schorsingen, kwijtscheldingen of schenkingen;
   b. tot vaststelling of wijziging van een rechtspositionele regeling;
   c. over de vaststelling, wijziging of intrekking van de arbeidsvoorwaardelijke regelingen en daaruit voortvloeiende besluiten met betrekking tot de griffier en de medewerkers in dienst van de raad;
   d. over de hoogte van geldelijke voorzieningen voor politieke ambtsdragers, gewezen politieke ambtsdragers en hun nabestaanden;
   e. over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening, de hoogte van gemeentelijke tarieven of belastingen, en het invoeren, wijzigen of afschaffen van gemeentelijke tarieven of belastingen;
   f. tot vaststelling, wijziging of intrekking van:
      - een bestemmingsplan, met inbegrip van een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte voor zover het plan regels bevat over de fysieke leefomgeving;
      - een voorbereidingsbesluit als bedoeld in artikel 4.14 van de Omgevingswet, voor zover dit besluit betrekking heeft op de voorbereiding van regels in het omgevingsplan;
      - een beheersverordening;
      - een exploitatieplan of een verklaring van geen bedenkingen, voor zover daarvoor onder het vóór 1 januari 2024 geldende recht een afzonderlijke bevoegdheid van de gemeenteraad bestond;
      - het omgevingsplan;
      - een besluit tot aanwijzing van gevallen waarin de gemeenteraad adviesrecht heeft bij een buitenplanse omgevingsplanactiviteit;
      - een delegatiebesluit op grond waarvan de bevoegdheid tot vaststelling, wijziging of intrekking van het omgevingsplan aan burgmeester en wethouders wordt overgedragen;
      - ……..
   g. in het kader van deze verordening;
   h. inzake bezwaar- of beroepsprocedures of rechtsgedingen;
   i. in het kader van de Wet gemeenschappelijke regelingen;
   j. als bedoeld in artikel 3, tweede lid, onder a van de Wet algemene regels herindeling;
   k. ter uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever waarbij de raad geen beleidsvrijheid heeft;
   l. waarbij naar het oordeel van de raad geen correctief raadgevend referendum kan worden gehouden in verband met dringende redenen;
   m. in het kader van geheimhouding;

n. in het kader van de Wet open overheid;
o. over het interne functioneren en werkwijze van de raad, commissies, rekenkamer en ombudsloket, alsmede alle daarmee samenhangende reglementen en verordeningen;
p. die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een correctief raadgevend referendum is gehouden;
q. waarbij op grond van artikel 6, tweede lid, Huisvestingswet afstemming is vereist met de Woningmarktregio en de uitvoering op regionaal niveau gelijkluidend is.

3. Indien sprake is van een uitzonderingsgrond, als benoemd in lid 2 van deze bepaling, wordt op het raadsbesluit weergegeven welke uitzonderingsgrond op het raadsbesluit of op onderdelen van het raadsbesluit van toepassing is.

Artikel 1:3 Termijnen

Ten aanzien van alle in deze verordening genoemde termijnen, met uitzondering van de termijnen genoemd in artikel 3:2, geldt dat de recesweken van de raad niet meetellen bij het berekenen van de termijn .

Artikel 1:4 Inwerkingtreding raadsbesluit

1. Een raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum kan worden gehouden, treedt in werking vijf weken na de dag van publicatie van het raadsbesluit.
2. De termijn, genoemd in het eerste lid, wordt opgeschort met ingang van de dag nadat een besluit bedoeld in artikel 2:4, derde lid, is genomen om een inleidend verzoek toe te laten. De opschorting wordt zo spoedig mogelijk kenbaar gemaakt op of bij het gepubliceerde raadsbesluit en vermeldt de reden van opschorting.
3. De opschorting, genoemd in het tweede lid, eindigt op de dag nadat:
   a. de termijn, genoemd in artikel 2:2, derde lid voor het indienen van een definitief verzoek is verstreken en binnen die termijn geen definitief verzoek is ingediend;
   b. een besluit, bedoeld in artikel 2:3 is genomen tot afwijzing van het definitieve verzoek;
   c. het centraal stembureau heeft vastgesteld dat de uitslag van een correctief raadgevend referendum niet heeft geleid tot een raadgevende uitspraak tot afwijzing van het raadsbesluit en de raad hiervan in kennis heeft gesteld als bedoeld in artikel 3:4, derde lid of;
   d. de raad heeft besloten het raadsbesluit waarover het correctief raadgevend referendum is gehouden in te trekken en/of een gewijzigd raadsbesluit heeft genomen.
4. Het beëindigen van de opschorting wordt zo spoedig mogelijk kenbaar gemaakt op of bij het gepubliceerde raadsbesluit en vermeldt de reden van beëindiging.

Artikel 1:5 Directe inwerkingtreding van referendabele raadsbesluiten

1. Indien de inwerkingtreding van een raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum kan worden gehouden, niet kan worden uitgesteld is afwijking van artikel 1:4 mogelijk. Het blijft mogelijk om in dat geval over het raadsbesluit een correctief raadgevend referendum te houden.
2. Indien over een raadsbesluit als bedoeld in het eerste lid een correctief raadgevend referendum is gehouden dat leidt tot een raadgevende uitspraak tot afwijzing van het raadsbesluit, vergadert de raad zo spoedig mogelijk over het al in werking getreden raadsbesluit. De raad kan burgemeester en wethouders opdracht geven tot voorbereiding van een raadsvoorstel tot intrekking van het raadsbesluit en, indien gewenst, een nieuw te nemen raadsbesluit.

Hoofdstuk 2 Van verzoek tot besluit

Artikel 2:1 Stap 1: het inleidend verzoek

1. Iedere kiesgerechtigde kan schriftelijk of elektronisch een inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum indienen bij de voorzitter van het centraal stembureau. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de raad hierover.
2. Een inleidend verzoek wordt ondersteund door ten minste 1.000 geldige ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het inleidend verzoek wordt ingediend. De ondersteuningsverklaringen moeten zijn ontvangen vóór de uiterlijke termijn voor het indienen van het inleidend verzoek zoals bedoeld in lid 3.
3. De termijn voor het indienen van een inleidend verzoek bedraagt drie weken na publicatie van het raadsbesluit op het openbare raadsinformatiesysteem op utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl.
4. Alle ondersteuningsverklaringen die bij een inleidend verzoek binnen de daarvoor gestelde termijn zijn ingediend, worden meegenomen bij een daaropvolgend definitief verzoek indien het inleidende verzoek is toegelaten.

Artikel 2:2 Stap 2: het definitieve verzoek

1. Iedere kiesgerechtigde kan, na toelating van het inleidend verzoek, schriftelijk of elektronisch een definitief verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum indienen bij de voorzitter van het centraal stembureau. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de raad hierover.
2. Een definitief verzoek wordt ondersteund door ten minste 10.000 geldige ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat de

voorzitter van het centraal stembureau heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.

3. De termijn voor het indienen van het definitieve verzoek bedraagt zes weken na bekendmaking van het besluit tot toelating van het inleidend verzoek (door de voorzitter van het centraal stembureau)

Artikel 2:3 Beoordeling van het inleidend verzoek en definitieve verzoek

1. Het inleidend verzoek wordt afgewezen als:
   a. het een raadsbesluit betreft dat is uitgezonderd als bedoeld in artikel 1:2, tweede lid;
2. Het inleidend en het definitieve verzoek worden afgewezen als:
   b. het aantal geldige ondersteuningsverklaringen minder bedraagt dan vereist is voor het betreffende verzoek;
   c. het is ingediend door een niet-kiesgerechtigde; of:
   d. het is ingediend buiten de voor het desbetreffende verzoek gestelde termijn.

Artikel 2:4 Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek

1. De voorzitter van het centraal stembureau vraagt uiterlijk binnen twee werkdagen na ontvangst van het inleidend verzoek advies aan de referendumcommissie.
2. Het vragen van advies is niet verplicht als sprake is van een situatie zoals bedoeld in artikel 2:3, lid 2.
3. De voorzitter van het centraal stembureau besluit of een verzoek wordt toegelaten of afgewezen binnen twee weken na de dag waarop het verzoek is ingediend en is voorzien van de benodigde ondersteuningsverklaringen.
4. De voorzitter van het centraal stembureau informeert de indiener van het verzoek en de gemeenteraad gelijktijdig over het besluit en maakt het besluit vervolgens zo spoedig mogelijk openbaar op de gemeentelijke website

Artikel 2:5 De ondersteuningsverklaringen

1. Een kiesgerechtigde mag maximaal één ondersteuningsverklaring indienen. Als de ondersteuningsverklaring wordt ingediend bij het inleidend verzoek dan telt deze ook mee voor het definitief verzoek. Als meer ondersteuningsverklaringen worden ingediend dan is er slechts één geldig.
2. Een ondersteuningsverklaring mag schriftelijk of elektronisch worden ingediend.
3. Een ondersteuningsverklaring bevat de voorletters, achternaam, adres, woonplaats en geboortedatum van de kiesgerechtigde.
4. Ongeldig is een ondersteuningsverklaring die:
   a. is ingediend na afloop van de voor het desbetreffende verzoek gestelde termijn;
   b. afkomstig is van een persoon die niet kiesgerechtigd is op het moment zoals bedoeld in artikel 2:1, lid 2 bij het inleidend verzoek en op het moment zoals

bedoeld in artikel 2:2, lid 2 bij het definitief verzoek waaronder begrepen de ondersteuningsverklaringen die overeenkomstig artikel 2:1, lid 4 zijn meegenomen; of:

c. niet volledig of feitelijk onjuist is ingevuld.

Artikel 2:6 Steekproef geldigheid ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek

1. Ondersteuningsverklaringen worden gecontroleerd via een steekproef. Hierbij is de kans voor elke ondersteuningsverklaring om deel uit te maken van de steekproef even groot .
2. De omvang van de steekproef wordt bepaald aan de hand van de volgende formule: S = (4147,36 x Y) / (4146,36 + Y), waarbij:
   S = het aantal ondersteuningsverklaringen dat voor een steekproef is geselecteerd;
   Y = het totaal aantal ondersteuningsverklaringen dat niet op grond van artikel 2:5, vierde lid sub a ongeldig is verklaard.
3. De ondersteuningsverklaringen die bij het inleidende verzoek en het definitieve verzoek binnen de daarvoor gestelde termijnen zijn ingediend, worden gezamenlijk gecontroleerd door middel van een aselecte steekproef.
4. Het aantal in de steekproef aangemerkte ondersteuningsverklaringen wordt uitgedrukt als een percentage van het totaal aantal geverifieerde ondersteuningsverklaringen.
5. Het totaal aantal geldige ondersteuningsverklaringen is het totaal aantal ondersteuningsverklaringen dat niet op grond van artikel 2:5, vierde lid sub a, ongeldig is verklaard, vermenigvuldigd met het percentage, bedoeld in het vierde lid.

Artikel 2:7 Subsidie

Op grond van de Algemene subsidieverordening gemeente Utrecht kunnen burgemeester en wethouders nadere regels stellen ten aanzien van de subsidiëring van activiteiten ter ondersteuning van het publieke debat en de meningsvorming over het onderwerp waarop het referendum betrekking heeft.

Hoofdstuk 3 Procedure voorbereiding, stemming en uitslag

Artikel 3:1 De Kieswet is zoveel mogelijk van toepassing

Op de procedure ter voorbereiding, stemming en uitslag van het correctief raadgevend referendum zijn bepalingen uit de hoofdstukken E, paragrafen 2, 3 en 5, J, L, N, paragrafen 1 en 4, Na en P, paragrafen 1 en 4 van de Kieswet zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing, voor zover bij of krachtens deze verordening niet anders is bepaald, met dien verstande dat ‘de dag van de kandidaatstelling’ in de van de overeenkomstige toepassing zijnde bepalingen uit de Kieswet gelezen wordt als ‘de vierenveertigste dag voor de dag van de stemming’.

Artikel 3:2 Datum stemming

1. De raad bepaalt, na overleg met burgemeester en wethouders, de dag waarop de stemming over het correctief raadgevend referendum wordt gehouden.
2. De dag van de stemming wordt in beginsel gecombineerd met de eerstvolgende dag van stemming voor:
    a. een verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
    b. een verkiezing voor de leden van provinciale staten van Utrecht;
    c. een verkiezing voor de leden van het algemene bestuur van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden of van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
    d. een verkiezing voor de leden van de raad;
    e. een verkiezing voor de leden van het Europees Parlement, of;
    f. een ander correctief raadgevend referendum op basis van deze verordening.
3. Indien binnen een jaar geen reguliere verkiezing wordt gehouden, wordt voor de stemming een andere dag aangewezen. Deze dag ligt tussen vier maanden en zes maanden nadat het besluit tot toelating van het definitieve verzoek is genomen.
4. Als dag van de stemming kan geen algemeen erkende feestdag of dag in juli of augustus worden aangewezen.

Artikel 3:3 Referendumvraag

1. De raad stelt zo spoedig mogelijk na het toelaten van het definitieve verzoek de referendumvraag vast. Dit doet de raad nadat de referendumcommissie heeft geadviseerd over de referendumvraag. De raad verzoekt de referendumcommissie zo spoedig mogelijk na het toelaten van het definitieve verzoek om dit advies.
2. Aan kiesgerechtigden wordt voorgelegd of zij voor of tegen de geformuleerde referendumvraag zijn. Deze vraag kan ook betrekking hebben op (een) afzonderlijk(e) onderde(e)l(en) van het raadsbesluit als het verzoek zich slechts daarop richt.
3. De referendumvraag met de antwoordmogelijkheden wordt aan het adres van de kiesgerechtigden bezorgd.

Artikel 3:4 Vaststelling uitslag

1. Het centraal stembureau berekent de uitslag van het correctief raadgevend referendum en geeft aan hoeveel stemmen voor en tegen de referendumvraag zijn uitgebracht, het aantal blanco en ongeldige stemmen en het aantal stemmen bij volmacht.
2. Het centraal stembureau stelt vast of een meerderheid voor dan wel tegen de referendumvraag heeft gestemd. Blanco en ongeldige stemmen worden buiten beschouwing gelaten.

3. Het centraal stembureau stuurt het proces-verbaal met de uitslag meteen toe aan de raad waarna het proces-verbaal met de uitslag zo spoedig mogelijk wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website.

Artikel 3:5 Vervolg uitslag

1. Als de uitslag van het correctief raadgevend referendum afwijzend is, vergadert de raad zo spoedig mogelijk over het gevolg van de uitslag en het al dan niet inwerkingtreden van het betwiste raadsbesluit. De raad kan burgemeester en wethouders opdracht geven tot voorbereiding van een nieuw te nemen raadsbesluit.
2. Als de uitslag van het raadgevend referendum niet afwijzend is, treedt het raadsbesluit in werking zoals bepaald in artikel 1:4, derde lid, aanhef en onderdeel c.
3. De raad bespreekt de uitslag van het referendum in de eerstkomende raadsvergadering.

Hoofdstuk 4 Referendumcommissie

Artikel 4:1 Samenstelling

1. De raad stelt een referendumcommissie in en benoemt haar leden op voorstel van het presidium van de raad.
2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden; deze vijf leden kiezen uit hun midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.
3. De selectiecommissie doet een voorstel aan het presidium van de raad. De selectiecommissie bestaat uit de leden van de werkgeverscommissie, bijgestaan door de griffier van de raad.
4. Geen lid kunnen worden personen die tot vijf jaar voorafgaand aan hun benoeming:
    a. lid zijn geweest van burgemeester en wethouders,
    b. een politieke functie hebben uitgeoefend in de gemeente Utrecht, of
    c. ambtenaar zijn geweest in dienst van de gemeente Utrecht.
5. Het presidium doet bij het voorstel een verklaring van elke kandidaat met:
    a. De mededeling dat hij de benoeming als lid van de referendumcommissie zal aanvaarden;
    b. Een overzicht van de (openbare) hoofd- en nevenfuncties die hij bekleedt;
    c. De toezegging dat hij bij wijzigingen in zijn hoofd- en nevenfuncties dit meteen zal melden aan de griffier van de raad.
6. Het presidium doet bij het voorstel tevens:
    a. Een Verklaring Omtrent het Gedrag;
    b. Een positief bevonden achtergrondonderzoek.
7. Benoeming van de leden vindt plaats voor een periode van zes jaar, waarna de mogelijkheid bestaat van een eenmalige herbenoeming voor eenzelfde periode.

8. De voorzitter stelt in overleg met de leden van de referendumcommissie een rooster van aftreden vast zodat wordt voorkomen dat alle leden van de referendumcommissie in één keer zullen aftreden.
9. Een lid van de referendumcommissie kan ieder moment ontslag nemen. Hij doet daarvan schriftelijk mededeling aan de voorzitter van de raad.
10. De raad kan een lid van de referendumcommissie ontslaan wegens ongeschiktheid, onbekwaamheid, andere zwaarwegende gronden, indien hij naar het oordeel van de raad ernstig nadeel toebrengt aan het in hem gestelde vertrouwen of indien hij door ziekte of gebreken blijvend ongeschikt is zijn commissielidmaatschap te vervullen. Over het voornemen tot ontslag wordt de betrokkene gehoord door de werkgeverscommissie.
11. De leden van de referendumcommissie ontvangen een vergoeding op grond van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers.
12. Het secretariaat van de referendumcommissie wordt vervuld door een ambtelijk secretaris. De secretaris wordt aangewezen door de raad en staat bij de vervulling van zijn taak onder leiding van de voorzitter van de referendumcommissie.
13. De werkgeverscommissie onderhoudt namens de raad het contact met de referendumcommissie. De werkgeverscommissie voert één keer per twee jaar een gesprek met de voorzitter over het functioneren van de referendumcommissie en de uitvoering van haar taken. In het andere jaar voert de werkgeverscommissie een gesprek met alle leden van de referendumcommissie samen.
14. De referendumcommissie stelt elk jaar vóór 1 april een verslag op van haar werkzaamheden over het voorafgaande jaar.

Artikel 4:2 Advies en toezicht

1. De referendumcommissie brengt advies uit in de volgende situaties:
    a. bij aanpassingen van deze verordening;
    b. over de referendabelheid van raadsbesluiten;
    c. bij onduidelijkheid over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure;
    d. over de referendumvraag;
    e. bij onduidelijkheid over andere zaken die het correctief raadgevend referendum betreffen.
2. Advies kan worden gevraagd door de raad, de voorzitter van het centraal stembureau of burgemeester en wethouders. De referendumcommissie kan ook op eigen initiatief advies uitbrengen.
3. De referendumcommissie kan vergaderen en besluiten nemen wanneer minimaal drie leden aanwezig zijn.
4. De referendumcommissie brengt desgevraagd binnen vier weken advies uit, tenzij er sprake is van een adviesverzoek als bedoeld in artikel 2:4 lid 1. In dat geval brengt de referendumcommissie binnen tien dagen na ontvangst van het verzoek haar advies uit.

5. Het advies wordt door de referendumcommissie gelijktijdig gedeeld met raad, de voorzitter van het centraal stembureau en burgemeester en wethouders.
6. De raad en burgemeester en wethouders stellen aan de referendumcommissie de voor de advisering benodigde stukken meteen ter beschikking.
7. De referendumcommissie houdt toezicht op de uitvoering van deze verordening, het neutrale karakter van de door burgemeester en wethouders te verstrekken voorlichting naar burgers over het correctief raadgevend referendum en de referendumvraagstelling.

Artikel 4:3 Vergadering en openbaarmaking

1. De referendumcommissie vergadert in beslotenheid.
2. De adviezen van de referendumcommissie zijn openbaar tenzij het openbaar belang zich verzet tegen openbaarmaking of openbaarmaking in het kader van artikel 5.1 van de Wet open overheid achterwege dient te blijven.
3. Indien er sprake is van een advies op verzoek van de raad, voorzitter van het centraal stembureau of burgemeester en wethouders kunnen nadere afspraken worden gemaakt met de referendumcommissie over het moment van openbaarmaking, tenzij het openbaar belang zich daartegen verzet als bedoeld in het tweede lid van dit artikel.
4. Het advies van de referendumcommissie als bedoeld in artikel 3:3 eerste lid wordt openbaar met de vaststelling van de referendumvraag.

Artikel 4:4 Klachten

1. De referendumcommissie behandelt klachten in het kader van de toezichtstaak zoals genoemd in artikel 4:2, zevende lid.
2. De referendumcommissie brengt terstond advies uit als een ingediende klacht zo ernstig is dat de gedraging of de publicatie waarop de klacht betrekking heeft, moet worden gestaakt.
3. Voor het onderzoek in het kader van de klachtbehandeling kan de referendumcommissie alle informatie die zij nodig acht, opvragen bij burgemeester en wethouders, voorzitter van het centraal stembureau en de raad. Zij verlenen de referendumcommissie iedere medewerking.
4. De referendumcommissie organiseert een openbare hoorzitting voor de behandeling van de klacht.
5. De klager of zijn gemachtigde wordt ten minste twee weken voordat de hoorzitting van de referendumcommissie plaatsvindt, schriftelijk uitgenodigd om aldaar aanwezig te zijn.
6. De voorzitter van de referendumcommissie kan leden van burgemeester en wethouders dan wel ambtenaren of anderen uitnodigen aanwezig te zijn op de hoorzitting om informatie te verstrekken.

7. Aan een hoorzitting nemen ten minste drie leden van de referendumcommissie deel.
8. De referendumcommissie beraadslaagt achter gesloten deuren over de gegrondheid van de klacht.
9. De referendumcommissie neemt binnen vier weken na ontvangst van de klacht een schriftelijke beslissing en zendt deze meteen toe aan de klager of diens gemachtigde en aan de beklaagde.
10. De referendumcommissie maakt de beslissing op de klacht openbaar, tenzij het openbaar belang zich verzet tegen openbaarmaking of openbaarmaking in het kader van artikel 5.1 van de Wet open overheid achterwege dient te blijven.

Hoofdstuk 5 Straf- en slotbepalingen

Artikel 5:1 Strafbepaling

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;

b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken;

c. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen voorhanden heeft met het oogmerk deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;

d. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;

e. door gift of belofte een kiesgerechtigde omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem;

f. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun stempas, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 5:2 Overgangsbepalingen

1. Op een reeds lopende referendumprocedure is de Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht (versie 2025) van toepassing.

2. De leden van de referendumcommissie die op grond van de Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht 2023 door de raad zijn benoemd, worden geacht

tevens te zijn benoemd in de referendumcommissie op grond van deze verordening, zulks voor de zittingsperiode zoals in hun benoemingbesluit is aangegeven.

Artikel 5:4 Intrekking

De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht wordt ingetrokken.

Artikel 5:5 Inwerkingtreding verordening

Deze verordening treedt in werking op de dag na bekendmaking in het gemeenteblad

Artikel 5:6 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van <datum>.

De burgemeester,

Sharon A.M. Dijksma

De griffier,

Miguel Israel

Aan: Presidium van de raad

Van: Renée Balvers

Datum: 12 november 2026

Betreft: aanbieding gewijzigde Verordening correctief raadgevend referendum

1. Waarom een gewijzigde verordening?

Op 10 september 2026 is de Verordening correctief raadgevend referendum (hierna: de Verordening) besproken in het Presidium. Het Presidium heeft besloten de Verordening door te geleiden naar de Commissie Bestuur. Op 3 december 2026 staat de inhoudelijke bespreking van de Verordening gepland in de Commissie Bestuur. Op 12 oktober 2026 heeft de Referendumcommissie een advies uitgebracht naar aanleiding van de aanpassing van de Verordening. Dit advies bevat een aantal, met name technische verbeterpunten. Om praktische redenen is de keuze gemaakt deze verbeterpunten al te verwerken vóórdat inhoudelijke bespreking plaatsvindt in de Commissie Bestuur. Om deze reden ligt bij het Presidium nu een gewijzigde Verordening en een gewijzigde toelichting bij de Verordening voor. Ook het bijbehorende raadsvoorstel is op een aantal punten aangepast. De wijzigingen zijn geel gearceerd.

2. Welke punten zijn aangepast?

De volgende adviezen van de Referendumcommissie zijn aanleiding geweest tot een aanpassing:

Advies 1: De Referendumcommissie adviseert de voorgestelde wijziging van de uitzonderingsgrond onder artikel 1:2, lid 2 onder f te verduidelijken zodat geborgd is dat de reikwijdte overeenkomt met de huidige verordening. *Op grond van dit advies is de toelichting in het Raadsvoorstel aangevuld.*

Advies 2: De Referendumcommissie adviseert om concreter aan te geven in welke gevallen de Nota van Uitgangspunten wel en in welke gevallen deze niet referendabel is. *Op grond van dit advies is de uitzondering van de Nota van Uitgangspunten komen te vervallen. Dit heeft geleid tot aanpassing van de Verordening en de daarbij behorende toelichting.*

Advies 4: De Referendumcommissie adviseert om te verhelderen wat de consequenties zijn als een inwoner twee ondersteuningsverklaringen indient. *Op grond van dit advies is in de Verordening en in de bijbehorende toelichting opgenomen dat bij het indienen van meer ondersteuningsverklaringen slechts één verklaring geldig is.*

Advies 6: De Referendumcommissie maakt zich zorgen over de uitvoerbaarheid van een standaard adviestermijn van twee weken en verzoekt om de oude termijn van maximaal vier weken in stand te houden. *Op grond van dit advies is in de Verordening de standaard adviestermijn weer teruggebracht naar vier weken. Dit is ook opgenomen in de bijbehorende toelichting.*

Informatieve toelichting bij Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht

Algemeen

Wettelijk kader

Op grond van de bepalingen in de Grondwet en de Gemeentewet hebben gemeenten de mogelijkheid tot het houden van een referendum over een genomen besluit. Gemeenten zijn vrij in hoe ze dit regelen zolang dit niet tegen de wet, zoals de Grondwet en de Gemeentewet ingaat.

Correctief referendum: referendum na een raadsbesluit

De termen ‘correctief’ en ‘niet correctief’ geven aan op welk moment in het besluitvormingsproces het referendum plaatsvindt. Het raadgevend referendum in deze verordening is een referendum dat na besluitvorming in de raad plaatsvindt. De gemeente Utrecht kiest daarmee voor een correctief referendum. Dat wil zeggen dat in Utrecht een referendum kan worden gehouden over een genomen raadbesluit. Om dit te verduidelijken wordt in deze verordening de term correctief referendum gebruikt.

Geen bindende werking

Een referendum is een advies van kiesgerechtigden aan de raad over een genomen besluit. De raad is niet verplicht het advies op te volgen. Bindende referenda zijn niet toegestaan. De raad kan zich niet van tevoren binden aan de uitspraak van het referendum.

Bevoegdheid

De bevoegdheid van de raad om een referendumverordening vast te stellen, vloeit voort uit de artikelen 147 en 149 van de Gemeentewet. Deze bepalingen geven de raad een algemene verordenende bevoegdheid.

Samenloop met inspraak

Onderwerpen waarover referenda kunnen worden gehouden, zijn vaak reeds via wettelijk bepaalde inspraakmogelijkheden aan de inwoners voorgelegd. Een referendum kan niet in de plaats treden van voorgeschreven inspraakmogelijkheden. Het wel of niet houden van een referendum heeft geen invloed op de voorgeschreven inspraakprocedures.

Initiatief tot het houden van een correctief raadgevend referendum

Kiesgerechtigden kunnen het initiatief nemen tot het indienen van een verzoek tot houden van een correctief raadgevend referendum.

ARTIKELSGEWIJZE toelichting

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities

Kiesgerechtigde

Degenen die kiesgerechtigd zijn voor de gemeenteraadsverkiezing zijn ook gerechtigd om een inleidend en definitief verzoek in te dienen. Daarnaast mogen kiesgerechtigden een ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een verzoek. De artikelen B3 tot en met B6 en D1, D6, eerste lid, onderdeel a, D7, D8, D9 aanhef en onderdeel b en D10, Kieswet zijn hierbij van toepassing.

De Kieswet is op meer onderdelen van de verordening van toepassing. Zie daarvoor ook de toelichting bij hoofdstuk 3.

Correctief r~~R~~aadgevend referendum

Deze verordening gaat uit van een correctief raadgevend referendum op initiatief van een kiesgerechtigde over een genomen raadsbesluit. Dit geeft aan dat het moet gaan om besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de raad. Een correctief raadgevend referendum kan dus niet worden gehouden over besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de burgemeester of van het college van burgemeester en wethouders. Een correctief raadgevend referendum kan evenmin worden gehouden indien daarmee een eventuele opgelegde geheimhouding wordt geschonden.

Raadsbesluit in de zin van deze verordening: een breed begrip

Alleen schriftelijke beslissingen van de raad over een voorstel kunnen onderwerp van een correctief raadgevend referendum zijn. Dit is expliciet een bredere definitie dan het besluitbegrip als vastgelegd in artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Niet van belang is of het besluit is gericht op een (rechts)gevolg. Ook een besluit van de raad over bijvoorbeeld een visiedocument is referendabel. ~~.~~ Moties en verworpen (niet aangenomen) voorstellen vallen niet onder de definitie. Een motie is een korte en gemotiveerde verklaring over een onderwerp waardoor een oordeel, wens of verzoek wordt uitgesproken.

Zie ook de toelichting bij artikel 3:3.

Voorzitter centraal stembureau

De voorzitter van het centraal stembureau is krachtens publiekrecht ingesteld en heeft middels attributie ook bevoegdheden gekregen. De voorzitter van het centraal stembureau is daarmee een bestuursorgaan. De voorzitter van het centraal stembureau kan over enkele technisch-juridische zaken beslissingen nemen.

Artikel 1:2 Onderwerp

Een correctief raadgevend referendum kan zich niet uitstrekken tot buiten het grondgebied van de gemeente waarin een raadgevend referendum wordt gehouden.

Een aantal raadsbesluiten is uitgezonderd. Hierover kan dus geen correctief raadgevend referendum worden gehouden. Deze uitzonderingen staan in het tweede lid van dit artikel. Een aantal van de uitzonderingen behoeft een nadere toelichting.

Onderdeel a

Aanwijzingsbesluiten waarin een concrete functionaris wordt aangewezen wordent eveneens gezien als een individuele kwestie en vallent daarmee onder deze uitzonderingsgrond.

Onderdeel e

In verband met het budgetrecht van de raad zijn raadsbesluiten in het kader van de gemeentelijke begroting, de voorjaarsnota en de gemeentelijke jaarrekening uitgezonderd. Daarnaast is de vaststelling van de hoogte van gemeentelijke tarieven en belastingen opgenomen als uitzonderingsgrond. Een besluit over het afschaffen van een belasting is eveneens uitgezonderd omdat dat direct financiële gevolgen heeft en van invloed is op de begroting. Een besluit over het vaststellen van beleid over de invoering, wijziging of afschaffen van tarieven en belastingen komt ook niet in aanmerking voor een referendum, voor zover het gaat over belastingen.

Onderdeel f

~~Onder bestemmingsplan wordt mede verstaan een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte voor zover het de ruimtelijke ordening betreft. Vooruitlopend op de komst van het omgevingsplan en de Omgevingswet kunnen gemeenten experimenteren met het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte. Het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte is een experiment onder de werking van de Crisis- en herstelwet.~~

~~Het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte betreft één integraal plan, waarin niet alleen regels over 'goede ruimtelijke ordening' zijn opgenomen, maar waar net als onder de Omgevingswet de fysieke leefomgeving centraal staat. Dit betekent dat in het plan regels kunnen worden opgenomen over o.a. het waarborgen van de veiligheid, gezondheid, milieu, welstand, natuurbescherming en duurzaamheid. Zo kan de overheid zich voorbereiden op de integrale aanpak die met het omgevingsplan zal zijn vereist.~~

~~Ook de besluiten van de raad op grond van de Omgevingswet zijn vooruitlopend op de inwerkingtreding van die wet al in de verordening opgenomen.~~

Dit onderdeel sluit planologische besluiten en daarmee rechtstreeks samenhangende besluiten uit van het referendum. Die keuze houdt verband met het bijzondere karakter van planologische besluitvorming en de daarvoor geldende openbare voorbereidings- en rechtsbeschermingsprocedure. Bij deze besluiten gelden afzonderlijke participatie-, inspraak- (afdeling 3.4 Awb) - en rechtsbeschermingsmogelijkheden, met uitzondering van onderdeel 2 en 7 bij onderdeel f .

De uitzondering op het referendum laat de bestaande inspraak- en rechtsbeschermingsmogelijkheden onverlet. Voor het latere besluit op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit gelden de daarvoor toepasselijke participatie-, inspraak- en zienswijzenprocedures. Voor het afzonderlijke raadsbesluit waarin de gevallen van adviesrecht worden aangewezen, geldt een inspraak- of zienswijzenprocedure alleen als die uit een wettelijk voorschrift of de Utrechtse participatie- en inspraakverordening voortvloeit of door de raad afzonderlijk wordt toegepast.

Het gaat onder meer om bestemmingsplannen waarvoor nog een beroepsprocedure loopt bij de Raad van State en waar een uitspraak van de Raad van State noodzaakt tot aanpassing van dit plan, het omgevingsplan en voorbereidingsbesluiten. Ook raadsbesluiten over adviesrecht bij buitenplanse omgevingsplanactiviteiten en delegatiebesluiten over de wijziging van het omgevingsplan vallen hieronder.

.....

Onderdeel i

Deze uitzondering regelt onder andere dat besluiten tot toetreding, uittreding, wijziging en zienswijzen van een gemeenschappelijke regeling niet referendabel zijn. Aangezien de gemeentelijke begroting en jaarrekening uitgesloten zijn van een correctief raadgevend referendum (*sub e*) is het logisch ook de (financiële) stukken van gemeenschappelijke regelingen uit te sluiten van een correctief raadgevend referendum. Onderdeel i moet zodanig worden geïnterpreteerd dat alle stukken van gemeenschappelijke regelingen waarvoor een raadsbesluit nodig is, onder de uitzondering vallent. Er ~~heerst~~ is namelijk bij

het bestuurlijk besluitvormingsproces van dergelijke stukken sprake van een zeer grote tijdsdruk die ook bij herhaling vraagt om maatwerk en medewerking van bestuurders.

Onderdeel k

De raad neemt soms besluiten omdat hogere regelgeving dat vereist of mogelijk maakt. Als de raad daarbij geen beleidsvrijheid heeft, dan is er ook geen ruimte om een correctief raadgevend referendum over dergelijke besluiten te houden.

Onderdeel l

Een beroep op deze uitzonderingsgrond vergt een expliciete belangenafweging van de raad met een zware motiveringsplicht. Het belang van het raadsbesluit moet zwaarder wegen dan het belang van de mogelijkheid om een correctief raadgevend referendum te houden. De referendumcommissie heeft overigens een belangrijke rol bij de advisering over de toepassing van met name deze uitzonderingsgrond. Omdat de raad beoordelingsvrijheid heeft, toetst de rechter terughoudend (ECLI:NL:RVS:2014:1402). Zie verder voor de toepassing van een vergelijkbare maar ruimere uitzonderingsgrond ECLI:NL:RVS:2017:2878: de raad kon in redelijkheid tot het oordeel komen dat het inleidend verzoek moest worden afgewezen. In ECLI:NL:RBNHO:2017:11154 oordeelde de rechter dat de raad niet afdoende had gemotiveerd dat er dringende redenen waren. De vrees voor de gevolgen van de uitslag werd niet als reden aanvaard. Ook in ECLI:NL:RBZUT:2011:BQ8972, had de raad niet afdoende gemotiveerd waarom er zwaarwegende redenen waren om geen referendum te houden. De rechter overwoog bovendien dat het simpele ontbreken van politieke bereidheid om een referendum te houden zich niet verhoudt met de aard van het referendum.

Een dringende reden zou kunnen zijn dat het belang van het correctief raadgevend referendum naar oordeel van de raad niet opweegt tegen de verantwoordelijkheid van de raad voor kwetsbare groepen en hun plaats in de samenleving. Raadsbesluiten waarbij deze verantwoordelijkheid speelt, vloeien vaak voort uit wet- en regelgeving waarin kwetsbare groepen de doelgroep zijn of waarin de raad een verantwoordelijkheid heeft voor de uitvoering van zorg, opvang en huisvesting en een stelselverantwoordelijkheid heeft voor voorzieningen. Bij kwetsbare groepen kan gedacht worden aan:

- Iedereen die zorg, opvang of groepshuisvesting nodig heeft op basis van de genoemde gemeentelijke regelgeving (en hogere wet- en regelgeving), waartoe te rekenen (niet limitatief):
  - Vluchtelingen;
  - Daklozen;
  - Kwetsbare personen waarbij sprake is van een combinatie van verslaving, licht verstandelijke beperking of psychiatrische problematiek;

- Uitstromers uit instituties (psychiatrie, verslavingsklinieken, detentie).

Een andere reden zou kunnen zijn dat de besluitvorming het uitstel ~~van~~ door een correctief raadgevend referendum niet kan lijden, bijvoorbeeld omdat besluitvorming nodig is om het hoofd te kunnen bieden aan plotselinge (onwenselijke) ontwikkelingen of omdat besluitvorming noodzakelijkerwijs volgt uit eerdere besluitvorming.

Onder een dringende redenen wordt mede verstaan de situatie waarbij de uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege spoedeisende gemeentelijke belang. Spoedeisendheid kan bijvoorbeeld aan de orde zijn in het kader van openbare orde en veiligheid. Denk hierbij aan de bekrachtiging van een noodverordening.

Het te laat beginnen met (de voorbereiding van) het besluitvormingsproces valt niet onder deze uitzonderingsgrond, tenzij sprake is van overmacht.

Onderdeel m

De uitzonderingsgrond ziet ~~toe~~ op besluiten ~~vanwege~~ over geheimhouding. Besluiten ~~alleen vanwege~~ over opleggen/opheffen/voortzetten van geheimhouding zijn hiermee niet referendabel. Een referendum over een beslispunt dat geheim is kan evenmin.

Onderdeel o

De uitzonderingsgrond ~~ziet toe~~ heeft betrekking op bijvoorbeeld het reglement van orde, gedragscodes en werkwijzen van raadscommissies. Deze uitzonderingsgrond omvat tenminste besluiten van de raad op grond van de volgende artikelen uit de Gemeentewet: 15, derde lid, 16, 33, derde lid, 41c, tweede lid, 60, eerste lid, 69, tweede lid, 81, eerste lid, 82, 83, 84, 95, eerste en tweede lid, 96, eerste en tweede lid, 97, 107, eerste lid, 107a, tweede lid, 155a.

Onderdeel q

Het gaat hierbij om raadsbesluiten waarbij op grond van artikel 6, tweede lid van de Huisvestingswet is vereist dat deze in regionaal verband zijn afgestemd. Denk hierbij

bijvoorbeeld aan de huisvestingsverordening. De Huisvestingswet vereist namelijk regionale afstemming bij de totstandkoming van de huisvestingsverordening. De woningmarktregio Utrecht bestaat uit 16~~7~~ gemeenten, die werken met een gelijkluidende tekst van de Huisvestingsverordening, waardoor afwijkingen per gemeente onwenselijk zijn, met name voor de uitvoeringsorganisaties. Bijvoorbeeld voor de woonruimteverdeling is het van belang dat een verordening of een wijziging daarvan in alle regiogemeenten gelijk in werking treedt. Er is namelijk sprake van een samenhangend regionaal stelsel.

Derde lid

Als één van de uitzonderingsgronden van toepassing is op het hele raadsbesluit of op onderdelen van het raadsbesluit, moet dit op het raadsbesluit zichtbaar worden vermeld. Wordt er geen uitzonderingsgrond in het raadsbesluit opgenomen, dan is het besluit in zijn geheel referendabel.

Artikel 1:3 Termijnen

Hoofdregel is dat de recesweken niet meetellen voor de termijnen die genoemd worden in de verordening. Een recesweek is een volledige week die loopt van maandag t/m zondag.

Daarnaast is de Algemene termijnenwet van toepassing. Dat betekent onder andere dat als de termijn eindigt in een weekend, deze wordt verlengd tot de eerste werkdag.

Rekenvoorbeelden

1. Een raadsbesluit wordt op 8 juli 2026 gepubliceerd op het openbare raadsinformatiesysteem. Op grond van artikel 2:1 lid 3 bedraagt de termijn voor het indienen van een inleidend verzoek voor een referendum 3 weken na publicatie van het raadsbesluit. De termijn begint dus te lopen op 9 juli 2026 en eindigt in principe op 29 juli 2026. De einddatum van 29 juli valt echter in het zomerreces dat loopt van 20 juli t/m 28 augustus. Omdat de recesweken niet meetellen loopt de termijn door tot na het reces. Van 9 juli t/m 19 juli was sprake van 11 dagen. Dat betekent dat de termijn van 3 weken nog 10 dagen doorloopt na het reces. De laatste recesweek loopt t/m zondag 30 augustus. De resterende termijn begint dus te lopen op 31 augustus en eindigt op 9 september 2026.

2. Een inleidend verzoek komt binnen op donderdag 16 juli 2026. Op grond van artikel 2:4 lid 1 vraagt de voorzitter van het centraal stembureau binnen 2 werkdagen na ontvangst van het verzoek advies aan de referendumcommissie. Er is nog één werkdag voordat het reces begint. Dit betekent dat de voorzitter tot op de eerste werkdag na het reces de tijd heeft om advies te vragen aan de referendumcommissie. Het reces eindigt op zondag 30 augustus 2026. Advies moet dus uiterlijk op 31 augustus worden gevraagd.

Artikel 1:~~43~~ Inwerkingtreding raadsbesluit

Eerste lid

Deze bepaling stelt de inwerkingtreding van een genomen raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum gehouden kan worden, uit.

Het raadsbesluit wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website in het openbare gedeelte van het raadsinformatiesysteem. Iedereen kan er dan kennis van nemen en kiesgerechtigden krijgen de tijd om een eventueel inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum in te dienen. Komt er geen inleidend verzoek of wordt dat verzoek afgewezen, dan treedt het besluit alsnog in werking 5 weken na de dag waarop het is gepubliceerd.

Tweede lid

Dit lid regelt dat de inwerkingtreding van een raadsbesluit verder wordt uitgesteld (opgeschort) als een inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum is toegelaten.

Derde lid

Op een aantal momenten waarop duidelijk is dat het referendumproces geen verder vervolg krijgt, kan een raadsbesluit alsnog in werking treden. De onderdelen a en b van dit lid voorzien hierin. Op het moment dat de opschorting van de inwerkingtredingstermijn eindigt, treedt het betreffende raadsbesluit alsnog in werking. Onderdeel c voorziet in inwerkingtreding als duidelijk is dat de uitslag van het correctief raadgevend referendum niet heeft geleid tot een afwijzende uitspraak (ofwel er is ‘voor’ het raadsbesluit gestemd). In dat geval eindigt de opschorting niet onmiddellijk nadat het centraal stembureau die uitslag heeft vastgesteld, maar pas nadat de raad van die uitslag in kennis is gesteld en de beëindiging van de opschorting bekend is gemaakt.

Indien een correctief raadgevend referendum is gehouden en de uitspraak is afwijzend (oftewel er is ‘tegen’ het raadsbesluit gestemd), dient gekeken te worden naar artikel 3:5, ~~tweede~~eerste lid. In deze situatie is het namelijk aan de raad om te bepalen welk gevolg wordt gegeven aan de raadgevende uitspraak en kan de raad het college vervolgens verzoeken om een nieuw te nemen raadsbesluit voor te bereiden.

Artikel 1:45 Directe inwerkingtreding van ~~een~~ referendabele raadsbesluiten

Dit artikel regelt de directe inwerkingtreding van een raadsbesluit, maar waarbij het recht op het initiatief voor een correctief raadgevend referendum blijft behouden. Een beroep op dit artikel kan worden gedaan indien er sprake is van een (uitzonderlijke) omstandigheid waardoor de uitvoering van een besluit niet kan worden uitgesteld met vijf weken. Bijvoorbeeld omdat anders fatale termijnen zouden worden overschreden.

Hoofdstuk 2 Van verzoek tot besluit

Artikel 2:1 Het inleidend verzoek

Om een correctief raadgevend referendum te kunnen houden is de eerste stap om een inleidend verzoek in te dienen dat wordt ondersteund door minimaal 1.000 ondersteuningsverklaringen.

Iedere kiesgerechtigde kan een inleidend verzoek indienen. Iemand moet kiesgerechtigd zijn op de dag dat het inleidend verzoek wordt ingediend. Zowel het inleidend verzoek als de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen kunnen schriftelijk of elektronisch worden ingediend. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen een ondersteuningsverklaring op papier of digitale ondersteuningsverklaring via bijvoorbeeld petities.nl. Er wordt in de referendumverordening geen keuze gemaakt voor een specifieke methode.

Een inleidend verzoek, inclusief de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen, moet zijn ontvangen uiterlijk drie weken na publicatie van het ondertekende raadsbesluit ~~de dag dat het formele raadsbesluit is gepubliceerd, zijn ingediend. Hiermee wordt het raadsbesluit bedoeld dat is voorzien van de handtekeningen van de griffier en de voorzitter van de raad.~~

~~Het raadsbesluit wordt gepubliceerd~~ op het openbare raadsinformatiesysteem~~de gemeentelijke website~~ (utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl) ~~in het openbare gedeelte van het raadsinformatiesysteem.~~

Lid 4

Alle ondersteuningsverklaringen die bij een inleidend verzoek binnen de daarvoor gestelde termijn zijn ingediend, worden meegenomen bij een daarop volgend definitief verzoek indien het inleidende verzoek is toegelaten.

Rekenvoorbeeld:

1 maart: raad neemt raadsbesluit tijdens de raadsvergadering. Vanaf dit moment kunnen de ondersteuningsverklaringen worden verzameld.

3 maart: publicatie van het formele raadsbesluit zichtbaar via utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl (zie raadsbesluit met een datum in de titel).

4 maart: start indieningstermijn inleidend verzoek.

25 maart: laatste mogelijkheid om het inleidend verzoek met bijbehorende ondersteuningsverklaringen in te dienen (gelijk aan 3 weken na publicatie raadsbesluit).

De ondersteuningsverklaringen die worden ingediend na het verstrijken van de termijn van 3 weken tellen niet mee voor het behalen van het benodigd aantal verklaringen van 1000. ~~zijn onderdeel van het inleidend verzoek.~~

Artikel 2:2 Het definitieve verzoek

Indien het inleidend verzoek is toegelaten, kan een kiesgerechtigde een definitief verzoek ~~worden ingediend~~ indienen. Het definitieve verzoek hoeft niet te worden ingediend door dezelfde indiener die het inleidend verzoek heeft ingediend. Het definitieve verzoek dient te worden ondersteund door minimaal 10.000 ondersteuningsverklaringen. De geldige ondersteuningsverklaringen van het inleidende verzoek mogen hierbij worden meegenomen. Dat betekent dat de ondersteuningsverklaringen behorende bij het inleidend verzoek meetellen voor de ondersteuning van het definitief verzoek. De kiesgerechtigden die het inleidende verzoek gesteund hebben hoeven derhalve niet opnieuw hun steun te betuigen en opnieuw een ondersteuningsverklaring in te dienen. Iemand moet kiesgerechtigd zijn op de dag dat de voorzitter van het centraal stembureau heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd. ~~gedurende de periode van de dag dat het raadsbesluit is gepubliceerd en de einddatum van de mogelijkheid tot het indienen van het definitieve verzoek.~~

Een kiesgerechtigde dient een definitief verzoek, inclusief de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen, ~~moet~~ uiterlijk zes weken nadat het besluit tot het toelaten van het inleidend verzoek is bekendgemaakt, indienen~~worden ingediend~~. De datum van bekendmaking is de dag nadat het besluit is verzonden naar de indiener(s) van het definitieve verzoek.

Rekenvoorbeeld:

1 april: besluit tot toelaten is verzonden naar de indiener(s) van het inleidend verzoek.

2 april: start indieningstermijn definitief verzoek.

14 mei: laatste mogelijkheid om het definitieve verzoek in te dienen.

~~Verder gelden dezelfde opmerkingen zoals genoemd in de toelichting bij artikel 2:1.~~

~~**Artikel 2:3 De ondersteuningsverklaringen**~~

~~Iedere kiesgerechtigde mag één ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een inleidend en een definitief verzoek. Omdat de ondersteuningsverklaring van een kiesgerechtigde bij een inleidend verzoek ook geldt voor een daarop volgens definitief verzoek, mag een kiesgerechtigde die een inleidend verzoek heeft gesteund, niet een opnieuw een ondersteuningsverklaring indienen bij een daarop volgend definitief verzoek. Om tevens geldend te zijn voor het definitieve verzoek moet deze tevens kiesgerechtigd zijn in de periode tot de einddatum van de mogelijkheid tot het indienen van het definitieve verzoek. De ingevulde persoonsgegevens moeten precies overeenkomen met de persoonsgegevens zoals in het paspoort of een daaraan gelijkgesteld document zijn vermeld.~~

~~De verzamelde ondersteuningsverklaringen maken onderdeel uit van het verzoek en worden als één geheel ingediend bij de voorzitter van het centraal stembureau. Als een verzoek is ingediend, maar binnen de gestelde indieningstermijn er toch nog ondersteuningsverklaringen volgen, mogen deze apart worden nagestuurd.~~

Artikel 2:3~~4~~ Beoordeling van het inleidend verzoek en definitieve verzoek

Zowel het verzoek als de ondersteuningsverklaringen worden beoordeeld. Als sprake is van een verzoek dat is ingediend door een niet-kiesgerechtigde of buiten de termijn dan is beoordeling van de ~~Indien sprake is van één van de situaties genoemd in het eerste lid, wordt het verzoek afgewezen en is de beoordeling van de~~ ondersteuningsverklaringen niet aan de orde. De beoordeling of sprake is van een besluit dat is uitgezonderd zoals bedoeld in artikel 1:2, tweede lid vindt alleen plaats in het kader van het inleidend verzoek.

~~De ondersteuningsverklaring moet volledig en feitelijk juist zijn ingevuld. Een spelfout in bijvoorbeeld het adres is geen feitelijke onjuistheid. Een volledig en feitelijk juist ingevulde ondersteuningsverklaring is niet automatisch een geldige ondersteuningsverklaring. De persoonsgegevens moeten wel helemaal correct zijn ingevuld.~~

~~De ondersteuningsverklaring moet volledig en feitelijk juist zijn ingevuld. Een spelfout in bijvoorbeeld het adres is geen feitelijke onjuistheid. Een volledig en feitelijk juist ingevulde ondersteuningsverklaring is niet automatisch een geldige ondersteuningsverklaring. De persoonsgegevens moeten wel helemaal correct zijn ingevuld.~~

~~De verzamelde ondersteuningsverklaringen maken onderdeel uit van het verzoek en worden als één geheel ingediend bij de voorzitter van het centraal stembureau. Als een verzoek is ingediend, maar binnen de gestelde indieningstermijn er toch nog ondersteuningsverklaringen volgen, mogen deze apart worden nagestuurd.~~

Artikel 2:4~~6~~ Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek

De voorzitter van het centraal stembureau kan een verzoek alleen toelaten of afwijzen op grond van de regels zoals vastgesteld in deze verordening. Er is dus geen inhoudelijke afwegingsruimte. ~~Het besluit is dus alleen gebaseerd op de geldigheid van het verzoek en het aantal geldige ondersteuningsverklaringen.~~ In het eerste lid is opgenomen dat de voorzitter verplicht is advies te vragen aan de referendumcommissie binnen twee werkdagen na ontvangst van het inleidend verzoek. Het vragen van advies is niet verplicht als het gaat om het aantal geldige ondersteuningsverklaringen, het zijn van niet-kiesgerechtigd en de termijn waarbinnen een verzoek moet worden ingediend.

Het besluit van de voorzitter wordt bekendgemaakt aan de indiener(s) van het verzoek. Nadat het besluit is bekendgemaakt, wordt op de gemeentelijke website gecommuniceerd over het besluit zodat eenieder kennis kan nemen van het besluit.

Het besluit van de voorzitter van het centraal stembureau is een besluit in de zin van 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dat betekent dat belanghebbenden bezwaar en/of beroep tegen het besluit kunnen indienen ~~an worden ingediend~~. Hierbij geldt d~~D~~e reguliere procedure uit de Algemene wet bestuursrecht. ~~wb wordt hierbij gevolgd.~~

~~Als~~ een definitief verzoek is toegelaten, ~~wordt~~ volgt het correctief ~~een~~ raadgevend referendum ~~gehouden~~. Zie ook artikel 1:2, eerste lid.

Artikel 2:5 De ondersteuningsverklaringen

Iedere kiesgerechtigde mag één ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een inleidend en een definitief verzoek. De ondersteuningsverklaring van een kiesgerechtigde bij een inleidend verzoek geldt ook voor een daarop volgend definitief verzoek. Daarom mag een kiesgerechtigde die een inleidend verzoek heeft gesteund, niet opnieuw een ondersteuningsverklaring indienen bij een daarop volgend definitief verzoek. Als meer ondersteuningsverklaringen worden ingediend dan is slechts één ondersteuningsverklaring geldig. De ingevulde persoonsgegevens moeten precies

overeenkomen met de persoonsgegevens zoals in het paspoort of een daaraan gelijkgesteld document zijn vermeld.

De ondersteuningsverklaring moet volledig en feitelijk juist zijn ingevuld. Een spelfout in bijvoorbeeld het adres is geen feitelijke onjuistheid. Een volledig en feitelijk juist ingevulde ondersteuningsverklaring is niet automatisch een geldige ondersteuningsverklaring. De persoonsgegevens moeten wel helemaal correct zijn ingevuld.

De verzamelde ondersteuningsverklaringen maken onderdeel uit van het verzoek en worden als één geheel ingediend bij de voorzitter van het centraal stembureau. Als een verzoek is ingediend, maar er binnen de gestelde indieningstermijn toch nog ondersteuningsverklaringen volgen, mogen deze apart worden nagestuurd.

Artikel 2:65 Steekproef ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek

Bij de beoordeling van het definitieve verzoek worden alle ondersteuningsverklaringen betrokken die bij het inleidende verzoek en het definitieve verzoek zijn ingediend. De verklaringen die na afloop van de toepasselijke termijn zijn ingediend, worden buiten de controle gehouden.

De overige ondersteuningsverklaringen vormen gezamenlijk de populatie waarop de aselecte steekproef wordt toegepast. De formule bepaalt hoeveel verklaringen uit deze populatie worden gecontroleerd. De steekproef is zo ingericht dat op basis van de gecontroleerde verklaringen een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen. Naarmate meer verklaringen zijn ingediend, neemt de steekproefomvang toe, maar zij nadert bij een grote populatie een maximum van ongeveer 4.147 verklaringen. Daardoor blijft de controle uitvoerbaar.

Het percentage geldige verklaringen in de steekproef wordt toegepast op de gehele populatie. Op die manier wordt het vermoedelijke totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen vastgesteld. ~~Voor de beoordeling van de ondersteuningsverklaringen behorende bij het definitieve verzoek, wordt een steekproef onder de ondersteuningsverklaringen gehouden. De verschillende mogelijkheden voor een ondersteuningsverklaring, elektronisch of op papier, moet dezelfde kans hebben deel uit te maken van de steekproef. De grootte van de steekproef wordt zodanig bepaald zodat met 99% zekerheid bij een foutmarge van 2% met de steekproef een uitspraak kan worden gedaan over het totaal van de ondersteuningsverklaringen.~~

Voor de beoordeling van de ondersteuningsverklaringen behorende bij het definitieve verzoek, wordt een steekproef onder de ondersteuningsverklaringen gehouden. Iedere ondersteuningsverklaring moet dezelfde kans hebben deel uit te maken van de steekproef, ongeacht of de indiening elektronisch of op papier plaatsvindt. De grootte van de steekproef

wordt zodanig bepaald dat met 99% zekerheid bij een foutmarge van 2% met de steekproef een uitspraak kan worden gedaan over het totaal van de ondersteuningsverklaringen.

De ondersteuningsverklaringen die niet binnen de gestelde termijn zijn ingediend ~~zijn ongeldig en~~ worden niet meegenomen in de steekproef. Stel er zijn dan nog 12.000 op tijd ingediende ondersteuningsverklaringen over, dan ziet de berekening er als volgt uit. (4147,36 x 12.000) / (4146.36 + 12.000) = 3083. Een steekproef wordt dus gehouden onder minimaal 3083 ondersteuningsverklaringen.

Stel, van de 3083 ondersteuningsverklaringen zijn er 2700 geldig verklaard. Met 99% zekerheid kan er worden geconcludeerd dat er 10.509 geldige ondersteuningsverklaringen zijn, bij een fout van 210 (2% van 10.509). Dit is berekend aan de hand van de volgende formule: 2700 / 3083 x 12.000 = 10.509. Dus het aantal geldige ondersteuningsverklaringen na de beoordeling gedeeld door het aantal ondersteuningsverklaringen geselecteerd voor de steekproef, vermenigvuldigd met het totaal aantal tijdig ingediende ondersteuningsverklaringen.

In de fase van het inleidend verzoek is er niet gekozen voor een steekproef. Het gaat daarbij immers om een beperkt aantal van 1000 geldige ondersteuningsverklaringen. In de situatie waarbij bijvoorbeeld 2000 ondersteuningsverklaringen worden ingediend, kan de controle worden gestopt zodra is geconstateerd dat er 1000 geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend.

~~**Artikel 2:6 Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek**~~

~~De voorzitter van het centraal stembureau kan een verzoek alleen toelaten of afwijzen op grond van de regels zoals vastgesteld in deze verordening. Er is dus geen inhoudelijke afwegingsruimte. Het besluit is dus alleen gebaseerd op de geldigheid van het verzoek en het aantal geldige ondersteuningsverklaringen.~~

~~Het besluit wordt bekendgemaakt aan de indiener(s) van het verzoek. Nadat het besluit is bekendgemaakt, wordt op de gemeentelijke website gecommuniceerd over het besluit zodat eenieder kennis kan nemen van het besluit.~~

~~Het besluit van de voorzitter van het centraal stembureau is een besluit in de zin van 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dat betekent dat bezwaar en/of beroep tegen het besluit kan worden ingediend. De reguliere procedure uit de Awb wordt hierbij gevolgd.~~

~~Als een definitief verzoek is toegelaten, wordt een raadgevend referendum gehouden. Zie ook artikel 1:2, eerste lid.~~

Hoofdstuk 3 Procedure voorbereiding, stemming en uitslag

Artikel 3:1 Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de voorbereiding, stemming en uitslag van een correctief raadgevend referendum aan te sluiten bij de Kieswet, waar dat mogelijk is. Vandaar dat een aantal onderdelen uit de Kieswet zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing wordten verklaard, voor zover de verordening niet anders regelt. Het gaat onder andere om relevante bepalingen over:

- de instelling en bemensing van stembureaus (hoofdstuk E);
- de stemming, waaronder de inrichting van het stemlokaal en het uitbrengen van de stem (hoofdstuk J);
- de mogelijkheid om te stemmen bij volmacht (hoofdstuk L);
- de telling van de stemmen (hoofdstuk N);
- de taken van het gemeentelijk stembureau (hoofdstuk Na);
- de werkzaamheden van het centraal stembureau ten behoeve van de vaststelling en bekendmaking van de uitslag (hoofdstuk P).

Het van overeenkomstige toepassing zijn van onderdelen van de Kieswet, betekent dat de relevante bepalingen gelezen moeten worden in het kader van deze verordening. Vaak ligt dat voor de hand. Zo wordt in het kader van deze verordening ‘correctief raadgevend referendum’ bedoeld waar de Kieswet verwijst naar ‘verkiezing’. Alleen ligt dit minder voor de hand daar waar ‘de dag van de kandidaatstelling’ gelezen moet worden als ‘de vierenveertigste dag voor de dag van stemming’, vandaar dat die leeswijze expliciet is vermeld in het artikel.

Artikel 3:2 Datum stemming

Een correctief raadgevend referendum wordt zo veel mogelijk gecombineerd met een al geplande verkiezing. Op die manier ~~kunnen~~ blijven de kosten zo laag mogelijk~~.~~ ~~worden gehouden~~. Ook is de kans groter dat mensen dan gaan stemmen. Het college heeft zelf de bevoegdheid niet om een referendum met een andere verkiezing te combineren; de raad wel (artikel J6 Kieswet). Daarom bepaalt de raad de dag van de stemming, in overleg met het

college.

Bij het bepalen van de datum wordt rekening gehouden met praktische aspecten, bijvoorbeeld dat het organiseren van een correctief raadgevend referendum tijd kost. Er zijn minimaal vier maanden nodig (gerekend vanaf het moment na het toelaten van het definitieve verzoek door de voorzitter van het centraal stembureau) om een referendum voor te bereiden. Als het niet mogelijk is om een referendum te combineren met een al geplande verkiezing, bijvoorbeeld omdat die verkiezing binnen vier maanden plaatsvindt of pas over meer dan een jaar ~~plaatsvindt~~, vindt het correctief raadgevend referendum plaats binnen vier tot zes maanden na de toelating van het definitieve verzoek. De datum van het referendum is in ieder geval niet in juli of augustus en ook niet op algemeen erkende feestdagen.

Artikel 3:3 Referendumvraag

De raad stelt de referendumvraag vast~~wordt door de raad vastgesteld~~. De referendumvraag kan luiden: bent u ‘voor’ of ‘tegen’ gevolgd door de titel van het raadsbesluit. De referendumvraag kan ook betrekking hebben op een gedeelte van het raadsbesluit, bijvoorbeeld een specifiek onderdeel van een door de raad vastgestelde visie. De antwoorden staan vast, namelijk ‘voor’ of ‘tegen’.

Het komt voor dat een raadsvoorstel uit meerdere beslispunten bestaat. Deze beslispunten zijn afzonderlijke raadsbesluiten en kunnen dus afzonderlijk referendabel zijn. Per beslispunt moet daarom aan de hand van de criteria uit de verordening beoordeeld en aangegeven worden of het besluit al dan niet referendabel is. Waar dat nodig is, zal bij het aanbieden aan de raad een raadsvoorstel opgesplitst worden in referendabele en niet-referendabele besluiten. Als alle beslispunten in een raadsvoorstel referendabel zijn, wat in de meeste gevallen zo zal zijn, is het niet nodig een raadsvoorstel op te splitsen. In de praktijk komt het voor dat er meerdere raadsbesluiten in één document staan. Als dit om ‘losse’ raadsbesluiten gaat, kan het raadgevend referendum zien op één van deze raadsbesluiten.

Voordat de raad de referendumvraag vaststelt, verzoekt de raad de referendumcommissie om hierover te adviseren. Zie over de adviestaak van de referendumcommissie ook artikel 4:2.

De referendumvraag wordt gecommuniceerd via de gemeentelijke communicatiekanalen zoals www.utrecht.nl. Ook worden de indiener(s) op de hoogte gebracht van de referendumvraag.

De referendumvraag en antwoordmogelijkheden worden ook aan het adres van de kiesgerechtigden gestuurd.

Artikel 3:4 Vaststelling uitslag

Het centraal stembureau berekent de uitslag en brengt het proces-verbaal met de uitslag over aan de raad.

Publicatie van d~~D~~e uitslag en het proces-verbaal vindt ~~worden~~ zo spoedig mogelijk plaats, indien mogelijk dezelfde dag, ~~gepubliceerd~~ op de gemeentelijke website.

Artikel 3:5 Vervolg uitslag

Eerste lid

Zie de toelichting bij artikel 1:4~~3~~, derde lid, onderdeel c.

Tweede lid

~~Is er 'tegen' de referendumvraag gestemd,~~ Als de uitslag van het correctief raadgevend referendum afwijzend is (dat wil zeggen dat er 'tegen' het raadsbesluit is gestemd) dan zal de raad hierover zo spoedig mogelijk vergaderen en bepalen of en zo ja welk vervolg dit zou moeten krijgen. Het is dan aan de raad om een besluit te nemen over het al dan niet inwerkingtreden van het betreffende raadsbesluit. De raad kan het college opdracht geven tot het voorbereiden van een nieuw te nemen raadsbesluit.

Ook als de uitslag van het correctief raadgevend referendum niet afwijzend is (dat wil zeggen dat er 'voor' het raadsbesluit is gestemd), bespreekt de raad de uitslag van het referendum in de eerstkomende raadsvergadering. In dit geval kan het raadsbesluit wel meteen na vaststelling van de uitslag in werking treden zoals bepaald in artikel 1:4, derde lid aanhef en onderdeel c.

Hoofdstuk 4 De referendumcommissie

Artikelen 4:1 tot en met 4:4

De referendumcommissie is een commissie van advies en toezicht die bestaat uit externen en fungeert als onafhankelijke instantie. De referendumcommissie ontvangt op grond van het rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers een vergoeding.

De referendumcommissie kan zowel gevraagd als ongevraagd de raad, het college en de voorzitter van het centraal stembureau adviseren. De adviezen van de referendumcommissie zijn niet bindend, maar wel zwaarwegend. ~~In ieder geval adviseert de referendumcommissie de raad met betrekking tot de referendumvraag (artikel 3:3, eerste lid). Ook houdt de referendumcommissie toezicht op het referendumproces.~~ In artikel 4:2 staan de situaties waarin de referendumcommissie altijd advies uitbrengt. In de gevallen waarin de referendumcommissie om advies wordt gevraagd, dient de commissie binnen vier weken advies uit te brengen. Een uitzondering betreft de situatie zoals bedoeld in artikel 2:4, eerste lid.

De referendumcommissie legt zich op grond van~~, conform~~ artikel 4.4~~3~~ toe op behandeling van klachten in het kader van de toezichthoudende taak van de referendumcommissie zoals omschreven in artikel 4:2. Het gaat hierbij om klachten die gaan over 1) de uitvoering van de referendumverordening en 2) het neutrale karakter van de door burgemeester en wethouders ~~het college~~ te verstrekken voorlichting over het raadgevend referendum 3) de referendumvraagstelling. Bij de behandeling van de klacht toetst de referendumcommissie aan de eisen van fair-play (bijvoorbeeld ten aanzien van de campagne) en objectiviteit (bijvoorbeeld ten aanzien van de gemeentelijke voorlichting). De behandeling van een klacht door de referendumcommissie zou ertoe kunnen leiden dat 'de gedraging of de publicatie waarop de klacht betrekking heeft, moet worden gestaakt'. Het gaat hier om een gedraging of publicatie van de gemeente in het kader van het referendumproces. Indien de klacht in feite ~~moet worden aangemerkt als~~ een bezwaarschrift is zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht, zendt de referendumcommissie de klacht door naar de commissie belast met de behandeling van bezwaarschriften. Indien de klacht geen betrekking heeft op zaken die tot de bovengenoemde competentie en taak van de referendumcommissie behoren, zendt de secretaris van de referendumcommissie de klacht door naar de centrale klachtcoördinator van de gemeente~~. en dient d~~De klacht wordt dan ~~verder~~ behandeld ~~te worden~~ als klacht in de zin van hoofdstuk 9 Awb en de gemeentelijke klachtenregeling.

Informatieve toelichting bij Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht

Algemeen

Wettelijk kader

Op grond van de bepalingen in de Grondwet en de Gemeentewet hebben gemeenten de mogelijkheid tot het houden van een referendum over een genomen besluit. Gemeenten zijn vrij in hoe ze dit regelen zolang dit niet tegen de wet, zoals de Grondwet en de Gemeentewet ingaat.

Correctief referendum: referendum na een raadsbesluit

De termen ‘correctief’ en ‘niet correctief’ geven aan op welk moment in het besluitvormingsproces het referendum plaatsvindt. Het raadgevend referendum in deze verordening is een referendum dat na besluitvorming in de raad plaatsvindt. De gemeente Utrecht kiest daarmee voor een correctief referendum. Dat wil zeggen dat in Utrecht een referendum kan worden gehouden over een genomen raadbesluit. Om dit te verduidelijken wordt in deze verordening de term correctief referendum gebruikt.

Geen bindende werking

Een referendum is een advies van kiesgerechtigden aan de raad over een genomen besluit. De raad is niet verplicht het advies op te volgen. Bindende referenda zijn niet toegestaan. De raad kan zich niet van tevoren binden aan de uitspraak van het referendum.

Bevoegdheid

De bevoegdheid van de raad om een referendumverordening vast te stellen, vloeit voort uit de artikelen 147 en 149 van de Gemeentewet. Deze bepalingen geven de raad een algemene verordenende bevoegdheid.

Samenloop met inspraak

Onderwerpen waarover referenda kunnen worden gehouden, zijn vaak reeds via wettelijk bepaalde inspraakmogelijkheden aan de inwoners voorgelegd. Een referendum kan niet in de plaats treden van voorgeschreven inspraakmogelijkheden. Het wel of niet houden van een referendum heeft geen invloed op de voorgeschreven inspraakprocedures.

Initiatief tot het houden van een correctief raadgevend referendum

Kiesgerechtigden kunnen het initiatief nemen tot het indienen van een verzoek tot houden van een correctief raadgevend referendum.

ARTIKELSGEWIJZE toelichting

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1:1 Definities

Kiesgerechtigde

Degenen die kiesgerechtigd zijn voor de gemeenteraadsverkiezing zijn ook gerechtigd om een inleidend en definitief verzoek in te dienen. Daarnaast mogen kiesgerechtigden een ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een verzoek. De artikelen B3 tot en met B6 en D1, D6, eerste lid, onderdeel a, D7, D8, D9 aanhef en onderdeel b en D10, Kieswet zijn hierbij van toepassing.

De Kieswet is op meer onderdelen van de verordening van toepassing. Zie daarvoor ook de toelichting bij hoofdstuk 3.

Correctief raadgevend referendum

Deze verordening gaat uit van een correctief raadgevend referendum op initiatief van een kiesgerechtigde over een genomen raadsbesluit. Dit geeft aan dat het moet gaan om besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de raad. Een correctief raadgevend referendum kan dus niet worden gehouden over besluiten die behoren tot de bevoegdheid van de burgemeester of van het college van burgemeester en wethouders. Een correctief raadgevend referendum kan evenmin worden gehouden indien daarmee een eventuele opgelegde geheimhouding wordt geschonden.

Raadsbesluit in de zin van deze verordening: een breed begrip

Alleen schriftelijke beslissingen van de raad over een voorstel kunnen onderwerp van een correctief raadgevend referendum zijn. Dit is expliciet een bredere definitie dan het besluitbegrip als vastgelegd in artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Niet van belang is of het besluit is gericht op een (rechts)gevolg. Ook een besluit van de raad over bijvoorbeeld een visiedocument is referendabel. Moties en verworpen (niet aangenomen) voorstellen vallen niet onder de definitie. Een motie is een korte en gemotiveerde verklaring over een onderwerp waardoor een oordeel, wens of verzoek wordt uitgesproken.

Zie ook de toelichting bij artikel 3:3.

Voorzitter centraal stembureau

De voorzitter van het centraal stembureau is krachtens publiekrecht ingesteld en heeft middels attributie ook bevoegdheden gekregen. De voorzitter van het centraal stembureau is daarmee een bestuursorgaan. De voorzitter van het centraal stembureau kan over enkele technisch-juridische zaken beslissingen nemen.

Artikel 1:2 Onderwerp

Een correctief raadgevend referendum kan zich niet uitstrekken tot buiten het grondgebied van de gemeente waarin een raadgevend referendum wordt gehouden.

Een aantal raadsbesluiten is uitgezonderd. Hierover kan dus geen correctief raadgevend referendum worden gehouden. Deze uitzonderingen staan in het tweede lid van dit artikel. Een aantal van de uitzonderingen behoeft een nadere toelichting.

Onderdeel a

Aanwijzingsbesluiten waarin een concrete functionaris wordt aangewezen worden eveneens gezien als een individuele kwestie en vallen daarmee onder deze uitzonderingsgrond.

Onderdeel e

In verband met het budgetrecht van de raad zijn raadsbesluiten in het kader van de gemeentelijke begroting, de voorjaarsnota en de gemeentelijke jaarrekening uitgezonderd. Daarnaast is de vaststelling van de hoogte van gemeentelijke tarieven en belastingen opgenomen als uitzonderingsgrond. Een besluit over het afschaffen van een belasting is eveneens uitgezonderd omdat dat direct financiële gevolgen heeft en van invloed is op de begroting. Een besluit over het vaststellen van beleid over de invoering, wijziging of afschaffen van tarieven en belastingen komt ook niet in aanmerking voor een referendum, voor zover het gaat over belastingen.

Onderdeel f

Dit onderdeel sluit planologische besluiten en daarmee rechtstreeks samenhangende besluiten uit van het referendum. Die keuze houdt verband met het bijzondere karakter van planologische besluitvorming en de daarvoor geldende openbare voorbereidings- en rechtsbeschermingsprocedure. Bij deze besluiten gelden afzonderlijke participatie-, inspraak- (afdeling 3.4 Awb) - en rechtsbeschermingsmogelijkheden, met uitzondering van onderdeel 2 en 7 bij onderdeel f .

De uitzondering op het referendum laat de bestaande inspraak- en rechtsbeschermingsmogelijkheden onverlet. Voor het latere besluit op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit gelden de daarvoor toepasselijke participatie-, inspraak- en zienswijzenprocedures. Voor het afzonderlijke raadsbesluit waarin de gevallen van adviesrecht worden aangewezen, geldt een inspraak- of zienswijzenprocedure alleen als die uit een wettelijk voorschrift of de Utrechtse participatie- en inspraakverordening voortvloeit of door de raad afzonderlijk wordt toegepast.

Het gaat onder meer om bestemmingsplannen waarvoor nog een beroepsprocedure loopt bij de Raad van State en waar een uitspraak van de Raad van State noodzaakt tot aanpassing van dit plan, het omgevingsplan en voorbereidingsbesluiten. Ook raadsbesluiten over

adviesrecht bij buitenplanse omgevingsplanactiviteiten en delegatiebesluiten over de wijziging van het omgevingsplan vallen hieronder.
……

Onderdeel i

Deze uitzondering regelt onder andere dat besluiten tot toetreding, uittreding, wijziging en zienswijzen van een gemeenschappelijke regeling niet referendabel zijn. Aangezien de gemeentelijke begroting en jaarrekening uitgesloten zijn van een correctief raadgevend referendum (*sub e*) is het logisch ook de (financiële) stukken van gemeenschappelijke regelingen uit te sluiten van een correctief raadgevend referendum. Onderdeel i moet zodanig worden geïnterpreteerd dat alle stukken van gemeenschappelijke regelingen waarvoor een raadsbesluit nodig is, onder de uitzondering vallen. Er is namelijk bij het bestuurlijk besluitvormingsproces van dergelijke stukken sprake van een zeer grote tijdsdruk die ook bij herhaling vraagt om maatwerk en medewerking van bestuurders.

Onderdeel k

De raad neemt soms besluiten omdat hogere regelgeving dat vereist of mogelijk maakt. Als de raad daarbij geen beleidsvrijheid heeft, dan is er ook geen ruimte om een correctief raadgevend referendum over dergelijke besluiten te houden.

Onderdeel l

Een beroep op deze uitzonderingsgrond vergt een expliciete belangenafweging van de raad met een zware motiveringsplicht. Het belang van het raadsbesluit moet zwaarder wegen dan het belang van de mogelijkheid om een correctief raadgevend referendum te houden. De referendumcommissie heeft overigens een belangrijke rol bij de advisering over de toepassing van met name deze uitzonderingsgrond. Omdat de raad beoordelingsvrijheid heeft, toetst de rechter terughoudend (ECLI:NL:RVS:2014:1402). Zie verder voor de toepassing van een vergelijkbare maar ruimere uitzonderingsgrond ECLI:NL:RVS:2017:2878: de raad kon in redelijkheid tot het oordeel komen dat het inleidend verzoek moest worden afgewezen. In ECLI:NL:RBNHO:2017:11154 oordeelde de rechter dat de raad niet afdoende had gemotiveerd dat er dringende redenen waren. De vrees voor de gevolgen van de uitslag werd niet als reden aanvaard. Ook in ECLI:NL:RBZUT:2011:BQ8972, had de raad niet afdoende gemotiveerd waarom er zwaarwegende redenen waren om geen referendum te houden. De rechter overwoog bovendien dat het simpele ontbreken van politieke bereidheid om een referendum te houden zich niet verhoudt met de aard van het referendum.

Een dringende reden zou kunnen zijn dat het belang van het correctief raadgevend referendum naar oordeel van de raad niet opweegt tegen de verantwoordelijkheid van de raad voor kwetsbare groepen en hun plaats in de samenleving. Raadsbesluiten waarbij deze verantwoordelijkheid speelt, vloeien vaak voort uit wet- en regelgeving waarin kwetsbare groepen de doelgroep zijn of waarin de raad een verantwoordelijkheid heeft voor de

uitvoering van zorg, opvang en huisvesting en een stelselverantwoordelijkheid heeft voor voorzieningen. Bij kwetsbare groepen kan gedacht worden aan:

- Iedereen die zorg, opvang of groepshuisvesting nodig heeft op basis van de genoemde gemeentelijke regelgeving (en hogere wet- en regelgeving), waartoe te rekenen (niet limitatief):
  - Vluchtelingen;
  - Daklozen;
  - Kwetsbare personen waarbij sprake is van een combinatie van verslaving, licht verstandelijke beperking of psychiatrische problematiek;
  - Uitstromers uit instituties (psychiatrie, verslavingsklinieken, detentie).

Een andere reden zou kunnen zijn dat de besluitvorming het uitstel door een correctief raadgevend referendum niet kan lijden, bijvoorbeeld omdat besluitvorming nodig is om het hoofd te kunnen bieden aan plotselinge (onwenselijke) ontwikkelingen of omdat besluitvorming noodzakelijkerwijs volgt uit eerdere besluitvorming.

Onder een dringende redenen wordt mede verstaan de situatie waarbij de uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege spoedeisende gemeentelijke belang. Spoedeisendheid kan bijvoorbeeld aan de orde zijn in het kader van openbare orde en veiligheid. Denk hierbij aan de bekrachtiging van een noodverordening.

Het te laat beginnen met (de voorbereiding van) het besluitvormingsproces valt niet onder deze uitzonderingsgrond, tenzij sprake is van overmacht.

Onderdeel m

De uitzonderingsgrond ziet op besluiten over geheimhouding. Besluiten over opleggen/opheffen/voortzetten van geheimhouding zijn hiermee niet referendabel. Een referendum over een beslispunt dat geheim is kan evenmin.

Onderdeel o

De uitzonderingsgrond heeft betrekking op bijvoorbeeld het reglement van orde, gedragscodes en werkwijzen van raadscommissies. Deze uitzonderingsgrond omvat tenminste besluiten van de raad op grond van de volgende artikelen uit de Gemeentewet: 15, derde lid, 16, 33, derde lid, 41c, tweede lid, 60, eerste lid, 69, tweede lid, 81, eerste lid, 82, 83, 84, 95, eerste en tweede lid, 96, eerste en tweede lid, 97, 107, eerste lid, 107a, tweede lid, 155a.

Onderdeel q

Het gaat hierbij om raadsbesluiten waarbij op grond van artikel 6, tweede lid van de Huisvestingswet is vereist dat deze in regionaal verband zijn afgestemd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de huisvestingsverordening. De Huisvestingswet vereist namelijk regionale

afstemming bij de totstandkoming van de huisvestingsverordening. De woningmarktregio Utrecht bestaat uit 16 gemeenten, die werken met een gelijkluidende tekst van de Huisvestingsverordening, waardoor afwijkingen per gemeente onwenselijk zijn, met name voor de uitvoeringsorganisaties. Bijvoorbeeld voor de woonruimteverdeling is het van belang dat een verordening of een wijziging daarvan in alle regiogemeenten gelijk in werking treedt. Er is namelijk sprake van een samenhangend regionaal stelsel.

Derde lid

Als één van de uitzonderingsgronden van toepassing is op het hele raadsbesluit of op onderdelen van het raadsbesluit, moet dit op het raadsbesluit zichtbaar worden vermeld. Wordt er geen uitzonderingsgrond in het raadsbesluit opgenomen, dan is het besluit in zijn geheel referendabel.

Artikel 1:3 Termijnen

Hoofdregel is dat de recesweken niet meetellen voor de termijnen die genoemd worden in de verordening. Een recesweek is een volledige week die loopt van maandag t/m zondag.

Daarnaast is de Algemene termijnenwet van toepassing. Dat betekent onder andere dat als de termijn eindigt in een weekend, deze wordt verlengd tot de eerste werkdag.

Rekenvoorbeelden

1. Een raadsbesluit wordt op 8 juli 2026 gepubliceerd op het openbare raadsinformatiesysteem. Op grond van artikel 2:1 lid 3 bedraagt de termijn voor het indienen van een inleidend verzoek voor een referendum 3 weken na publicatie van het raadsbesluit. De termijn begint dus te lopen op 9 juli 2026 en eindigt in principe op 29 juli 2026. De einddatum van 29 juli valt echter in het zomerreces dat loopt van 20 juli t/m 28 augustus. Omdat de recesweken niet meetellen loopt de termijn door tot na het reces. Van 9 juli t/m 19 juli was sprake van 11 dagen. Dat betekent dat de termijn van 3 weken nog 10 dagen doorloopt na het reces. De laatste recesweek loopt t/m zondag 30 augustus. De resterende termijn begint dus te lopen op 31 augustus en eindigt op 9 september 2026.

2. Een inleidend verzoek komt binnen op donderdag 16 juli 2026. Op grond van artikel 2:4 lid 1 vraagt de voorzitter van het centraal stembureau binnen 2 werkdagen na ontvangst van het verzoek advies aan de referendumcommissie. Er is nog één werkdag voordat het reces begint. Dit betekent dat de voorzitter tot op de eerste werkdag na het reces de tijd heeft om advies te vragen aan de referendumcommissie. Het reces eindigt op zondag 30 augustus 2026. Advies moet dus uiterlijk op 31 augustus worden gevraagd.

Artikel 1:4 Inwerkingtreding raadsbesluit

Eerste lid

Deze bepaling stelt de inwerkingtreding van een genomen raadsbesluit waarover een correctief raadgevend referendum gehouden kan worden, uit.

Het raadsbesluit wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website in het openbare gedeelte van het raadsinformatiesysteem. Iedereen kan er dan kennis van nemen en kiesgerechtigden krijgen de tijd om een eventueel inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum in te dienen. Komt er geen inleidend verzoek of wordt dat verzoek afgewezen, dan treedt het besluit alsnog in werking 5 weken na de dag waarop het is gepubliceerd.

Tweede lid

Dit lid regelt dat de inwerkingtreding van een raadsbesluit verder wordt uitgesteld (opgeschort) als een inleidend verzoek tot het houden van een correctief raadgevend referendum is toegelaten.

Derde lid

Op een aantal momenten waarop duidelijk is dat het referendumproces geen verder vervolg krijgt, kan een raadsbesluit alsnog in werking treden. De onderdelen a en b van dit lid voorzien hierin. Op het moment dat de opschorting van de inwerkingtredingstermijn eindigt, treedt het betreffende raadsbesluit alsnog in werking. Onderdeel c voorziet in inwerkingtreding als duidelijk is dat de uitslag van het correctief raadgevend referendum niet heeft geleid tot een afwijzende uitspraak (ofwel er is 'voor' het raadsbesluit gestemd). In dat geval eindigt de opschorting niet onmiddellijk nadat het centraal stembureau die uitslag heeft vastgesteld, maar pas nadat de raad van die uitslag in kennis is gesteld en de beëindiging van de opschorting bekend is gemaakt.

Indien een correctief raadgevend referendum is gehouden en de uitspraak is afwijzend (oftewel er is 'tegen' het raadsbesluit gestemd), dient gekeken te worden naar artikel 3:5, eerste lid. In deze situatie is het namelijk aan de raad om te bepalen welk gevolg wordt gegeven aan de raadgevende uitspraak en kan de raad het college vervolgens verzoeken om een nieuw te nemen raadsbesluit voor te bereiden.

Artikel 1:5 Directe inwerkingtreding van referendabele raadsbesluiten

Dit artikel regelt de directe inwerkingtreding van een raadsbesluit, maar waarbij het recht op het initiatief voor een correctief raadgevend referendum blijft behouden. Een beroep op dit artikel kan worden gedaan indien er sprake is van een (uitzonderlijke) omstandigheid waardoor de uitvoering van een besluit niet kan worden uitgesteld met vijf weken. Bijvoorbeeld omdat anders fatale termijnen zouden worden overschreden.

Hoofdstuk 2 Van verzoek tot besluit

Artikel 2:1 Het inleidend verzoek

Om een correctief raadgevend referendum te kunnen houden is de eerste stap om een inleidend verzoek in te dienen dat wordt ondersteund door minimaal 1.000 ondersteuningsverklaringen.

Iedere kiesgerechtigde kan een inleidend verzoek indienen. Iemand moet kiesgerechtigd zijn op de dag dat het inleidend verzoek wordt ingediend. Zowel het inleidend verzoek als de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen kunnen schriftelijk of elektronisch worden ingediend. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen een ondersteuningsverklaring op papier of digitale ondersteuningsverklaring via bijvoorbeeld petities.nl. Er wordt in de referendumverordening geen keuze gemaakt voor een specifieke methode.

Een inleidend verzoek, inclusief de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen, moet zijn ontvangen uiterlijk drie weken na publicatie van het ondertekende raadsbesluit op het openbare raadsinformatiesysteem(utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl)

Lid 4

Alle ondersteuningsverklaringen die bij een inleidend verzoek binnen de daarvoor gestelde termijn zijn ingediend, worden meegenomen bij een daarop volgend definitief verzoek indien het inleidende verzoek is toegelaten.

Rekenvoorbeeld:

1 maart: raad neemt raadsbesluit tijdens de raadsvergadering. Vanaf dit moment kunnen de ondersteuningsverklaringen worden verzameld.

3 maart: publicatie van het formele raadsbesluit zichtbaar via utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl (zie raadsbesluit met een datum in de titel).

4 maart: start indieningstermijn inleidend verzoek.

25 maart: laatste mogelijkheid om het inleidend verzoek met bijbehorende ondersteuningsverklaringen in te dienen (gelijk aan 3 weken na publicatie raadsbesluit).

De ondersteuningsverklaringen die worden ingediend na het verstrijken van de termijn van 3 weken tellen niet mee voor het behalen van het benodigd aantal verklaringen van 1000.

Artikel 2:2 Het definitieve verzoek

Indien het inleidend verzoek is toegelaten, kan een kiesgerechtigde een definitief verzoek indienen. Het definitieve verzoek hoeft niet te worden ingediend door dezelfde indiener die het inleidend verzoek heeft ingediend. Het definitieve verzoek dient te worden ondersteund door minimaal 10.000 ondersteuningsverklaringen. De geldige ondersteuningsverklaringen van het inleidende verzoek mogen hierbij worden meegenomen. Dat betekent dat de ondersteuningsverklaringen behorende bij het inleidend verzoek meetellen voor de ondersteuning van het definitief verzoek. De kiesgerechtigden die het inleidende verzoek gesteund hebben hoeven derhalve niet opnieuw hun steun te betuigen en opnieuw een ondersteuningsverklaring in te dienen. Iemand moet kiesgerechtigd zijn op de dag dat de

voorzitter van het centraal stembureau heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.

Een kiesgerechtigde dient een definitief verzoek, inclusief de daarbij behorende ondersteuningsverklaringen, uiterlijk zes weken nadat het besluit tot het toelaten van het inleidend verzoek is bekendgemaakt, indienen. De datum van bekendmaking is de dag nadat het besluit is verzonden naar de indiener(s) van het definitieve verzoek.

Rekenvoorbeeld:

1 april: besluit tot toelaten is verzonden naar de indiener(s) van het inleidend verzoek.

2 april: start indieningstermijn definitief verzoek.

14 mei: laatste mogelijkheid om het definitieve verzoek in te dienen.

Artikel 2:3 Beoordeling van het inleidend verzoek en definitieve verzoek

Zowel het verzoek als de ondersteuningsverklaringen worden beoordeeld. Als sprake is van een verzoek dat is ingediend door een niet-kiesgerechtigde of buiten de termijn dan is beoordeling van de ondersteuningsverklaringen niet aan de orde. De beoordeling of sprake is van een besluit dat is uitgezonderd zoals bedoeld in artikel 1:2, tweede lid vindt alleen plaats in het kader van het inleidend verzoek.

Artikel 2:4 Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek

De voorzitter van het centraal stembureau kan een verzoek alleen toelaten of afwijzen op grond van de regels zoals vastgesteld in deze verordening. Er is dus geen inhoudelijke afwegingsruimte. In het eerste lid is opgenomen dat de voorzitter verplicht is advies te vragen aan de referendumcommissie binnen twee werkdagen na ontvangst van het inleidend verzoek. Het vragen van advies is niet verplicht als het gaat om het aantal geldige ondersteuningsverklaringen, het zijn van niet-kiesgerechtigd en de termijn waarbinnen een verzoek moet worden ingediend.

Het besluit van de voorzitter wordt bekendgemaakt aan de indiener(s) van het verzoek. Nadat het besluit is bekendgemaakt, wordt op de gemeentelijke website gecommuniceerd over het besluit zodat eenieder kennis kan nemen van het besluit.

Het besluit van de voorzitter van het centraal stembureau is een besluit in de zin van 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dat betekent dat belanghebbenden bezwaar en/of beroep tegen het besluit kunnen indienen . Hierbij geldt de reguliere procedure uit de Algemene wet bestuursrecht.

Is een definitief verzoek is toegelaten, volgt het correctief raadgevend referendum . Zie ook artikel 1:2, eerste lid.

Artikel 2:5 De ondersteuningsverklaringen

Iedere kiesgerechtigde mag één ondersteuningsverklaring indienen ter ondersteuning van een inleidend en een definitief verzoek. De ondersteuningsverklaring van een kiesgerechtigde bij een inleidend verzoek geldt ook voor een daarop volgend definitief verzoek. Daarom mag een kiesgerechtigde die een inleidend verzoek heeft gesteund, niet opnieuw een ondersteuningsverklaring indienen bij een daarop volgend definitief verzoek. Als meer ondersteuningsverklaringen worden ingediend dan is slechts één ondersteuningsverklaring geldig. De ingevulde persoonsgegevens moeten precies overeenkomen met de persoonsgegevens zoals in het paspoort of een daaraan gelijkgesteld document zijn vermeld.

De ondersteuningsverklaring moet volledig en feitelijk juist zijn ingevuld. Een spelfout in bijvoorbeeld het adres is geen feitelijke onjuistheid. Een volledig en feitelijk juist ingevulde ondersteuningsverklaring is niet automatisch een geldige ondersteuningsverklaring. De persoonsgegevens moeten wel helemaal correct zijn ingevuld.

De verzamelde ondersteuningsverklaringen maken onderdeel uit van het verzoek en worden als één geheel ingediend bij de voorzitter van het centraal stembureau. Als een verzoek is ingediend, maar er binnen de gestelde indieningstermijn toch nog ondersteuningsverklaringen volgen, mogen deze apart worden nagestuurd.

Artikel 2:6 Steekproef ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek

Bij de beoordeling van het definitieve verzoek worden alle ondersteuningsverklaringen betrokken die bij het inleidende verzoek en het definitieve verzoek zijn ingediend. De verklaringen die na afloop van de toepasselijke termijn zijn ingediend, worden buiten de controle gehouden.

De overige ondersteuningsverklaringen vormen gezamenlijk de populatie waarop de aselecte steekproef wordt toegepast. De formule bepaalt hoeveel verklaringen uit deze populatie worden gecontroleerd. De steekproef is zo ingericht dat op basis van de gecontroleerde verklaringen een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen. Naarmate meer verklaringen zijn ingediend, neemt de steekproefomvang toe, maar zij nadert bij een grote populatie een maximum van ongeveer 4.147 verklaringen. Daardoor blijft de controle uitvoerbaar.

Het percentage geldige verklaringen in de steekproef wordt toegepast op de gehele populatie. Op die manier wordt het vermoedelijke totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen vastgesteld.

Voor de beoordeling van de ondersteuningsverklaringen behorende bij het definitieve verzoek, wordt een steekproef onder de ondersteuningsverklaringen gehouden. Iedere ondersteuningsverklaring moet dezelfde kans hebben deel uit te maken van de steekproef, ongeacht of de indiening elektronisch of op papier plaatsvindt. De grootte van de steekproef wordt zodanig bepaald dat met 99% zekerheid bij een foutmarge van 2% met de steekproef een uitspraak kan worden gedaan over het totaal van de ondersteuningsverklaringen.

De ondersteuningsverklaringen die niet binnen de gestelde termijn zijn ingediend worden niet meegenomen in de steekproef. Stel er zijn dan nog 12.000 op tijd ingediende ondersteuningsverklaringen over, dan ziet de berekening er als volgt uit. (4147,36 x 12.000) / (4146.36 + 12.000) = 3083. Een steekproef wordt dus gehouden onder minimaal 3083 ondersteuningsverklaringen.

Stel, van de 3083 ondersteuningsverklaringen zijn er 2700 geldig verklaard. Met 99% zekerheid kan er worden geconcludeerd dat er 10.509 geldige ondersteuningsverklaringen zijn, bij een fout van 210 (2% van 10.509). Dit is berekend aan de hand van de volgende formule: 2700 / 3083 x 12.000 = 10.509. Dus het aantal geldige ondersteuningsverklaringen na de beoordeling gedeeld door het aantal ondersteuningsverklaringen geselecteerd voor de steekproef, vermenigvuldigd met het totaal aantal tijdig ingediende ondersteuningsverklaringen.

In de fase van het inleidend verzoek is er niet gekozen voor een steekproef. Het gaat daarbij immers om een beperkt aantal van 1000 geldige ondersteuningsverklaringen. In de situatie waarbij bijvoorbeeld 2000 ondersteuningsverklaringen worden ingediend, kan de controle worden gestopt zodra is geconstateerd dat er 1000 geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend.

Hoofdstuk 3 Procedure voorbereiding, stemming en uitslag

Artikel 3:1 Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de voorbereiding, stemming en uitslag van een correctief raadgevend referendum aan te sluiten bij de Kieswet, waar dat mogelijk is. Vandaar dat een aantal onderdelen uit de Kieswet zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing wordt verklaard, voor zover de verordening niet anders regelt. Het gaat onder andere om relevante bepalingen over:

- de instelling en bemensing van stembureaus (hoofdstuk E);
- de stemming, waaronder de inrichting van het stemlokaal en het uitbrengen van de stem (hoofdstuk J);
- de mogelijkheid om te stemmen bij volmacht (hoofdstuk L);
- de telling van de stemmen (hoofdstuk N);
- de taken van het gemeentelijk stembureau (hoofdstuk Na);
- de werkzaamheden van het centraal stembureau ten behoeve van de vaststelling en bekendmaking van de uitslag (hoofdstuk P).

Het van overeenkomstige toepassing zijn van onderdelen van de Kieswet, betekent dat de relevante bepalingen gelezen moeten worden in het kader van deze verordening. Vaak ligt dat voor de hand. Zo wordt in het kader van deze verordening 'correctief raadgevend referendum' bedoeld waar de Kieswet verwijst naar 'verkiezing'. Alleen ligt dit minder voor de hand daar waar 'de dag van de kandidaatstelling' gelezen moet worden als 'de vierenveertigste dag voor de dag van stemming', vandaar dat die leeswijze expliciet is vermeld in het artikel.

Artikel 3:2 Datum stemming

Een correctief raadgevend referendum wordt zo veel mogelijk gecombineerd met een al geplande verkiezing. Op die manier blijven de kosten zo laag mogelijk.. Ook is de kans groter dat mensen dan gaan stemmen. Het college heeft zelf de bevoegdheid niet om een referendum met een andere verkiezing te combineren; de raad wel (artikel J6 Kieswet). Daarom bepaalt de raad de dag van de stemming, in overleg met het college.

Bij het bepalen van de datum wordt rekening gehouden met praktische aspecten, bijvoorbeeld dat het organiseren van een correctief raadgevend referendum tijd kost. Er zijn minimaal vier maanden nodig (gerekend vanaf het moment na het toelaten van het definitieve verzoek door de voorzitter van het centraal stembureau) om een referendum voor te bereiden. Als het niet mogelijk is om een referendum te combineren met een al geplande verkiezing, bijvoorbeeld omdat die verkiezing binnen vier maanden plaatsvindt of pas over meer dan een jaar , vindt het correctief raadgevend referendum plaats binnen vier tot zes maanden na de toelating van het definitieve verzoek. De datum van het referendum is in ieder geval niet in juli of augustus en ook niet op algemeen erkende feestdagen.

Artikel 3:3 Referendumvraag

De raad stelt de referendumvraag vast. De referendumvraag kan luiden: bent u 'voor' of 'tegen' gevolgd door de titel van het raadsbesluit. De referendumvraag kan ook betrekking hebben op een gedeelte van het raadsbesluit, bijvoorbeeld een specifiek onderdeel van een door de raad vastgestelde visie. De antwoorden staan vast, namelijk 'voor' of 'tegen'.

Het komt voor dat een raadsvoorstel uit meerdere beslispunten bestaat. Deze beslispunten zijn afzonderlijke raadsbesluiten en kunnen dus afzonderlijk referendabel zijn. Per beslispunt moet daarom aan de hand van de criteria uit de verordening beoordeeld en aangegeven worden of het besluit al dan niet referendabel is. Waar dat nodig is, zal bij het aanbieden aan de raad een raadsvoorstel opgesplitst worden in referendabele en niet-referendabele besluiten. Als alle beslispunten in een raadsvoorstel referendabel zijn, wat in de meeste gevallen zo zal zijn, is het niet nodig een raadsvoorstel op te splitsen. In de praktijk komt het voor dat er meerdere raadsbesluiten in één document staan. Als dit om 'losse' raadsbesluiten gaat, kan het raadgevend referendum zien op één van deze raadsbesluiten.

Voordat de raad de referendumvraag vaststelt, verzoekt de raad de referendumcommissie om hierover te adviseren. Zie over de adviestaak van de referendumcommissie ook artikel 4:2.

De referendumvraag wordt gecommuniceerd via de gemeentelijke communicatiekanalen zoals www.utrecht.nl. Ook worden de indiener(s) op de hoogte gebracht van de referendumvraag.

De referendumvraag en antwoordmogelijkheden worden ook aan het adres van de kiesgerechtigden gestuurd.

Artikel 3:4 Vaststelling uitslag

Het centraal stembureau berekent de uitslag en brengt het proces-verbaal met de uitslag over aan de raad.

Publicatie van de uitslag en het proces-verbaal vindt zo spoedig mogelijk plaats, indien mogelijk dezelfde dag, op de gemeentelijke website.

Artikel 3:5 Vervolg uitslag

Eerste lid

Zie de toelichting bij artikel 1:4, derde lid, onderdeel c.

Tweede lid

Als de uitslag van het correctief raadgevend referendum afwijzend is (dat wil zeggen dat er 'tegen' het raadsbesluit is gestemd) dan zal de raad hierover zo spoedig mogelijk vergaderen en bepalen of en zo ja welk vervolg dit zou moeten krijgen. Het is dan aan de raad om een besluit te nemen over het al dan niet inwerkingtreden van het betreffende raadsbesluit. De raad kan het college opdracht geven tot het voorbereiden van een nieuw te nemen raadsbesluit.

Ook als de uitslag van het correctief raadgevend referendum niet afwijzend is (dat wil zeggen dat er 'voor' het raadsbesluit is gestemd), bespreekt de raad de uitslag van het referendum in de eerstkomende raadsvergadering. In dit geval kan het raadsbesluit wel meteen na vaststelling van de uitslag in werking treden zoals bepaald in artikel 1:4, derde lid aanhef en onderdeel c.

Hoofdstuk 4 De referendumcommissie

Artikelen 4:1 tot en met 4:4

De referendumcommissie is een commissie van advies en toezicht die bestaat uit externen en fungeert als onafhankelijke instantie. De referendumcommissie ontvangt op grond van het rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers een vergoeding.

De referendumcommissie kan zowel gevraagd als ongevraagd de raad, het college en de voorzitter van het centraal stembureau adviseren. De adviezen van de referendumcommissie zijn niet bindend, maar wel zwaarwegend. In artikel 4:2 staan de situaties waarin de referendumcommissie altijd advies uitbrengt. In de gevallen waarin de referendumcommissie om advies wordt gevraagd, dient de commissie binnen vier weken advies uit te brengen. Een uitzondering betreft de situatie zoals bedoeld in artikel 2.4, eerste lid.

De referendumcommissie legt zich op grond van artikel 4.4 toe op behandeling van klachten in het kader van de toezichthoudende taak van de referendumcommissie zoals omschreven in artikel 4:2. Het gaat hierbij om klachten die gaan over 1) de uitvoering van de referendumverordening en 2) het neutrale karakter van de door burgemeester en wethouders te verstrekken voorlichting over het raadgevend referendum 3) de referendumvraagstelling. Bij de behandeling van de klacht toetst de referendumcommissie aan de eisen van fair-play (bijvoorbeeld ten aanzien van de campagne) en objectiviteit (bijvoorbeeld ten aanzien van de gemeentelijke voorlichting). De behandeling van een klacht door de referendumcommissie zou ertoe kunnen leiden dat 'de gedraging of de publicatie waarop de klacht betrekking heeft, moet worden gestaakt'. Het gaat hier om een gedraging of publicatie van de gemeente in het kader van het referendumproces. Indien de klacht in feite een bezwaarschrift is zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht, zendt de referendumcommissie de klacht door naar de commissie belast met de behandeling van bezwaarschriften. Indien de klacht geen betrekking heeft op zaken die tot de bovengenoemde competentie en taak van de referendumcommissie behoren, zendt de secretaris van de referendumcommissie de klacht door naar de centrale klachtcoördinator van de gemeente. De klacht wordt dan behandeld als klacht in de zin van hoofdstuk 9 Awb en de gemeentelijke klachtenregeling.

Referendumcommissie Utrecht

Behandeld door	Bjorn Coenen	**Datum**	12 oktober 2026
Doorkiesnummer	06 18 65 41 65	**Onderwerp**	Advies referendumcommissie inzake Raadsvoorstel Aanpassing referendumverordening
E-mail	referendumcommissie@utrecht.nl		
Kenmerk	34323571		

Aan: Gemeenteraad Utrecht
Cc: College van burgemeester en wethouders, de voorzitter centraal stembureau

Geachte gemeenteraad,

Op 6 februari 2025 heeft u ons advies “Evaluatie inleidend referendumverzoek en advies inzake Referendumverordening” ontvangen en behandeld in de commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën d.d. 25 september 2025 en de gemeenteraad d.d. 20 november 2025. Tijdens deze behandeling heeft de gemeenteraad de motie M635 Verbeteren Referendumverordening aangenomen, waarmee een aantal aanbevelingen uit het advies zijn overgenomen. Naar aanleiding van deze motie ligt nu een voorstel voor een gewijzigde referendumverordening voor. Op basis van artikel 4:2 lid 1 van de referendumverordening Utrecht (hierna: de referendumverordening) kan de Referendumcommissie advies uitbrengen over wijzigingen in de referendumverordening. De Referendumcommissie maakt graag van deze gelegenheid gebruik.

1. Algemeen

De Referendumcommissie is verheugd dat de gemeenteraad een groot aantal aanbevelingen heeft overgenomen en ziet dat er gedegen en zorgvuldig werk is gemaakt van de vertaling hiervan in het voorliggende raadsvoorstel voor een gewijzigde referendumverordening. Zo is de tekst van de verordening op veel punten verduidelijkt of aangescherpt, zoals op het punt van het correctieve karakter van het referendum, de peildata voor kiesgerechtigdheid en de procedure voor de steekproef. Ook is nu helder dat het gaat om aangenomen raadsbesluiten. Ook de toelichting bij de verordening is op onderdelen verhelderd. De verordening is verder in zijn geheel doorgelicht en de onderlinge samenhang tussen verschillende onderdelen is versterkt.
Samenvattend is er een verbeterslag gemaakt op helderheid en uitvoerbaarheid, wat zal bijdragen aan een goede uitvoering van de referendumprocedure en versterking van het referenduminstrument in het algemeen. Bij het bespreken van het voorstel kwam nog een aantal punten naar voren, die Referendumcommissie graag onder de aandacht brengt van de gemeenteraad.

2. Uitzonderingsgrond Ruimtelijke Ordening (artikel 1:2, lid 2, onderdeel f)

Beleidsarme wijziging
Dit onderdeel is in lijn gebracht met de inwerkingtreding en systematiek van de Omgevingswet. Volgens het voorliggende voorstel is er geen sprake van een inhoudelijke uitbreiding van deze uitzonderingsgrond. Er is een aantal wijzigingen voorgesteld, zoals het uitsluiten van een Nota van Uitgangspunten (NvU) van een referendum als sprake is van een kaderstellend raadsbesluit waar een planologisch besluit voor een gebiedsontwikkeling op volgt. Een NvU is een processtap voorafgaand aan de wijziging van een omgevingsplan. Uit de toelichting kan niet worden afgeleid of en in hoeverre er sprake is van een verruiming van de uitzondering ten opzichte van de huidige verordening.

Advies 1: De Referendumcommissie adviseert de gemeenteraad om een nadere inhoudelijke verduidelijking van het college te vragen over de voorgestelde wijziging van de uitzonderingsgrond (artikel 1:2, lid 2, onderdeel f) om te borgen dat de reikwijdte overeenkomt met de huidige verordening.

In de toelichting is opgenomen dat niet iedere nota of processtap binnen het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkeling automatisch onder deze uitzondering valt.

Advies 2: De Referendumcommissie adviseert om het college te vragen om concreter aan te geven in welke gevallen de Nota van Uitgangspunten wel en in welke niet referendabel is om onduidelijkheden op dit punt te voorkomen.

In haar advies van 6 februari 2025 heeft de Referendumcommissie geadviseerd om de uitzonderingsgrond te beperken tot het hoogstnoodzakelijke. Tijdens de raadsbehandeling is aan de orde gekomen hoe dit vormgegeven zou kunnen worden. Dit is een vraagstuk dat verschillende referendumcommissies binnen gemeenten bezighoudt. Onlangs heeft een expertmeeting plaatsgevonden op initiatief van de referendumcommissie Amsterdam. Hier was de voorzitter van de referendumcommissie Utrecht ook voor uitgenodigd. De Referendumcommissie heeft het voornemen om op een later moment hier een nader advies uit te brengen om de gemeenteraad van dienst te kunnen zijn.

3. Beoordeling inleidend verzoek en definitief verzoek (artikel 2:3)

Het artikel is op een aantal punten verhelderd. Alleen bij een inleidend verzoek is het nodig om te beoordelen of de uitzonderingsgronden in de verordening van toepassing zijn op het voorliggende raadsbesluit. In de fase van een definitief verzoek is dit oordeel komen te vervallen. De uitzonderingsgronden in de verordening hebben een zogenaamd limitatief imperatief karakter: er kunnen alleen uitzonderingsgronden worden aangevoerd, die in de verordening zijn opgenomen. Een beoordeling in de fase van het definitief verzoek zou om die reden dubbelop zijn.

De peildata voor de kiesgerechtigdheid zijn verduidelijkt. Het bepalen van de kiesgerechtigdheid is doorgaans een aandachtspunt binnen referendumverordeningen, omdat er meerdere momenten zijn waarop de kiesgerechtigdheid moet worden vastgesteld. In de verordening komt de kiesgerechtigdheid een aantal keren terug: in het algemeen (artikel 1:1), bij het indienen van een inleidend (artikel 2:1) en definitief verzoek (artikel 2:2). Ook is bepaald wanneer men niet kiesgerechtigd is (artikel 2:5). De aansluiting tussen deze definities luistert nauw. Voor een inwoner kan het moeilijk in te schatten zijn of hij wel of geen ondersteuningsverklaring mag indienen.

Advies 3: Neem in de publiekscommunicatie mee wanneer inwoners in welke fase kiesgerechtigd zijn, zodat dit helder is naar buiten toe.

4. De ondersteuningsverklaringen (artikel 2:5)

Een kiesgerechtigde mag maximaal één ondersteuningsverklaring indienen, die ook meetelt bij het definitieve verzoek. Het artikel is op dit punt verduidelijkt.

Het is in de praktijk niet uit te sluiten dat inwoners op beide momenten een ondersteuningsverklaring indienen. Een referendumprocedure komt immers niet veel voor. De Referendumcommissie vraagt zich af wat de consequenties zijn als een inwoner toch twee ondersteuningsverklaringen indient. Zijn ze allebei ongeldig? Wordt alleen de tweede ongeldig verklaard?

Advies 4: De Referendumcommissie adviseert om dit punt te verhelderen, bij voorkeur in de verordening of toelichting, om onduidelijkheden in de uitvoering te voorkomen.

5. Uitvoering

De gemeente maakt gebruik van petities.nl voor het indienen van een inleidend (en definitief) verzoek en de bijbehorende ondersteuningsverklaringen. De gedachte hierachter is dat petities.nl laagdrempelig is. Deze gedachte volgt de Referendumcommissie, wat niet wegneemt dat zich tijdens de referendumprocedure situaties kunnen voordoen waarvan het goed kan zijn om aan de voorkant na te gaan of dit via petities.nl uitvoerbaar is.

Er zit bijvoorbeeld een periode van twee weken tussen het einde van de termijn voor het indienen van ondersteuningsverklaringen voor een inleidend verzoek en de start van de indiening van ondersteuningsverklaringen voor een definitief verzoek. Ondersteuningsverklaringen die buiten de termijnen worden ingediend zijn ongeldig (artikel 2:5). Is het mogelijk om petities.nl tussentijds te sluiten? Dit om te voorkomen dat er in de tussenliggende periode ondersteuningsverklaringen worden ingediend, die vervolgens ongeldig moeten worden verklaard. Zo niet, hoe weten inwoners dat hun stem ongeldig verklaard is?

Om de uitvoering te vergemakkelijken geeft de Referendumcommissie de gemeenteraad graag nogmaals in overweging om een eigen formulier in combinatie met DigiD te gebruiken voor het indienen van ondersteuningsverklaringen. Dit kan de uitvoering aanzienlijk vergemakkelijken, zowel voor het bewaken van de termijnen, als de ‘scheiding aan de poort’ voor niet-ingezetenen en het identificeren van dubbele ondersteuningsverklaringen. Onder meer de gemeenten Tilburg, Haarlem en Leiden hebben hier ervaring mee. De Referendumcommissie is uiteraard bereid om haar kennis en praktijkervaring op dit punt te delen met de gemeente.

Advies 5: Heroverweeg het gebruik van petities.nl als kanaal om inleidend verzoeken en ondersteuningsverklaringen in te dienen en vervang dit door een eigen formulier in combinatie met DigiD.

6. Advies en toezicht (Artikel 4:2)

In de conceptverordening is expliciet opgenomen in welke situaties de Referendumcommissie verplicht een advies uitbrengt, wat een verbetering is ten opzichte van de huidige verordening.

De Referendumcommissie heeft ook kennisgenomen van het voorstel om de termijn voor een gevraagd advies aan te passen. De reden van de wijziging is niet verder toegelicht. De termijn van ‘maximaal 4 weken’ wordt gewijzigd naar ‘desgevraagd twee weken’. De commissie kan niet goed beoordelen of dit een verbetering is of niet. Het artikel kan op twee manieren worden opgevat: een gevraagd advies moet altijd binnen twee weken worden gegeven óf uitsluitend als hier expliciet om wordt gevraagd. In de overige gevallen geldt geen maximum termijn. Als dat laatste wordt bedoeld, dan heeft de Referendumcommissie geen bezwaar tegen de voorgesteld wijziging. Dat is wel het geval als er in de toekomst altijd binnen twee weken een gevraagd advies wordt verwacht.
De Referendumcommissie probeert overigens altijd om zo snel mogelijk bij elkaar te komen om een advies uit te brengen. Tegelijkertijd is een termijn van twee weken voor een externe adviescommissie zeer kort en in de praktijk een uitdaging.

Advies 6: De Referendumcommissie maakt zich zorgen over de uitvoerbaarheid van een standaard adviestermijn van twee weken, als dit de intentie van de wijziging is, en verzoekt in dat geval om de oude termijn van maximaal vier weken in stand te houden.

7. Tot slot

Met de voorgestelde wijziging van de referendumverordening is uitvoering gegeven aan de motie “M635 Verbeteren referendumverordening” en de Referendumcommissie is positief over de verbeterslag die is gemaakt. Adviespunten 4 (beoordeling referendabiliteit) en 12 (subsidieregeling voor referenda) van de motie vragen niet om een wijziging van de verordening. Of en hoe hieraan uitvoering is gegeven, is nog niet bekend. De Referendumcommissie kijkt met belangstelling uit naar de afdoening van deze openstaande punten door het college van B&W.

De Referendumcommissie is een onafhankelijke externe adviescommissie van de gemeenteraad, college van B&W en de voorzitter van het centraal stembureau. Met dit advies hopen wij u van dienst te zijn geweest. We zijn vanzelfsprekend bereid om het advies nader toe te lichten, mocht hier behoefte aan zijn.

Met vriendelijke groet,

M.R. (Marië) Fabbricotti
Voorzitter Referendumcommissie

B. (Bjorn) Coenen
Secretaris

Mede namens de leden:
J. (Jeroen) Kiewiet
P. (Paulien) de Morree
J. (Jorrit) van Steijn
M. (Marion) Veerbeek